

<https://teodorescunicusorblog.wordpress.com/>

1848
IN
ROMANIA

C. D. S.

www.dacoromanica.ro

1848

ÎN

ROMANIA

BUCURESCI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE CAROL GÖBL

Furnizor al Curții Regale

16, STRADA DÔMNEI, 16

1898.

www.dacoromanica.ro

1848

ÎN

R O M A N I A

PRECUVÎNTARE

Se împlinesc cinci-deci de ani de când Românii, prin a lor măreță mișcare de la 1848, își deteră cea d'întăiă Constituțiune prin care se declarară toți de o potrivă înaintea legilor, toți de o potrivă înaintea drepturilor, precum și înaintea sarcinelor publice.

Acéastă Constituțiune era o schimbare din temelie a tuturor întocmirilor ce făcuseră atunci și după care numai o mână de oameni — privilegiați sau boieri — aveau toate drepturile și nici un fel de sarcină, iar ceilalți, mulțimea, poporul, odecă comerciantul, mare și mic, industriașul mare și mic, săteanul avut sau sărac adevărat moștenitor, răzeș sau simplu muncitor, nu puteau avea nici un drept și erau încărcuți cu toate și cu tot felul de datorii și sarcine.

Acésta Constituțiune și mișcarea din care ea eși fost-ău cel d'întăiă pas otărîtor întru modernisarea României.

Suntem deci datori, după 50 de ani trecuți, să ne aducem

aminte faptele și pe ómenii cari le-au săvîrșit, spre a le închina — la îndeplinirea unei jumătăți de veac — ródele muncii începută de ei și recunoscința ce națiunea le datoresce, pentru scopul ce au urmărit și pentru binele general ce a isvorît din ale lor fapte.

Acesta va fi scopul lucrării de față.

Modestă, fără nici un fel de pretențiune, acéastă mică lucrare fi-va numai o schiță, în trăsuri fórte generale. Totuși, lucrare zadarnică nu va fi, de vreme ce va slăvi binele, și ori-ce laudă a binelui întărire pentru națiunii este.

Dar mișcarea de la 1848 este legată, prin legătura bunei frății, cu cea de la 1821, una complectând pe cea-laltă, urmărind amândouă binele și fericirea națiunii.

Vorbi-voi deci, cât de pe scurt, mai întâi de mișcarea de la 1821.

4 Junie 1898

București

INTRODUCERE

1821.—Numirea de Domni pămîntenî.

La 1821, domniau încă asupra țărilor române Fanarioții, domniă de un lung și trist veac.

Tronul țărilor era obiect de mezat; arturisiră lui se făcea la Constantinopole și căpeta dreptul de a domni peste Români Fanariotul care da mai mult.

Beiu din Fanar de Fanarioți venia încongiurat și neavînd nici o legătură cu neamul românesc, care nici nu-l chemase, nici nu-l putea goni, privia pe acest neam și a lui țară ca o moșie pe care o arendase cu dreptul de a o exploata.

Dedeseră bani și se credea în drept să și-l iea înapoi cu vîrf și îndesat; dedeseră ca să iea tronul și trebuia să dea mereu pentru ca să-l pótă ține.

Fost-au și printre acești arendași de domnii, o recunoscem, unii ómenî mai de omenie, cari ar fi vrut să facă óre-care bine; dar starea de lucruri care-i adusese la tron și poftele celor cari puteau da și puteau lua acele tronuri—pofte ce trebuiau a fi satisfăcute spre a rămîne favorabile domnilor titulari — îi silia și pe acei puținî a nu perde nici un minut din vedere că bani mulți le trebuia, spre a-și păstra tronurile și a depărta de la ele pe alți poftitori.

De aci isvorî acea exploatare fără sémăn; de aci o slăbire care dusesese pe Români până chiar la marginea prăpastiei, prăpastia sfîrşirei puterilor de vieţă în popor.

Poporul sărăcit, fruntaşii persecutaţi, cei încovoietori răsplătiţi spre a fi atraşi şi cei mai mulţi şi mai buni sărăciţi şi siliţi a reentra în poporul din care eşiseră.

Răul era la culme; dar tocmai prin acésta, în el însuşi purta şi arêta lécul.

Poporul român—cum se vede din istoriă—la momentele oportune, găsit-u-şi-a omul care să-i întrupeze voinţele, să-i dea la ivelă aspiraţiunile, să-l călăuzescă şi să-i lumineze calea binelui.

La 1821, omul poporului fu slugerul Tudor Vladimirescu.

*

Ipsilante întocmise în Rusia trupe de adunătură, trecuse cu ele în ţară, cu scopul de a năvăli în Turcia şi a lupta pentru liberarea Greciei.

El nădăjduia că Româniî vor da tot ajutorul, că ei vor întocmi grosul armatei de invasiune.

Grecii din ţară răspunseră la apel şi deteră tot felul de ajutóre.

Partidul naţional însă, partid zămislit în suferinţele de peste un veac pe care Domniî Greci şi ómeniî lor le revărsaseră asupra ţerii, partidul naţional se mişcă.

Cântecele de elefteriă ale Grecilor fură o scăpărătură de fulger în întunerecul secular din România.

Româniî, cu acel instinct care e lumina şi sciinţa maseilor, înţelesesă gingăşia momentului şi mai cu osebiré cei de peste Olt, cei mai depărtaţi de puterea centrală a regimului grecesc şi mai puţin supuşi direct înfriuririi străine, stîrpitóre de simţiminte naţionale române, Româniî de peste Olt răspunseră la glasul mântuitor al lui Tudor Vladimirescu şi întocmiră, sub a lui comandă, acele viteze cete de panduri, cari rădicară, cu mândrie şi curagiû, stégul scăpărei ţerilor române de sub jugul domniei grecesci.

Vitéza căpetenie cădu, cădu cum căduse la 1601 Mihaî Vitézul, cădu jertfă trădării, jertfă mişeliei şi cuţitului asasin al Grecilor contra cărora se resculase.

Dar din sângele lui sfânt şi românesc răsări din nou

pentru Români dreptul firesc, dreptul drepturilor, dreptul de a-și avea Domni dintre dînșii, domni Români.

Atât de adevărat este că singele vărsat în lupta pentru țară dă, aprópe pururea, róde bune țării pentru care se jertfesc.

Și nu numai pentru Românii din Muntenia, unde se făcuse mișcarea, se recâștigă acest mare drept național. Moldova se folosi asemenea de acéstă românéscă isbândă, atât de adevărat fost-a pururea că aceste două țări, țări surori, sunt așa legate una de alta, în cât binele său răul uneia bine său rău și pentru cea-l'altă este.

*

Pórtă luminată, prin planurile pe cari le urmăriaă Grecii, și încredințată că, dacă Românii ar fi îmbrățișat și ei cauza grecéscă, în mai grea pozițiune s'ar fi găsit Turcii, redete Românilor, le recunosc dreptul lor străvechiu de a avea Domni pămîntenii și numi, în anul 1822, pe Ioan S. Sturdza Domn al Moldovei și pe Gr. Ghika al Munteniei.

Și ast-fel să limpedise atunci vederea Turcilor asupra adevăratelor lor interese la Dunăre pe de o parte și asupra «înșelătorei rea credință a celor din tacâmul fanarioșilor de mai nainte domni și celor supuși lor Greci boieri» pe de alta, în cât de ascultare cererilor partidului național român, reprezentat printr'o comisiune care merse la Constantinopole și înfățișă cererile țării «cuprinďetóre de óreși-care rugă-minte, spre a se lucra d'acum înainte cu deosebită silință și siguranță pentru păzirea credinței și dreptății și spre ținerea bunei statornicii a țării și ocrotirea locuitorilor și a tótei bune rîndueli» și numi, după cerere, pe I. S. Sturza ca Domn.

Firmanul acesta, inspirat de alt-fel în întregime de cererea partidului național, pe care o și citéză, cum se vede mai sus, alcătuesce chiar un fel de programă a căruia aplicare în întregime ținția a mântui țările, și pe alte terenuri, de înfrurirea, puterea și pozițiunile ce dobândiseră străinii în cursul lungei, și putem dice, nefastă în fórté multe privințe, domni fanariotice.

Acel firman prevede:

«să nu se mai scrie neferi dintre Greci și Arnduși ce se

vor fi aflând în Moldova, ci se se scrie din adevărații pămîntenî.

«și câți se află locuind în numita țară Grecî, Sîrbî, Bulgarî și din nîmul Arnauților și popî și alții din amestecate nîmuri, fiind-că despre aceștia nu pôte să fie siguranță despre liniștea țerii, toți să se trecă la Rumele, afară de câți-va pentru care pămîntenî se vor face chezași. Și din aceștia să nu se facă boieri sau alt soi de zabeți și să nu se rînduiască de acum și nici într'o vreme în slujbele țerii;

«acei ce au luat parte la de curînd întâmplata resmiriță să nu pôtă nici într'o vreme să calce în țară;

«cei în țară aflați adevărați sudeți ai altor puteri, să nu stăpînescă averi și moși, și să se vîndă pămîntenilor cu cuviincios preț fără prelungire, iar câți din raiale cutéză să fie sudeți să li se ia din mînd patentele și să-i supwie în numărul raialelor, ca mai nainte.

«și la trebuințele țerii mari, mici, prin alegerea Domnitorilor să se rînduiască ómenî din pămîntenî ispitiți și cinstiți și credincioși și să se întrebuinteze în slujbe; iar din Grecî și din alte nîmuri nu este cu cuviință a fi în slujbă . . .

«Popî grecî, ce pîndă acum au fost ședînd la pămîntescile mîndstiri, de cari se lucra feluri de rele urmări, toți să se isgonescă și să se alunge.

«Pe lângă acêsta, ca să lipsescă temelia rîutăților, să se facă luare aminte ca să se strice școlele grecești care Grecî domni au iscodit.

«Domniî afară de avaieturile lor cele vechi să nu ia și acele câte grecî domni prin órești-care chipuri au iscodit, fără cuviință, să lipsescă cu totul (1)».

Negreșit, că tot un ast-fel de firman trebuie să se fi dat și Domnitorului Munteniei, Gr. Ghica.

1822—1828

Pasul cel d'întăi, pas greú—căci este începător—fusesse făcut: domnia țerilor române reveni în mînile Romînilor.

Bine cuvîntată pentru de a pururea fie, în amintirea și recunoscînța Romînilor, memoria eroului Vladimirescu și a

(1) *Uricariul*, Codrescu, vol. III, pag. 226.

soților lui, din a căror luptă și din al căror sînge, renăscutu-s'a întâiul din drepturile de căpetenie al Românilor.

Cei doi Domni români grea sarcină aveau de îndeplinit.

Țările se găseau amîndouă într'o stare din cele mai rele, după un veac de o domnie ca cea fanariotică, după eteria și stîrpirea ei de către Turci, când deveniseră scena răsboiului și jafului. Poporațiunea săracă se ținea ascunsă pe cât putea, cea avută trecuse în străinătate și nesiguranța cășunată de rămășițele eteriste nu îmbia poporațiunea a se întorce la ale ei cămine.

Trebuia lucrat pentru liniștire și amîndoi Domnii își dederă mari și meritorii osteneți.

Visteria sleită și neputința de a incasa dările de la poporațiuni, cari nu se aflau la casele lor, le aduseră mari greutăți. Domnii nu găsesc alt mijloc de cât a face împrumuturi și după ce poporațiunea se mai întorse, Domnul Moldovei mai recurse și la împrumut forțat la care supuse pe boieri.

Amîndoi Domnii însă reluară de la Greci veniturile mănăstirilor și se ajutară cu acele venituri întru cheltuelile statului.

Veniturile mănăstiresci fură puse sub administrațiunea națională a câte unui comitet de boeri în fie-care țară, cu însărcinarea de a repara ecaretele și de a plăti datoriile în cari erau înglodate acele mănăstiri de către fostele administrațiuni ale călugărilor Greci.

Amîndoi Domnii se învoiesc însă a da pe fie-care an mănăstirilor din răsărit câte lei 100.000.

Amîndoi Domnii își dederă toate ostenețile de a înfrîna abuzurile cari ajunseseră obiceiuri vechiuri la cei cu însărcinări publice.

Intr'un cuvînt, un dor, o mișcare de îmbunătățire se simți și se vădu chiar.

Amîndoi Domnii români priviră apoi ca datorie de căpetenie pentru dînsii de a înzestra țările cu o organizare care să se potrivească trebuințelor lor și să corespundă la așteptările națiunii date la iveală prin mișcarea de la 1821, și în această fură în neconținută înțelegere cu partidul național.

Era de așteptat ca, după veacul de suferințe sub domnia fanariotă, Români toți să-și dea mîna și să lucreze pentru binele general.

Din nefericire nu fu așa, cum vom vedea.

Ast-fel, Ion S. Sturza, Domnul Moldovei, în înțelegere cu partidul național, voi să înzestreze țara cu o Constituțiune în 77 ponturi prin care se acorda și celor nevoieri órecări drepturi.

Boerii însă, retrași cei mai mulți la Cernăuți, se împotriviră dicând că ponturile acelea le-ar fi făcut *carvunari*, și nu numai nu deteră nici cel mai mic sprijin, dar țesură intrigi în potrivă-și și porniră jeluiri că prin acele ponturi își perd privilegiile.

Mai acuzaū boierii pe Domn, pentru că le-a supus moșiile la contribuții și mai cu sémă pentru că a introdus în boierie elemente populare saū cum dicea în tînguirea către consulul rus Minciaki, viitorul Domn, Michai Sturza, că «*a rădicat persóne de condiția cea mai de jos la primele vrednicii ale țerii*». Boierii emigrați, adaogaū: «nu pot să-și ascundă primejdia poziției lor, dacă să întorc în țară, înaintea *anulării parveniților*..... In așa împrejurări nenorocite, ei să gîndesc a trimite o tînguire la Pórtă asupra stării de lucruri în ființă, care îi silește a întărđia întórcerea lor, până ce se vor nimici rangurile încuviințate parveniților și va fi destituit Domnitorul, capul lor» 1);

Și trimit într' adevăr o deputațiune compusă din postelnicul Grigore Balș, vornicul Ștefan Roseti, vornicul George Rîșcanu și Aga Alexandru Roseti, care însă sunt arestați la Silistra.

In jalba ce voiaū să dea Sultanului arětaū, ca o culme a rěului, «înaintarea mai multor sutimi de ómeni scoși din întunerice (1)».

Sultanul susținea pe Sturza contra boierilor, carí cereaū neconținut intervenirea Rusiei și Austriei, și dete Domnitorului un firman prin care-î invoiesce pedepsirea vinovaților.

Domnul adună la spătăria cea mare pe boierii căți s' aflaū în Iași, le citește firmanul Sultanului și apoi le ține următórea cuvîntare:

«Pronia rădicându-mě la acéstă tréptă, de unde eram mai mic între d-vóstră, a vė stăpăni, eū n'am întrebuintat nici mărimea, nici asprimea Grecilor, socotind a vė dobândi dragostea prin blândețe. Dar m'am amăgit și bună-

1) *Xenopol*, Istoria Rom. vol. 11 pag. 45—46.

tatea mea v'a făcut a vă uita datoriile ce vă supun scaunului acestuia pe care sed eu astăzi.

«Aduceți-vă aminte, urmедă Domnul, că noi l'am perdut prin intrigele noastre și prin góna unuia asupra altuia de l'aú stăpânit străinii atâtia ani și D-zeu s'a milostivit și ni l'a dăruit iărăși, precum l'am avut. Ce voiți acum să mai faceți? Să-l perdeți, ca să ajungem mai rău póte de cum am fost?

«Fanarioții, acei ce vă plac unora din d-vóstră, nu mai sunt, nici pot se fie; drept aceea, vom lua măsuri domnesci, întrebuintând topuzul și sabia, semnele împărătesci pe cari ni le-a dat Sultanul, spre înfrinarea celor neînțelepți și veți cunoște de astăzi că are cine a vă stăpâni».

Cele spuse de Domn, și mai cu osebite sfaturile sale, erau bune și patriotice; n'aú putut însă potoli nici urele, nici poftete boierilor. Atunci domnul pedepsi, cum dîsesse, arestând pe unii la locuințele lor, pe alții surghiunindu-i și schimbând pe cei mai mulți boieri slujbași.

Linisce însă tot nu căpătă. La 1825, restabilindu-se relațiunile între Turcia și Rusia, boierii se întórseră în țară, se puseră în luptă și mai fățiș, ne mai temându-se de Turci, și în sfîrșit isbútiră a sili pe Domn să le recunoscă privilegiile pe cari până atunci nu le avuseseră.

Anaforaua lui I. S. Sturza din 1827 acordă într'adever boierimei privilegiile, cum și scutirea de orî-ce dare către stat și anume:

- 1) a nu-și da fii la armată;
- 2) a nu plăti dări atât personale cât și pentru casele, moșiile, livezile, dobitocele lor, etc.
- 3) aceeași scutire pentru iazuri, mori, velnițe și fabrici de orî-ce fel;
- 4) scutire de dări pentru dijmele trase de boieri din recolta locuitorilor, apoi din orîndile și băturile ce boierii singuri erau în drept să vîndă pe moșiile lor.

Mai dobîndesc scutire pentru cârciumele ce ar avea în orașe, precum și apărarea de găsduire.

Prin urmare, boierii Moldovei — îndată după ce domnia reveni Românilor — nu se îngrijiră de alt-ceva de cât cum să răpească Domnului privilegiile, pe cari până aci nu le avuseseră: scutirea de orî-ce fel de dare, ba și de armată.

Grigore Ghika, Domn al Munteniei, să puse asemenea cu totă inima la lucru; el căută a ușura dările, îndeplinind lipsurile din averile monastiresci; cată a înfrina pe slujbașii jefuitoari; chiemă în țară pe boierii fugiți la Brașov încă din timpul eteriei; dar întru acesta nu isbuti; căci boierii — după vechiu-le obicei — își aveau deja un alt candidat la domnie.

Ghika fu favorabil partidului național și pe cât putu, sprijin îi dete.

Pe atunci, Constantin Golescu, fiul lui Radu Golescu, și tatăl Golescilor, care fură mai târziu, inițiatori, luptători și muncitori ai mării și propășirii României, Constantin Golescu, — prin tradițiune hoier iubitor de popor și zelos pentru a poporului înaintare și fericire, sub domnia lui Ghika începu a sa lucrare pe față și luptă temeinic pentru a da întărire partidului național și fericire poporului.

Dênsul, în cartea ce tipări la Buda în 1826 (*Insemnare a călătoriei mele Constantin Radovič din Golesci făcută în anii 1824, 1825, 1826*) arată pe față relele ce cunóscea «că se urma în patria noastră, carele nelipsind, nici noi cinste, nici norodul fericire nu putem dobândi,» cum ăis'a dînsul.

«Infrînat de cunoscînța micșorimei mele în sciințe și ascultării întru învățături, nu aș fi îndrăsnit nici o dată, urméză dînsul, să apuc condeiul. Dar cum puteam ochi avênd, să nu vêd; vêdênd, să nu iaș aminte; luând aminte, să nu aseamên; asemênând, să nu judec binele și să nu poftesc a-l face arătat compatrioților mei.»

Mai departe, lăsând să se vadă bucuria lui că domnia nu mai e a străinilor Greci și speranțele ce nutria pentru viitor, el îndemnă la muncă și la deșteptare.

«Acum dar, ăice Golescu, când și domnia este încredințată în mâni de otcârmuitor și domn pămîntén, Măria Sa Grigorie Vodă Ghika; când și școle naționale s'aũ aședat, când și filosofia în limba românescă a vorbi acuma întâiũ s'a început prin părintele ieromonachul Efrusin Poteca, profesorul filosofiei, ale căruia ostrdii ne daũ fôrte bune nădejdi; când mulți din nobila tinerime a patriei noastre, după ce și-aũ săvîrșit cursul învățaturii în Europa cea luminată în patrie s'aũ întors, prin care putem să dobîndim și multe tălmăcirii de cărți în limba națională, și mijloce spre folosul luminei podóbă și bunelor orîndueli a patriei noastre.

«Vremea este a ne deștepta ca nisce bune gazde cari, când es din casele lor, adună pe séma lor și a casnicilor, așa și noi, adunând binele care din cetiri de cărți bune și folositóre, care din călătorii, care din întâlniri și adunări cu ómenii din némurile luminate, să-l împărtășim compatrioților noștri și să-l sădim în pămîntul nostru spre rodire înmulțită, ca să câștigăm și noi de la următorii noștri mulțumirile ce ce le aud moșii și strămoșii câți, saú de la sine aú aflat, sau de la alții aú luat, și ne-aú lăsat vre-un bine.»

Aceste cuvinte, deosebite prin iubirea către némul său, întocmesc o mare și sfîntă programă de muncă, al căreia Const. Golescu fost-a începător, iar fiii săi și soții lor de luptă și muncă, desăvîrșitori la 1848. Cartea numită, de și este mai ales o descriere a orașelor europene pe care boierul Golescu le-a cercetat, conține în acelaș timp critica stărilor păcătóse din țară, în asemuire cu binele, cu regula și cu fericirea de aiurea.

Nu pot a nu mă supune ispitei de a cita câte ceva pentru a învedera lumei românesce de astăzi, starea în care se afla țara când a perit domnia fanarioților.

În privința sătenilor, constatând că țăranilor vecini nu scie de le mai rămâne timp pentru ei, atât de mult lucrază la stăpîniilor lor, dice:

«Și cu tóte acestea, sunt mai fericiți de cât Românii noștri, care lucrază numai 12 zile pe an. Acum, adaogă dînsul, judece fieș-care, cari pot fi pricinele de a fi mai în bună stare acei cari muncesc altora peste 200 zile pe an de cei ce lucrază numai 12, de cât numai că nu-i lipsesc din auđul urechií, de cum se nasce și până móré, cuvintele: *«ado bani!»* cu felurimi de mijlóce prefăcute, în auđire numai drepte.»

Intr'alt loc arătând cum, spre împlinirea birurilor, «făptura D-đeirii, frații noștri, aú fost câte 10 așternuți pe pămînt cu ochii în sóre c'o bárnă mare și grea pusă pe pantecele lor, ca mușcându-i muscele și țințarii, nici să pótă a se feri».

«Alți creștini, tot pentru dare de bani aú fost spândurați cu capul în jos, și alții iarăși închiși în coșare de vite unde le-aú dat fum și alte asemenii pedepse.»

Tot despre împlinirea birurilor mai spune că se trimit «ómenii cu suflete otrăvite ca să strîngă rămășițurile, după

ce au fost alții cari, prefăcându-se că au fost trimiși pentru dreptate, ca să cerceteze pe ispravnici, sameși, zapcii de au urmat drept la împlinirea dărilor, strâng de pe la locuitori răvașele zapciilor de două-trei datură de bani. Apoi peste o lună de zile, se trimite mumbașir după rămășițuri, cari împlinesc tot acei bani ce au dat locuitori o dată.»

După ce vorbește de nedreptățile cu ludele, indureratul patriot adaoage :

«Dar ce m'am întins întru zadar?

«Tóte aceste rele urmări ale lor și-au luat însemnare din cele făr' de cuvînt iratură ale boierilor noștri; căci au vădut că un boier ce lua spătăria băga în casă-i o mare sumă, vîndînd pocovnicii, căpităni și alte asemenea iratură, cari ca nisce speculanți neguțători ce și-au numărat banii, căuta să ia de la norod îndoit.

«Așișderea vedea și pe vistiernicul că vindea isprămnicii, sămeșii, până și zapcîlcuri și aceștia toți trebuia să ia o asemenea sumă. Și adăogînd tóte cele-l'alte iratură ale tuturor boierilor se urcă la o necređută sumă.

Apoi, urmêdă oftînd patriotul nesemuit :

«Apoi cu care dreptate acest norod a fost dator să ne dea o asemenea sumă? O! ce amărită viață a acestui norod, ce locuesce pe acest bogat pămînt?

«O! ce agonisélă nedreptă cu numire de iratură ale boierilor! Ce nelegiuită și vrednică este de blesteme; căci acestea ne-au învrăjbit; acésta stă în potriva unirei, în potriva frăției, în potriva celor bune cugete.»

În privința slujbelor, care făceau parte din privilegiile boierilor, boierul Golescu arată că aiurea nu se numesc în slujbe de cât după ce cunosc orînduielele și au capul îndestulat de tóte sciînțele, adaogă :

«Iar nu ca la noi, unde nesciind nici cât sciū acei mai mici și proști logofeți ai Divanului și ai vistieriei. Și unii (din boieri) nu sciū nici carte românească și numai căci suntem fii din noblețe, ne fac boieri ai Divanului, urcându-ne la cea d'întăi tréptă. Acești boieri mulți ani iscălesc orî-ce anaforale le vor da calemgîii boierilor cu cari sunt însărcinați, căci de vor lua anaforalele să le îndrepteze, li se va părea că sunt în limba armenescă și patria este datóre să plătescă la asemenea ómeni léfă și irat deosebit; căci slujesce norodului (O! acésta este de ris!)

În alt loc, patriotul par'că întrezărind puțința de o stare mai bună, ȳice :

„Și de acum înainte părăsescă-se de acele rele urmări ; căci condeiele nu vor mai fi uscate. Și asemenea urmări nu vor fi cunoscute numai duhovnicilor și suferite de pă-timași, ci condeiu va da în vilégul obștei atât urmările cele spre folosul némului, cât și cele spre prăpădenia lui.“

Sublimă apostrofă, care vėdesce otărėirea omului de bine de aface binele némului sėu.

Spre a da drum condeiuului, spre a traduce și tipări cărți ca ast-fel la îndreptarea relelor urmări sė ajute, Constantin Goleșcu înființă, în 1826, societatea Filarmonică, pe lângă care și în număr mai restrâns de membrii, mai înființă și o societate secretă.

Ședınțele societății Filarmonice se țineaă în casa lui Goleșcu din podul Mogoșoaiei, actualul palat al M. S. Regelui; el mai înființă la Goleșci pentru copiii săraci, o școlă pe care o ținu pe chieltuiala sa și care dete rezultate admirabile. În acéstă școlă, pusă sub îngrijirea profesorului Aron Florian, se primeău copii din cele trei județe vecine. La examenul din 1830, elevii aă răspuns la gramatică, geografie, aritmetică, istoria sfântă și universală, istoria naturală și limba latină, care sciințe s'aă învățat cu atâta înlesnire în limba română. În sėra acelei ȳile, elevii aă dat și o re-presentațiune teatrală.¹⁾

Societatea secretă de care vorbim, în care pe lângă Goleșcu și I. Cămpinenu, luă parte și I. Heliade Rădulescu își fixase, ca lucrare a ei, următórea programă :

1). Înființarea de colegii naționale la Bucuresci și la Craiova;

2). Înființare de școle normale în capitalele fie-cărui județ.

3). Școle primare în fie-care sat.

4). ȳiare în limba națională.

5). Înființarea unui teatru național.

Domnul Munteniei, care nu înceta a se sfătui cu partidul

1). Un martur ocular, ecă ce scrie despre acéstă :

Sėra s'a urmat tot de acești copii representația unei tragedii numită *Regula*. Nu póte cine-va descrie mulțumirea privitorilor în care-l strămuta declamarea unei copilite de 8 ani a d-lui Gr. Leurdeanu Lăcrimi de bucurie smulgea din ochii tutulor acéstă copilită și mie și mai mult vėdend căt este de destoinic duhul românesc când ar fi lucrat și bine pregătit (Coresp. din Piteșci în *Curierul român* din 10 Aprilie 1830).

național, numi un comitet cu însărcinare d'a întocmi regulamentul de reforme, prevădută de convențiunea de la Akerman. Comitetul nu putu însă nici să-și începă lucrările; căci declarându-se resboiul între Ruși și Turci în 1828, el fu desființat de fapt; iar Domni, în fața invasiunii, fugiră.

1828—1834

Asupra acestor epoce vom trece mai repede, de vreme ce ele nu lăgă firul istorisirii noastre de cât întru atât că atunci s'a alcătuit Regulamentul organic, legiuire care era în lucrare și la 1848.

Regulamentul fu întocmit de două comisiuni, una pentru Muntenia, compusă din banul Grigore Băleanu, vornicul George Filipescu, logofătul Stefan Balăceanu și hatmanul Al. Vilara, având de secretar pe vornicul Barbu Stirbeș.

Pentru Moldova, comisiunea era compusă din visternicul Costake Păscanu, vornicul Costake Conacke și visternicul Iordache Catargiu, având de secretar pe Gheorghe Asaki.

Aceste comitete alcătuiră Regulamentul, sub președenția generalului Minciaki, și apoi o comisiune de trei, și anume: vornicul Mihaș Sturdza, logofătul Al. Vilara și aga George Asaki, duc lucrarea la Petersburg, unde e cercetată și aprobată și apoi înapoiată generalului Kiseleff, spre a fi supusă celor două obstesci adunări de revisuire, care trebuiau a se întruni, spre a se respecta principiul autonomiei interne a țărilor.

Regulamentul se votază de Adunări și e pus în lucrare în Muntenia la Iulie 1831 și în Moldova la 1 Ianuarie 1832.

Pentru că, cum șiserăm, această legiuire se găsia în lucrare la 1848, trebuie să arătăm ce cuprindea ea.

ORGANICESCUL REGULAMENT

Regulamentul organic conține câte capitole mai atâtea feluri de privilegie pentru boeri și tot atâtea clase și feluri de sarcine pentru ne-boieri.

CAPIT. I.

Obșteasca adunare extra-ordinară

Alegerea domnului

Organisarea politică ce legiuiesce Regulamentul e coprinsă în cap. I și II.

Capit. I, privitor la alegerea Domnului statornicesce numai pentru boieri dreptul de a alege pe Domn și pentru uni numai dintr'înșii dreptul de a putea fi aleși.

Extraordinara obștescă adunare se compune în Muntenia din 190 mădulari și anume:

- 1) I. P. P. S. Mitropolitul.
- 2) 3 părinți episcopi.
- 3) 50 boieri de I rang. de la vel-Ban până la vel-Cămăraș.
- 4) din 73 boieri de II rang de la vel Clucer pâă la vel Comis.
- 5) din 36 deputați, aleși dintre boierii fie-cărui județ, de la vel Serdar până la cel din urmă.

6) Aci se face excepțiune pentru 27 deputați ai corporațiilor de prin orașe, cari pot să nu fie boieri.

În Moldova, obștesca adunare extra-ordinară se compune din 132 mădulare:

- 1) Mitropolitul și 2 episcopi.
- 2) 45 boeri, de la marii logofeți până la Vornicii poliției, luându-se până la numărul cerut după ierarhia rangului.
- 3) din 30 boeri de la Agă până la Ban inclusiv:
- 4) din 32 deputați de județe, iarăși boeri de la Comis până la Șetrar.
- 5) de un deputat al Academiei de instrucțiune publică.
- 6) 20 deputați ai corporațiilor din orașe cari puteau fi ne-boeri.

Deci, afară de 27 deputați în Muntenia și 20 în Moldova, numai singuri boerii puteau alege și a fi aleși în adunarea extraordinară. Privilegiu!

Domnii

Domnul în Muntenia, putea fi ales numai dintre boerii cu rangurile de Ban, Vornic de țara de sus sau țara de jos, de al 3-lea ori al 4-lea Vornic, de Logofăt de țara de sus sau de țara de jos, sau în sfârșit de cei cari, după punerea în lucrare a Regulamentului, vor avea rangul de ministri, de și nu se vor afla în slujbă.

În Moldova, nu putea fi ales de cât dintre cei cari aveau rangul de mare Logofăt, mare Vornic al Moldovei de sus sau de jos, de Hatman sau de Vistier, sau care, la punerea în lucrare a Regulamentului, ar avea ranguri corespunzătoare cu cele sus menționate, adică președinte al divanului și ministru, chiar dacă nu se vor afla în slujbă.

Domnii se aleg pe viață și sunt întăriți de către Pörtă.

Adunări obștesci așa întocmite în cât numai obștesci nu erau, aveau deci s'alégă pentru țară și pentru poporul român, pe domnii stăpânitori — o nedreptate pentru nevoieri — un privilegiu pentru boieri.

Nobleța, naționalitatea Domnitorilor.

Ce cerea Regulamentul viitorilor Domnitori ca condițiune de naționalitate și de noblețe?

Le cerea, întru cât privesce nobleța, să fie din familii a căror nobilitate să se urce la moș; iar întru cât privesce naționalitatea, le cerea ca naturalisația lor să începă de la tată.

Așa dar, ca noblețe, Regulamentul deschidea drumul la tron inobilăților din timpul regimului fanariot și se scie că inobilarea se dobândia ușor de tot, între alte mijloce, prin căsătorie cu o nobilă și prin bani. Iar în privința naționalității, Regulamentul era și mai larg: nu cerea candidatului la domnie de cât ca părintele său să fi fost naturalizat, adică o singură generație de romanitate dobândită.

Aceste condițiuni dovedesc că boierimea de pe atunci a țării, sau nobleța — cum se dicea ea — în majoritatea ei, nu era română; căci de ar fi fost, ea care s'arăta atât de gelosă de privilegii, nu le-ar fi recunoscut nobleței celei năs-

cută pe timpul fanarioșilor; mai dovedesce că nobleța în majoritate, nu se deosebia nici prin vechime, nu mai era întocmită, în cea mai mare a ei parte, din urmașii boierilor or români de pe vremile de glorie națională, ci de próspeții boeriți sub Fanarioși.

Acésta se vede lămurit — dacă trebuință ar fi de o altă dovadă pe lângă art. din Regulament — dintr'o *Plângere* a țerii adresată lui Vodă Bibescu, când era pe tron, și care arată că între cei cari pretind posturile cele mari sunt mai mult de 118 familii grecesci și numai 84 cu adevărat românesci.

Acest fapt și explică de ce, în mare parte, Regulamentul se îngrijesce în deosebi de fixarea și garantarea drepturilor și privilegiilor nobleței—care era mai mult străină—pe când poporul nu e privit și tratat de cât ca unéltă de muncă și de producere, de cât ca mijloc de înavuțire pentru acei nobili, în mare maioritate, de alte némuri.

CAP. II

Obicinuita obștăscă adunare

IN MUNTENIA

Al doilea capitol al Regulamentului, privitor la obicinuita obștăscă adunare, întăresce și mai mult privilegiile boierilor.

Intr'adevăr, în obștăscă adunare extra-ordinară, care nu avea altă cădere de cât alegerea Domnului, puteau lua parte și 27 deputați ai breslelor, adecă ai industriașilor și neguțătorilor.

În obicinuita obștăscă adunare, care e menită să înfățișeze națiunea în lucrarea ei de totă ziua, să voteze birurile, să cerceteze socotelile, etc., în acéstă obicinuită obștăscă adunare nu putea să intre nici un birnic; ea se alcătuia din boieri și numai boieri, din ómenii cari aveau numai drepturi și fără nici o sarcină sau datorie către țară.

În Muntenia, acéstă adunare, în ironie numită obștăscă, avea 42 de mădulare anume:

- 1) Mitropolitul și cei-trei episcopi eparchioți;
- 2) 20 boieri de întâia tréptă;
- 3) 19 deputați de prin județe și unul pentru orașul Craiova, toți boieri și aleși numai de boieri.

Mitropolitul era de drept președinte.

Obicinuita obştească adunare

IN MOLDOVA

În Moldova, obicinuita obştească adunare era închiegată din 34 membri şi anume:

- 1) Mitropolitul care era şi preşedinte ;
- 2) Doi episcopi, de Roman şi Huşi ;
- 3) 16 boieri din acei de la rangul de mare Logofăt până la acei de rangul Băniei.

De 16 dep. ţinutaşi câte doi de fie-care ţinut, tot boieri.

În acest capitol, este un articol, care pare a fi isvorît din gândul ascuns d'a hrăni relele obiceiuri ale boierimei, obiceiul d'a se mânca între ei pentru domniă şi a se săpa necurmat unii pe alţii; el legiuesce pentru viitor calea acestor nenorocite apucături. Într'adevăr, prevede că adunarea are drept s'arate Domnului, prin anaforale, năpăstuirile şi plângerile ţerii — ceea-ce e foarte bine, cu toate că între adunare şi adevărata ţară nici o legătură nu era — adaoge însă că, de va fi trebuinţă, adunarea are drept să aducă acele plângeri şi la mai înaltă cunoştinţă, ceea-ce înseamnă puterilor străine, Turciei şi Rusiei.

Aci autonomia ţerei, care prin tratate era ocrotită în contra Turciei, aci se închină şi se jertfesc şi Turciei şi Rusiei.

Mai mult, articolul 53 recunoşte Domnului dreptul de a precurma strângerea adunării — adică a o prooroga — dar îl îndatorază a face de îndată raportul său către Înalta Pörtă şi către ocrotitoarea Curte, cerând voie şi slobozenie de a putea strînge o altă obicinuită obştească adunare.

Aci nu e jertfită numai autonomia; aci Domnul e redus la poziţiunea unui funcţionar al străinilor şi încă la poziţiunea unui funcţionar îndatorit a se închina de o dată la doi stăpâni protivnici şi pe amândoi a-i mulţami, ceea-ce, în firea lucrurilor, cu neputinţă este.

Deci şi acest al doilea capitol al Regulamentului organic legiuesce numai privilegiul boierilor; ba încă şi mai rău, legiuesce calea pe care avea-vor să-şi hrănescă patimele de

domniă, punând în acelaș timp pe două puteri străine arbitri asupra voilor țerii, fiă și așa crâmpeiată cum o făcuseră boierii prin Regulament.

CAP. III.

F i n a n ț e.

Regulamentul organic, întru cât privesce birurile, a procedat metodic. El a desființat mai întâi — ceea ce foarte bine fu — acea sumedenie de biruri ce erau în ființă și între care mai numai pentru aerul ce respira și pentru apa ce bea Românul, nu era bir.

Acastă procedare, o repetăm, fost-a un bine și, ca urmare, ușurare ar fi adus birnicului român, dacă legile scrise ar fi fost urmate de lumea care avea puterea în mână.

Totuși, o ușurare s'a făcut, și ea fost-a reală și simțitoare și pentru popor; dar fost-a simțitoare mai ales pentru acea clasă care 'și legiuise ușurarea și avea puterea d'a face să-i fie respectate toate drepturile.

Intr'adevăr, desființarea vămilor interioare, adică a contribuțiilor indirecte, precum și desființarea celor două parale la leu, adecă taxa de 5% asupra lefilor, singurele biruri cu care privilegiații ajutau la sarcinele statului, a folosit acestei clase întru atât că de aci 'nainte, cât a domnit Regulamentul, n'a mai plătit, nimic; ci numai lua mult, lua totul și de toate de la stat, fără să fi contribuit cu ceva, pentru ajutorarea sarcinilor publice.

Aceste sunt îmbunătățirile adevărate, ce au avut urmarea de a întări și mai mult, prin Regulament, adecă a completa desăvârșit, privilegiul privilegiaților.

Birurile înființate de Regulament sunt următoarele:

1) O dajdiă personală, sau dajdiă pe cap, asupra tuturor celor cari se coprink în orînduiala plugărilor și a muncitorilor, precum și asupra tuturor locuitorilor din orașe și ținuri, cari vor unelti vre-un meșteșug, meserie sau industrie.

Acastă dajdiă este de câte lei 30 pe cap.

2) Capitația asupra ȣiganilor statului, câte, lei 50 pe an pentru aurari și câte lei 30 pentru cei'alți fără osebite, plus decieuala.

Tot taxa de 55 lei o vor plăti și aurarii Români.

Țigani Statului meșteșugari, dulgheri, ferari și alții vor plăti taxa acelor meșteșuguri.

Se scutesc de această dare Țigani mănăstiresci și ai altor obraze particulare.

3) Dajdia pe orînduiala mazililor câte lei 45 pe an pentru fie-care.

4) Dare de patentă pentru neguțători și meseriași. Negustorii erau împărțiți în trei stări și plăteau: 240, 120 și 60 lei pe an. Meseriași în două stări: 90 și 50 lei. Ucenicii și slugile plăteau numai capitația de lei 30 când ajungeau la vîrstă pravilnică.

5) Oieritul și văcăritul străinilor pentru dobitocele cu cari vin să le pășuneze în țară.

6) Darea pentru diplome atingătoare de feluri și înălțări în trepte.

Intr'un cuvînt, toți locuitorii țării: țărani, neguțători, meseriași, țigani ai statului, ucenici, chiar și slugile neguțătorilor, toți plăteau bir.

Pe lângă produsul acestor dări, statul mai încasa :

Parte din veniturile averilor mitropoliei, episcopielor și tutor mănăstirilor fără osebite.

Venitul contractelor ocnelor.

« vămilor.

« Brăilei, Giurgiului, Turnului din pescărie și posirea corăbiilor și

Venitul domeniilor statului.

Acestea erau isvórele din cari se hrănia visteria statului.

Nu mai boerii, boerii singuri, nu plăteau nimic alt de cât, taxa diplomelor de boerie.

Mai mult: boerii, dacă exercita un comerț sau industrie nu plăteau nici patenta acelei îndeletniciri (1).

Tot obștea birnică și numai ea trebuia să plătescă și birurile pentru cutia orașelor și ale satelor, adică deciuială asupra birului ce plătea statului.

Deciuiala era de 4 parale la leu pe trimestru, adică 10%; în orașele unde aceste 4 parale erau date magistratului se plăteau alte 4 parale la leu.

Aceste cutii mai primeau :

(1) C. A. Rosetti, deschidînd librăria, fu cel d'întăiu boier, care o rupse de fapt și cu acest privilegiu, cerînd și stăruind ca să plătescă și dînsul, ca și cei-l'alți birnici.

1) Baniî ce va plăti locuitorul fugar saŭ satul ce-l va fi primit de la dosire și pe tot timpul lipsei lui.

2) Dajdia însurăŭteilor care începea de la 6 luni după căsătorie.

3) Câte 5 lei pe trimestru de la feciorul de văduve la 20 de ani.

4) Ceî ce vor eși calfe, precum și ucenicii meșterilor și slugile negustorilor.

Veniturile acestor case se întrebuințaŭ:

1) Ca să plătescă simbria pârcălabului (incasatorul de dări).

2) ca să istovescă dăjdiile birnicilor fugiți.

3) ca să istovescă dajdia birnicilor ce vor muri de la o catagrafie la alta (adică în timp de 7 ani).

Capitația trimestrului în care va muri birnicul să plătesce de văduva și copiii lui.

4) Ca să plătescă celor ce vor fi trimiși să reclame la stăpânire (adică 20 parale pe ȕi) de la plecare și până la întorcere.

5) Ca să răfuiască către visteriă și către cutia satului dăjdiile slugilor pe cari sătenii erau datorî a le da dintre ei proprietarului.

6) A plăti léfa dorobanșilor.

E de însemnat încă mijlocul jignitor cum să siluia birnicul ca să-și plătescă dajdia.

Dacă vre-unul nu se răfuea la vremea otărită, i se trimitea dorobanș ce trăgea drept la casa birnicului zăbavnic care, spre osîndă, era îndatorat să hrănescă și pe dorobanș și calul lui până ce-și plătea datoria.

Acest capitol al dăjdiilor dovedesce mai bine de cât ori ce că nu simțul de dreptate către popor încălzia inimile boerilor regulamentari; dovedesce asemenea lipsa lor de umanitate către nefericitul muncitor; mai dovedesce acea nesfârșită lăcomie care adusese pe boeri până a se scuti pe ei de ori-ce fel de sarcină și a arunca greutăți, sarcine și dajdii cu nemiluita numai asupra nevoierilor; în sfârșit dovedesce că, de și poporul, prin mișcarea lui de la 1821, scăpase și țara și pe boeri din jugul Grecilor, aceasta n'a făcut pe acei boeri mai miloși, mai îngăduitori și mai omenoși către obște.

Așa dar boerii, precum la 1825, impuseră, răpiră lui I. Sturza din Moldova, scutirea de ori-ce biruri, tot ast-fel și

cu privilegiul Regulamentului organic, își asigurară iarăși privilegii, în totă a lor întregime.

Ba făcură de data acésta ceva mai mult: spre a-și garanta privilegiile meraseră până a jertfi ei înșiși marele bun, pentru care vécuri cursese rîuri de sînge, autonomia țării, meraseră până a desființa, cu voie, cu fapta și cu votul lor — și numai într'al lor personal interes — tratatele cu Turcii ale marilor Domni români, care asiguraseră țării autonomia internă; sêvêșiră, cu un cuvînt, acésta mare și nepilduită faptă în contra națiunii lor, punênd privilegiile ce-și legiuiseră, prin acea lege internă, sub ocrotirea celor două puteri străine, Turcia și Rusia.

Este adevêrât că cele două mari puteri, prin diferite tratate ce încheiaseră între ele, își acordaseră una alteia drepturi asupra țării, pe cari tratatele Domnilor români cu Turcii nu li le acordaseră; dar tôte aceste tratate dintre Turcia și Rusia, fiind nisce stipulațiuni încheiate despre noi, și contra noastră, n'aveau cel puțin autoritatea morală a consimțîmintului Românilor.

Românii nu fuseseră întrebați, nici ascultați, ci fuseseră numai condamnați, și în fața lumii, în fața veciniceii dreptății, acele stipulațiuni asupra drepturilor Românilor, ființă morală nu puteau să aibă.

Dar să trecem mai departe la cercetarea coprinsului Regulamentului organic.

Drepturi și datorii reciproce între proprietar și al său sătean.

După ce atât vorbit-a Regulamentul despre drepturile, adică privilegiile boierilor și despre sarcinile adică datoriile obștei nevoierite, acest capitol are pretențiunea d'a înființa și pentru cei desmoșteniți, și cu osebite pentru săteni, ôre-cari drepturi.

El pretinde că *«asiguréază fără îndoială petrecerea și înființarea acestuî locuitor care pîndă acum era fôrte vremelnică.»*

Și ce ôre face pentru acest locuitor?

Stătornicește. în modul următor, drepturile și îndatoririle reciproce ale proprietarilor de moșii și ale sătenilor, legiuind ca proprietarii să dea sătenilor o ôre-care întîndere

de pământ pentru hrană și sâtenii să dea proprietarului dîle de muncă și dijmă din produs.

IN MUNTENIA

Săteanul cu 4 boi și o vacă va primi:

	<u>pog.</u>	<u>prăjini</u>
Pentru casă și grădină.	—	7
» islaz	2	12
» cositură	3	—
» arătură	3	—
	8	19

În schimbul acestui pământ și drept chirie a lui, sâtenul e îndatorat a lucra:

12 dîle cu patru boi
1 dî de arătură
a căra un car de lemne..
a da dijmă din fin și din arătură.

Sâtenul cu 2 boi și o vacă va primi:

	<u>pog.</u>	<u>prăjini</u>
Pentru casă și grădină.	—	7
islaz	1	12
cositură	1	19
arătură	3	—
	6	14

Țăranul datora, ca chiriă, 12 dîle de lucru cu cei 2 boi ai săi;

O dî de arătură.

Transportul unui car cu lemne.

Dijmă din fin și din arătură.

Sâtenul numai cu o vacă.

	<u>pog.</u>	<u>prăjini</u>
Pentru casă și grădină	—	7
» islaz	—	12
» cositură.	—	15
» arătură.	3	—
	4	10

Pe lângă aceste dijme era :

	în Mold.	în Muntenia
Din toate produsele	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{10}$
» fin.	$\frac{1}{5}$	$\frac{1}{5}$
» vin	$\frac{1}{10}$	$\frac{1}{20}$

În Moldova, în cazul cel mai bun și mai favorabil, țăranul nu putea dobândi de cât $3\frac{1}{2}$ fălci pentru întreaga lui gospodărie.

Regulamentul păstra dar cele 12 ȃile de muncă datorate de sătén proprietarului pe a căruî moșie se afla. Dar boierii n'au perdut nici acest bine venit prilej,—și mai cu sémă pe acesta — spre a impune săténului, la adăpostul numărului de 12 ȃile, o muncă ce nu se putea săvîrși de cât într'un timp mai mult de cât împătrit.

Intr'adevăr, Regulamentul nu se mulțumi cu simpla formulă: «12 ȃile» pe an, ci legiui el ce și câtă muncă trebuia primită ca făcută într'o ȃi, de și acea muncă nu se putea în fapt îndeplini de cât în 4 sau chiar în 5 ȃile.

Ecă, după d-l A. D. Xenopol, la cât ajungeau în realitate cele 12 ȃile ale Regulamentului:

- 2 ȃile pentru 14 prăjini de arătură pe care Regulamentul le cere într'o ȃi.
- 16 « pentru prașila, în loc de 4 ȃile regul., a 12 prăj. pe ȃi cu adunatul și căratul recoltei.
- 8 » pentru secera a 3 ȃile regul. a 16 prăj. pe ȃi și transportul ;
- 8 « cósă unei fălci de iarbă, după regul. 4 ȃile ;
- 4 » două podvoade ;
- 2 » căratul lemnelor ;
- 4 » patru clăci ;
- 6 » meremetul acareturilor ;
- 3 » îngăditul ȃarinilor.

53 » Prin urmare săténul avea să lucreze 53 de ȃile în fapt, pentru cele 12 pe care le legiuesce Regulamentul, pe când sub legiuirea de la 1805 lucra numai 43 de ȃile.

În Muntenia, munca legiută de Regulament cerea neapărat 48 ȃile, în loc de 12, spre a fi săvîrșită.

Și aceste 53 sau 48 de ȃile privesc numai munca prevădută de Regulament, nu și abuzurile ce se făceau, nu și vol-

niciile, nu și asupririle contra cărora săténul n'avu nici un adăpost.

Intr'adevăr, când proprietarul avea de reclamat contra săténului, se adresa la administrație, la zapciū, care era ales de proprietari, și țăranul era repede și sumar executat.

Când însă săteanul avea el să reclame contra proprietarului, trebuia s'apuce calea lungă, anevoioasă și costătore a procesului la judecătoria, unde el întâlnea dreptate mai anevoie de cum să întâlnească, după proverb, iepurii la biserică.

Și nu fu numai acesta asuprirea pe care o legiui Regulamentul asupra săténului; nu; pe când impunea birnicului sarcină mai grea, muncă mai multă, în același timp îi strîmta și pămîntul ce îndatora pe proprietar să-i dea, așa în cât, cu dreptă judecată, să pôte dice că Regulamentul a legiuit și mai mare, de cât până aci, sărăcire și stîrpire a muncitorului sătén.

Și această strîmtore a pămîntului dat săténului cu scop de interes făcutu-s'a; căci, săténul îndeletnicindu-se cu creștere de vite, nevoit era—dacă ținea să mai aibă vite—să cadă la învoială cu proprietarul, învoielă sugrumătoare, de vreme-ce legat era bietul țăran cu lanțul greu, strîns și apăsător al Regulamentului de pămîntul pe care se afla.

Orî-ce i s'ar fi cerut, el era silit să dea, să se închine, să se supună lăcomiei proprietarului, de vreme-ce alt-fel nu putea face.

Să se mute? Să caute la alt proprietar condițiuni mai lesnicioase?

Nu; acesta nu era cu putință birnicului.

Nu; săténul nu se putea muta pentru două cuvinte născocite și legiuite de Regulamentul boeresc, și anume: căci Regulamentul pe de-o parte prevedea pedepsă pentru cel care ar fi făcut săténului condițiuni mai lesnicioase de cât cele prevădute în legiuirea regulamentară, și apoi fiind că Regulamentul glăsuia, că cel care ar voi să se mute dator era:

1) Cu 6 luni înainte de Sf. George, adică pe atunci când încă nu putea fi vorba de nouile învoieli, să dea în scire cârmuitorului și proprietarului;

2) să plătescă *înainte* și în bani toate îndatoririle la care e

supus el a lucra cătră proprietar într'un an socotit din *điua strămutăriđ*.

3) să plătescă la cutia satului de unde să strămută o sumă potrivită cu răspunderea dăjdiei pe un an, în folosul acestei cutii, fără ca să fie scutit a plăti aceeași dajdie și la comuna unde se va strămuta.

4) Pentru capitația, este asemenea îndatorat a se răfui pentru toți anii ce ar mai rămâne până la facerea calagrafiei (catagrafia se făcea numai din 7 în 7 ani).

Și, această condițiune este aceea care pune vîrf nedreptății.

5) Casa și toate sădirile lui și alte locuri de arături ce le va fi lucrat pe acea moșiă vor rămâne în folosul proprietarului, *fără nici o despăgubire*.

Cum era dar cu putință ca, în asemenea condițiuni, să se mai pótă gîndi bietul nenorocit la o strămutare aiurea, când legea chiar legiua despoierea lui? când îi lua pe nimic casa și grădina lui, sămănăturile și întreaga lui muncă și-l îndatora încă să mai dea și în bani, de-o dată, dajdia statului pe mai mulți ani, pe care — unde s'ar fi strămutat — avea din nou s'o plătescă, dajdia cutiei satului și plata muncilor pe un an pe care le-ar fi făcut proprietarului.

Așa dar săténul se găsea legat de pămînt, prin Regulamentul boieresc, cu legături, pe care nimic, de cât numai mórtea, le putea rupe.

Cu toate acestea, Regulamentul, printr'o ironiă, spune în art. 144 că «precum este proprietarul stăpân cu desevîrșire pe al său pămînt, asemenea este și săténul sălășluitoar pe moșiă iarășî cu desevîrșire slobod de este acum aprópe un veac și numai pe sfințenia acestui princip s'aú legiuit îndatoriri reciproce, de aceea, volnic este săténul a-și muta locuința împlinind însă îndatoririle și formalitățile» ce mai sus arătăm.

Și aci eticheta, și aci vorba îndrăsnesc să pǎlmuiască bietul adevăr al lucrurilor și al faptelor!

Trebuință de pămînt avea săténul pentru hrana familiei și a vitelor; a lua pămînt cu învoială, pe care stă în puterea proprietarului d'a o face cum voia el, era a se sărăci; a nu lua, era să se expue să sufere fómea și el și familia și vitele lui.

Rěu dar într'un fel, rěu în cel-lalt.

Bietul birnic român, dat în exploatarea proprietarului, orî-

cum ar fi făcut, pentru el tot numai durere, obidă și sărăcie era.

Și într'adevăr, Regulamentul avu două imediate urmări fustele: depopularea țărilor, căci Românul pe care nu-l putuseră goni invasiunile barbare, își lua acum lumea în cap, își părăsea casa și mormîntul părinților, spre a scăpa de bunătățile boierescului Regulament, căutând între străini stăpâni mai omenoși. Asemenea, cultura vitelor, îndeletnicirea de căpetenie a săténului, se împuțină.

Slujbașii slobodî.

Și tot nu se încheia nici aici lanțul sarcinelor pe cari boerii regulamentari le asvîrliră în spatele săteanului.

Regulamentul legiuia desființarea scutelnicilor și poslușnicilor, adecă un drept pe care îl aveau boierii până aci, și înființa în locul lor pensiuni ce erau să se plătescă celor ce avuseseră scutelnici.

Le trebuia însă proprietarilor slugi și tot de la săteni le luară.

Legiuiră deci în Regulament ca satele să fie datore a da proprietarilor slujbași liberi, luați dintre săteni și anume după numărul familiilor:

Satul cu 13 până la	25	familii	1 om.
» 25	« 50	«	2 omeni.
» 63	« 75	«	3 «
« 88	« 100	«	4 «

și așa înainte tot în această proporție.

Deci, o nouă sarcină pe săteni, pe care iacă cu ce cuvinte Regulamentul caută a o sfinți și desluși în art 143:

«Fiind-că locuitorii ce hălăduiesc pe moșile proprietarilor se hrănesc și se neguțătoresc pe acele moșii, pe acest temei dar tot satul se îndatoréză să dea pe tot anul în slujba proprietarului și pe aceeași moșie unde va locui, câte 4 ómeni la o sută de familie.»

Dajdia către stat și către cutia satului pentru acești slujbași ai proprietății era îndatorat satul s'o plătescă.

În Muntenia, numărul familiilor de muncitori sătesci, era arătat în Regulament ca fiind de 200.000, deci numărul acestor slujbași slobodî se urca la 8.000.

În Moldova, întocmirea slujbașilor volnici era ast-fel alcătuită:

Orî-care proprietar de moșie locuită, afară de răzeși, avea drept a lua, pentru fie-care din moșiile sale, în folosul pământescei sale gospodării, un om din 10 familii, sub nume de slujbași volnici.

Dacă locuitorii erau în număr de 200 sau mai puțin, lua 2 ómenî la 10 familii. Acesta însemnă că numărul cel mai mic de slujbași volnici era de 40 de fie-care moșie; iar când satul nu putea îndeplini numărul volnicilor, vîstieria se îndatora, prin Regulament, a plăti proprietarului capitația pentru acei slujbași ce el nu ar putea găsi.

Iacă dar statul pus în alternativa de a plăti el proprietarului lipsa, sau de a-i da slujbașii volnici legiuîți, cu orî-ce preț, fie și prin volnicii.

Se înțelege de sine că statul nu plătea, dar tot așa de înțeles este că nici proprietarul nu păgubea. Sătenii erau obligați se dea slujbașii legiuîți, fie că erau, fie că nu erau în număr de a-i da.

Proprietarii cari nu aveau ranguri, și mănăstirile, precum și mitropolia și episcopiile se folosesc de asemenea drept întru toată a sa întindere.

Regulamentul organic—par că cugetul muncia pe autorii lui pentru nedreptățile ce grămădise asupra nefericitului birnic — prevede, ca și cum hotăririle lui vecinicie ar fi putut avea, prevede, dicem, că «acest drept va rămîne în veci legat către proprietar» și apoi—urmărind un scop pozitiv, bănesc, scopul urcării prețului proprietăților, prin faptul ființei acestui drept ast-fel întocmit și garantat, Regulamentul adaogă că acest drept—dreptul de a avea slujbași volnici—«trece cu proprietatea în orî-ce mutare de la o față către alta».

Și toate aceste drepturi abuzive exorbitante erau dăruite proprietății și proprietarului, care cu nimic, cu absolut nimic—nici măcar cu un ban de mir, cum dice Românul—nu venia în ajutorul cheltuielilor statului.

Miliție.—Dorobanți.—Cordonași.—Poterășii.

Citind întâiul rînd din art. 5, titlul 2, Cap. IX, Anexul I: *legiuire pentru recrutarea miliției*, vesel am devenit, căci găsiseram în

sfișit, chiar în Regulamentul organic, măcar o dispozițiune egalitară. Intr'adevăr, art. 5 ast fel începe:

«Tot Românul, în vîrstă de 20 ani, este dator să se scrie întru alcătuirea miliției naționale».

Dar veselia mea n'a ținut de cât clipele trebuitoré pentru a străbate cu ochii două rînduri, de vreme ce imediat, după vorbele mai sus înscrise, articolul urmăzează ast-fel:

«Se scutesc de acéastă alcătuire familiile nobililor de rangul I, II, III și IV, ale privilegiaților diși postelnici, neamuri și mazili, cum și familiile preoților ce se află în slujbă».

Iar art. 391 (secția II) glăsuiesce:

«Tóte stările dajnicilor sunt supuse scrisului obștesc, afară din acelea cari se scutesc prin art. 5 din anexul No. 1», citat mai sus.

Așa dar și slujba militărească tot numai în sarcina stărilor dajnice cădea.

Prin urmare, privilegiații boieri, nici la întocmirea miliției naționale, nu luaū parte, după Regulament.

Acéastă glăsuire a Regulamentului, ea singură e de natură a statorniei contrastul între starea din trecutul glorios și starea de cădere în care era ajunsă boeria în timpul când obștesca adunare a privilegiaților vota Regulamentul.

Intr'adevăr, în trecutul nostru glorios, «boier» și «rės-boinic» tot una era; boierul era ostaș, prin eselență apă-rător al țerei și-și făcea cinste de a fi pururea în fruntea poporului; când țara trebuia aparată, el da pilda curagiului și a jertfei; se mândria că e Român și ostaș român.

Boeria chiar de la ostășie le venia.

Cei de pe vremea Regulamentului își făceau din potrivă o onóre, un privilegiū din scutirea de scrisul obștesc, adecă de înscriere în miliția națională.

Boierii nu erau îndatorați la slujbă militară; aveau însă și aci un drept: dreptul de a fi primiți în diferite comande, adecă grade ofițeresci, după sãmuirea rangului politicesc cu care fuseseră cinstiți.

Postelnicul, Vornicul de oraș, Vornicul de temnița, Aga—dacă voiaū să fie militari, intraū d'o dată, și fără nici o pregătire, fără nici o cunoscință specială, deveniaū coloneli.

Nu era vorba de slujbă, era vorba de léfă, de privilegiū.

Clucerul intra maior.

Paharnicul » căpitan.

Sărdarul intra parucik.

Pitarul » praporcik.

Conțopistul » cadet.

Intr'un cuvînt, și slujbele militare ofițeresci, ca și cele civile, nu erau pentru boieri și pentru fiii de boieri de cât un nou mijloc de a lua lăfă.

După definitiva formare a miliției, nu mai puteau intra de cât cadeți.

Militarii în Muntenia erau în număr de 4467 și serviciul era de șese ani.

În Moldova, numărul militarilor era de . .

Militarul scutea de bir familia lui, dacă era înșurat ; pe tată când nu era înșurat.

La eșirea din oștire, rangul căpătat acolo da drept la un rang politicesc potrivit cu cel ostășesc, dacă avea vechime de trei ani, da cădere la un rang mai mare dacă vechimea în rangul ostășesc era de șese ani—asta tot pentru boieri.

Prin urmare și întocmirea regulamentară a miliției naționale aducea tot sarcine numai birnicului și tot onori și privilegii boierului.

Să trecem la dorobanți, cordonași, etc., care iarăși numai în sarcina satelor erau.

Întocmirea dorobanților avea de scop: urmărirea și prinderea tâlharilor, executarea pentru încasarea birurilor și alte trebuințe ale cârmuirei.

Ei erau în număr de 30 pentru fie-care cârmuire și câte 10 de fie-care sub-cârmuire.

Numărul total al dorobanților și căprarilor lor se urca în Muntenia la 4470 cu 18 tiști, adică comandanți, iar în Moldova la . . . cu . . . tiști.

A treia parte din dorobanți și căprari trebuia să se aple năprian în slujbă; făceau adică 10 zile pe lună, afară de «împrejurări extraordinare și însemnătoare întâmplări,» când trebuiau să vie la orî-ce chemare și afară din rînd.

Acești dorobanți se lua numai dintre sătenii, după analogia birnicilor. Nu intrau însă în această analogie, satele însărcinate cu paza graniței către Austria și Moldova și cele însărcinate cu paza Dunării, care întocmiau cordonași.

Leafa dorobanților (10 lei pe lună) cum și a căprarilor, precum și capitația lor se plătia iarăși de către sătenii din

cutia satelor. Numai tiștii și 5 lei pe lună căprarilor se plătiau din visterie.

Dorobanțul era dator a sluji trei ani.

Art. 14 impune dorobanților ca să aibă cai, cumpărați cu a lor cheltuială și în vreme de slujbă să poarte arme, cum și îmbrăcămintea lor să fie de o formă cătănescă.

Hrana dorobanților și a cailor era de la dînșii.

Prin urinare și acéastă întocmire folositore de alt-fel tutor locuitorilor și mai cu osebite celor avuți, era tot o sarcină grea și apăsătoare numai și numai pentru săteni.

Boierii nici nu slujiau în dorobănțime, nici nu o plătiau.

Sătenul singur purta sarcina și cu persóna și cu cheltuiala lui.

Totalul cheltuielilor pentru dorobanți din cutia satelor era în Muntenia de 670,500 lei; ér de la visteriă, unde iarăși privilegiații nu dau nimic, de 48,420 lei; iar în Moldova de . . . lei . . . și de la visterie . . . lei.

Cordonași și pichetași.

Linia Dunării, precum și fruntariile spre Austria și Moldova, erau date în paza satelor vecine, cari întocmiau ceea ce se numia : cordonași și pichetași.

Indatoririle satelor, însărcinate cu paza unui punct pe Dunăre, erau :

1) D'a avea năpristan câte patru ómenî înarmați spre pază și câte doi vâslași, cu îmbrăcămintea și hrana de la sinele.

2) Luntrele trebuincioase, precum și casele de pe margine, pentru trebuința strejuitorilor erau tot pe séma satelor.

Slujba era de o săptămână și se făcea cu schimbul în fie-care Duminecă.

La fie-care punct, pe lângă cei șese ómenî, se orînduiau un căprar și un soldat din milițiă.

Hrana acestor militari erau tot sătenii datorî s'o dea, plătind câte 20 parale pe ȓi pentru fie-care militar.

Numărul familiilor, numite cordonași, în Muntenia era de 15.835, iar cordónele în număr de 78, afară de 17, păzite de milițiă.

Potecile de prin munți și alte mai mici puncturi de graniță, se păzesc de satele vecine, cari dau numărul trebuincios de ómenî, numiți poterași.

Prin urmare, o nouă sarcină tot pentru sătenii, cari erau datorii o slujbă publică, fără se iea vr'o plată și fără se li se dea măcar hrana în timpul slujbei.

Lista sarcinelor, precum se vede, e de tot lungă; credem însă, că am încheiat-o cel puțin aci, de vreme ce n'a rămas nici-o ramură de activitate publică în care birnicului, adică săténului și negustorului, și numai lor, să nu li se impue sarcine.

Resumatul Regulamentului.

Înainte d'a trece mai departe, se întrupăm într'un scurt resumat dispozițiunile acestui Regulament.

După Regulament, boierul n'are nici o sarcină; el nu plătesce nimic nici pentru casa sa, nici pentru moșia sa, nici pentru comerțul său industria ce va avea, nu plătesce nimic nici pentru dijma ce iea de la țărani.

Nici un ban de la boieri nu intra în casă statului său a comunei.

Boerii singuri sunt alegători; ei aleg pe Domn, exercită dar cel mai înalt drept al unei națiuni; ei singuri întocmău obicinuita obștească Adunare, unde votați biruri și sarcine, la cari biruri și sarcine boerii nu iați nici cea mai mică parte.

Boerii puteau singuri fi funcționari și Regulamentul fixase lei respectabile.

Într'un cuvânt, boierii aveau toate drepturile ce se pot avea într'un stat.

Aveau mai mult de cât atât: slujbași obligați dintre sătenii, un fel de robi.

Din potrivă, sătenii singuri erau birnici; orășenii iarăși erau birnici; dar numai aceștia.

Și greu de tot era birul; căci dacă am compara cătățimea de trebuințe ce omul își putea satisface la 1831 cu 30 lei vechi cu valoarea ce aceași cătățime de obiecte cere astăzi, am vedea că leul vechiu d'atunci reprezenta o valoare de schimb nu numai egală, ci mult mai mare de cât leul de astăzi (adică de cât cei 2 lei 28 parale, cât valorează leul actual în lei vechi).

Prin urmare, birul de 30 lei pe care-l plătia oricare birnic, fie cât de sărac și de nevoieș, fie chiar cât de bē-

trân; căci nu ved în Regulament ca bătrânii de la o vîrstă înaintată să fi fost scutiți, cum sunt astă-zi, birul de lei 30 pe cap, dicem, era mai mult de cât ar fi acum cei 30 lei actuali.

Este exorbitant, este sdrobitor; căci peste puțină era săteanului de a economisi atîta sumă.

Astă-zi țeranul plătesce statului pe cap 6 lei noi, ceea ce—chiar neținînd sémă de valórea reală—nu e de cât mai puțin de jumătate, ca la 1848.

Sătenii întocmiau ei singuri miliția, boerii nu erau de cât ofițeri; sătenii singuri erau dorobanți și cordonași și pichetași și încă pe socotéla lor propriă, plătindu-și calul și îmbrăcămîntea de dorobanți, haine, mîncarea și chiar lucrurile de cari era nevoie pentru slujbă.

Acest Organicesc Regulament, carta privilegiilor ce-și asiguraseră boierii și carta miserei poporului, era în putere la 1848, când s'a ivit revoluțiunea.

Kiseleff despre Regulamentul Organic.

După ce vedurăm ce cuprinde Organicescul Regulament, nu e, cred, fără interes de a arăta ce credea despre acest Regulament însuși administratorul general ruș, comitele Kiseleff.

Se scie că, în privința multor dispozițiuni, Kiseleff a dat boierilor din comitete și celor din adunările de revisuire bune și pentru obștea română folositóre sfaturi. N'a fost însă ascultat, pentru că acésta ar fi împuținat tolósele boierilor privilegiați.

Cu privire la întocmirile Regulamentului despre sătenii, comitele Kiseleff, într'o scrisóre către Butenieff, reprezentantul Rusiei la Constantinopole, din timpul când boierii alcătuiau Regulamentul, dice:

că «ar trebui să se introducă óre-cari schimbări în unele dispozițiuni care, *fiind redactate numai de boieri*, n'au avut în vedere de cât interesul exclusiv și rău înțeles al proprietății; că comitetul însărcinat cu a lor redactare a lăsat să se strecóre, din nebăgare de sémă, sau în chip precugetat, aședări ce ar putea da loc la încălcări cari ar fi îngreunătóre și puțin echitabile pentru țeran; că adunarea generală de revizuire, *compus de asemenea numai din boieri*, se grăbi, póte pentru aceleași motive, a investi acele clausule

cu a ei întărire. În curînd însă, neajunsurile eşiră la lumină *şi este neapărat a se adopta în privirea dispoziţiilor de care e vorba nisce amendamente, cu atât mai mult că astfel cum sunt concepute întocmirile actuale dau putinţă principelui şi adunărilor, ale căror interese de proprietar sunt identice, de a întrebuiţa toate mijlocele vechiului regim pentru a sdrobi clasele de jos*».

Semnalază asemenea hotărîrea preţului de despăgubire pentru muncile nefăcute — care e lăsat la arbitrarul proprietarului; apoi că nu se face nici o deosebire întru cât priveşte munca pentru acei sătenii cari, din pricina îngustimei moşilor, nu ar fi putut dobîndi întreg pămîntului prevădut de Regulament.

Mai ales o observaţie a lui Kiseleff este interesantă: ea priveşte întinderea pămîntului dat sătenilor Moldoveni. Aci el spune:

«De şi s'a menţinut numărul de zile de muncă fixat de vechia legislaţie, el (Regulamentul) *nu încuviinţează sătenilor acelaş spaţiu de pămînt* şi, în loc de a hotărî ceea-ce era năhotărit în vechia lege, el lasă în fiinţă clausule învederat îngreunătoare pentru sătenii şi cari devin încă şi mai mult de când spaţiul de pămînt la care aveau dreptul până acum, este comparativ redus la jumătate.»

În privinţa dispoziţiunilor privitoare la strămutare, Kiseleff necăjit pentru că în zadar încercase a dobîndi îmbunătăţirea sôrtei sătenilor, scrie lui Butenieff contra bârboşilor (boerii de cl. I care purtau barbă) că «ei ar fi cei mai turburători intriganţi din toţi ómenii cu barbă cari viermuesc sub căciula cerului».

«Adunarea compusă din boeri, *nu a făcut alt-ceva de cât a încăleca drepturile claselor inferioare*; fiind constituiţi judecători în propria lor cauză, este lucru firesc ca să caute numai a-şi spori propriile lor privilegii, în paguba acelor care nu sunt reprezentaţi, nici apăraţi de nimeni; *aş mers atât de departe în cât, printr'un articol viclén al clăcei*, au legat de pămînt pe sătenii, cari sunt liberi de drept, *şi în toate zilele tind a face din ei nisce robi pentru a-i apsa şi mai mult*.»

Credem că aceste aprecieri, care fac onóre spiritului de dreptate al comisarului rus, întocmesc critica cea mai temeinică a purtărei boerilor regulamentari.

Ori-ce am mai adăoga noi asupra legiuirilor regulamentare nu pôte să cântărescă în cumpăna adevărului, dreptății și a buneî judecări, cât criticele acestea ale unui străin, fără nici un fel de patimă în cauza de față, fără nici un interes de cât sfînta dreptate.

Constatăm dar, împreună cu comitele Kiseleff, că boierii regulamentari, judecători în a lor propriă causă, au încălcat drepturile claselor inferioare, că au făcut din ele robi, spre a le putea apesa și mai mult.

Acest adevăr ast-fel dovedit, ne rămâne să îndeplinim o forțe plăcută datoriă către puținii boieri din partidul național, cari au luptat contra tendinței de apăsare a celor alți, exprimându-le recunoșcința nemului românesc.

Nu putem, cu părere de rău, a da aci de o cam dată numele lor, cari ar trebui să fie tutulor cunoscute și cu re cunoșcință înconjurate; spune-vom însă că au fost, în obștăscă adunare a Munteniei, în număr de 11 și că au refusat a pune a lor iscălitură pe Regulament.

Spune-vom asemenea, cu nemărginită părere de rău, dar cu respect pentru adevăr, că *Curierul Românesc*, singurul organ de publicitate ce apărea pe atunci sub direcțiunea și îngrijirea lui I. Eliade Rădulescu, unul din capiî de mai târziu ai revoluțiunii de la 1848, scria despre comitetul regulamentar moldovenesc următoarele:

«Madularele lui cele vrednice de toată lauda străinî și de recunoșcința compatrioților, în această vreme de 8 luni—cât a durat lucrarea regulamentului—nu au încetat din ostenelele cele mai silitore și neobosite; acum însă odihna și liniștea cea mai mulțumitoare împărătește pe inima lor cea aprinsă de dragostea patriei, în care se întorc încălcați de mulțumirea consciinței (1).

Nu așa, și cu drept, simțea și credea partidul național.

Vom mai aminti asemenea, tot spre lauda spiritului de dreptate al comitelui Kiseleff, că criticele ce făcuse proiectului regulamentar înaintea comitetelor de redactare și înaintea boierilor din obștăscă Adunare, el le-a continuat și în urmă, după ce Regulamentul devenise legea țării și fusese pus în lucrare chiar sub vigilenta sa priveghiere, îndreptându-le mai ales asupra spiritului de nedreptate ce vedea că

(1) *Curierul Român* No 6 din 30 Martie 1830.

va domni din partea boierilor, la aplicarea mai departe a Regulamentului.

Intr'adevăr, în cel din urmă al său cuvînt, ţinut către Obşteasca Adunare din 1834, Kiseleff atrage băgarea de seamă «asupra pricinii însemnătoare a plugarilor.»

«Acastă tréptă de locuitori,  ice mesagiul, *fiind cu totul  ncredin at  numai la  ngrijireu  i bund-voin a st p nirii  i a mădularilor acestei adunări,        de la a d-v  tr  dreptate* a se păzi neastr mutat drepturile ei ; când înțeleptele legiui ri ce-  privesc pe d n ii se vor pune în lucrare *cu acea curd- enie de cuget  i nepart nire* cu care s' u cumpătat la a lor alcătuire, când măsurile în potrive abaterilor slujba ilor  i a nes   ios i lacomi  a arenda ilor se vor păzi stra nic, atunci numai muncitorul plugar vă va răsplăti cu bog  ie în producturi  i cu linisce, dreptatea ce veți ar ta către d nsul.»

Or -cine vede c t de amară e aci critica ce să ad poste te însă sub respectul datorat unei legiui ri în lucrare. Kiseleff c noscea, din faptele  i încercările trecutului, cunoscea din tendin ele boierilor, că asuprirea către săten era pentru d n ii neastr mutat ; scia ac sta  i o spusese în scrisórea către Butenieff în care  icea că Domnul  i boierii, singuri judecători în a lor causă, av nd interese identice, vor putea sdrobi pe săten; mai scia că boierii  i Domnul numai două călăuze urma : interesul  i frica,  i dec  umanitarul Kiseleff, la aceste două ale lor sim timinte face apel în favórea sătenilor, spun nd boierilor că de vor ocroti pe s ten   i vor fi drept i cu ei, aceștia le vor răsplăti dreptatea prin producturi  i prin bog  ie; iar de nu, Kiseleff, cu ad nc   n telepciune  i înțeleptă prevedere, le anun   nelini tea.

A fost o proorocie, dar proorocie u  r , dat fiind boierii  i ale lor apucături.

Mai semnalăm, iarăși pentru a fi respectuo i adevărului istoric, că administra iunea comitelui Kiseleff fost-a bl nd , fost-a harnic   i prev   t re; că ea a luptat  i a isbutit a mic ora relele f mete , a  mpu ina  i st rpi b ntuielile ciume   i holere ; că în sf r it luptat-a cu putere pentru a face pe boier  mai îngăduitori, mai buni  i mai drept i către clasele pe cari le numesc inferio re, luptat-a asemenea,  i de multe ori cu isb nd , contra abuzurilor slujba ilor, cari s r cia u  i stin-ge u popora iunea.

A fost o întâmplare, pentru Români fericită, că nu altcineva fusese însărcinat cu misiunea ce a îndeplinit Kiseleff.

ALEXANDRU GHİKA (1834—1842)

Alexandru Ghika fu întărit de Pórtă Domn al Munteniei, în 1834, adică contra chiar a Regulamentului, care prevedea ca Domnul să fie ales de Adunarea pretinsă obştéscă, dar conform cu o stipulaţiune a tratatului de la Petersburg între Ruşi şi Turci.

Partidul naţional din adunare, compus din cei cari nu votaseră Regulamentul, vădu în acésta o ştirbire a drepturilor ţerei şi se constitui în opoziţiune sub I. Câmpineanu, deja cunoscut încă de mai nainte, prin munca şi luptele sale pentru binele şi înaintarea ţerii. Lângă dînsul se grupară Em. Băleanu, Iancu Ruset, Gr. Cantacuzino şi încet-încet acest grupuleţ ajunse a fi majoritatea Camerei, când se ceru introducerea în Regulament a unui nou articol, care precisa art. 52 din Regulamentul Munteniei şi 54 din Regulamentul Moldovei, în înţelesul că nici o schimbare în instituţiunile regulamentare să nu pótă fi introdusă de cât în urma autorisării speciale a Porţii şi a Rusiei.

Partidul naţional vădu în acest articol o nouă atingere a autonomiei ţerii şi se împotrivi din toate puterile întemeindu-se pe faptul că acest articol nu exista în Regulamentul tipărit sub comitele Kiseleff.

Prin mijlocirea lui Eliade, partidul naţional se puse în înţelegere cu Domnitorul, căutând a-l atrage în a sa acţiune. Domnitorul, cu totă greutatea poziţiunii sale, consimţi.

Fu însă şovăitor şi prin acésta îşi înstrăină şi partidul naţional şi perdu şi sprijinul consulului rus.

Obştésca adunare fu disolvată şi alegeri noi se făcură.

Acésta nouă adunare fu contrariă lui Ghika, mai cu sémă pentru că luase ore-care măsuri uşurătore sătenilor; ea într'o lungă doleanţă, redactată de Bibescu, viitorul Domn, şi de Vilara, censurază amar pe Domnitor, după ce-l refuseră propunerea de a uşura sarcinile grele ale sătenilor.

Acéastă anafora fu supusă Curţilor suverană şi protectrită, potrivit stipulărilor Regulamentului, şi se numi o anchetă compusă din Şekib-Efendi şi Duhamel.

Rivalii Domnului lucrară, ca şi Domnul, dând bani şi unul şi alţii delegatului turcesc, aceştii din urmă mai mulţi bani; raportul anchetei fu defavorabil şi Ghika depus la 7 Octobree 1842.

Trebuie să recunoscem că anii cei d'întâi ai domniei lui Ghika, pe cât fu în înţelegere cu partidul-naţional, fură spornici în lucrări. Brăila deveni port liber; se deteră óre-cări îngrijiri şcolelor, tipărindu-se cu litere latine tabelele pentru învăţămîntul mutual; Domnul susţinu societatea filarmonică, protegui teatrul naţional, etc., pe Țiganiî mânăstirescî îi emancipă la 34, precum Câmpineanu şi Golescîi liberaseră încă de mai nainte pe Țiganiî lor.

În anii din urmă, fu însă atât de şovăitor şi nehotărit, atât de pornit contra partidului naţional, în cât nu se împotrivi la nici o măsură în vederea stîrpirei acestui partid, prin esiluri şi persecuţiuni.

1842—48

Ajuns'am la cei din urmă doi Domni, cari precedară şî sub care izbucni, atât în Moldova, cât şi în Muntenia, mişcarea de la 1848: Michai Sturdza, în Moldova—G. Bibescu, în Muntenia.

Aceste două domnii, trebuind a fi cu amănunţime studiate, ceea ce acum nu e cu putinţă, de vreme ce nu toate documentele sunt publicate; pe de altă parte, întru cât privesce starea de lucruri de sub a lor domnie, acésta vedîndu-se bine din chiar proclamaţiunile celor două mişcări, credem că putem trece la cercetarea specială a lui 1848 în Moldova şi în Muntenia.

PARTEA II.

1848

Mișcarea națională de la 1848 fu rezultatul unei îndelungate munci și lupte ale partidului național, munci și lupte a căror ființă se vede din chiar a noastră de față schițare (partea I); fu asemenea darea pe față a aspirațiunilor pentru făptuirea căroră lucrase și lucra tinerimea, atât în țară cât și în străinătate; fu în sfârșit izbucnirea dorului de mai bine al claselor oropsite, al celor nedreptățiți, persecutați și apăsai.

Elementele nemulțumirilor atât de multe erau în cât la un loc întrupate n'ășteptau de cât privilegiul d'a se da pe față.

Izbucnirea revoluțiunii de la 1848 în Franția, la care tinerimea română aflată acolo, luă parte, cum vom vedea mai jos; trecerea acestei revoluțiuni în Germania, ajungerea ei la Viena, fu numai scânteia care dete foc minei suferințelor generale, minei aspirațiunilor patriotice ale tinerimei și ale partidului național.

Să schițăm mai întâi rolul și faptele tinerimei române în Franția.

Tinerimea română în Franția

Trăind într'un mediū în care omul nu era nici oropsit, nici nedreptățit, nici apăsător — atât cât era birnicul român — și vedând cum și ce fel lucraū acolo ómenii de inimă și doritori de binele n mului lor, pentru a pune capăt unei stări de lucruri care nici măcar se apropia de ticăloșia de la noi, tinerii români, ot riți a c știga în Franția nu numai lumina culturei și a unei educațiuni moderne, ci și acea în lt re de simțiminte care face pe om să vadă în alt om de n mul lui un egal și să lupte, chiar cu jertfe de tot felul, pentru a ajunge la marele scop al egalității și dreptății pentru toți, tinerii români se asociază în Franția la munca, lupta și chiar la primejdiile legate de acele lupte.

În ac st  lucrare, tinerimea română începu mai  nt i  printr'o concentrare a ei, printr'o adunare la un loc, pentru ca ast-fel, comunic ndu-și unii altora cele ce afla  din țară, căci atunci în țară nu era slobod a se scrie și tipări fie

orî-ce despre suferințele țerii, ci numai din corespondențe particulare să putea afla câte ceva; se adunară asemenea în scopul de a se cunoște de-aprôpe, de-a să uni unii cu alții și de-a câștiga unii în alții încredere, de a-și împărtăși vederile lor cu privire la aspirațiile ce fie-care nutria pentru o mai bună stare de lucruri în țara lor ; să adunară, în sfârșit, în scopul de a întocmi toți împreună un mănunchiș călăuzit de aceleași idei, speranțe și aspirațiuni pentru binele și fericirea generală a Românilor.

Din aceste considerațiuni de ordine cu totul patriotică, se născură societățile, cabinetele de lectură sau bibliotecile române pe cari tinerimea le înființă la Paris.

Miscarea acésta de împreună înțelegere se începu chiar la 1845, sub numirea de *Societatea studenților români*, care-și avu biblioteca sa. În 1845, erau două cabinete de citire: Salon Montpensier, Palais Royal, 230 și în la Cour du Commerce, 7 entre les rues de l'Ecole de medecine et Saint-André des Arts. (1)

La 1848, biblioteca română era instalată în *Place Sorbonne 3*, și se afla pusă sub patronagiul marelui poet Lamartine.

În darea de sémă despre mersul societății pe 1845, 1846 și 1847 citim aceste frumoșe cuvinte, cari fac onóre tinerimei de atunci din toate punctele de vedere: (2)

«Veniți în Paris foarte tineri, fără a fi mai nainte întăriți și preparați în patrie printr'o educație română, trăind aci despărțiți de frații lor (munteni și moldoveni uitând că sunt fii ai aceleiași mume), junii perdeau cu încetul tot sentimentul național, până și suvenirul și limba țerii lor. Franța, acésta țară minunată, acésta țară clasică a înțelegerii și libertății, gonita lesne pe smerita Românie din inima lor.

«Mulți din ei, adaogă raportul, simțeau că au o datorință de a împlini către patria lor, că sunt datorți a iniția nația română la acea desvoltare a spiritului și a inimei ce fericesc pe națiile latine, surorile ei din Europa occidentală, și a o realța prin stîrpirea acelor prejudecăți absurde, acelor

(1) Scrisorile lui N. N. Rucăreanu către G. Bariț, din 9 Febr. și 9 Oct 1845 aflate la Academiă, Corresp Bariț. În 1846, presedinte al soc. era Ion Ghica, secretar C. A. Rosetti și casier Sc. Virnav; mai erau membri: Cogălniceanu, N. Bălcescu, Dim. și I. Brătianu, Gr. Romalo, etc.

(2) *Dare de sémă* despre lucrările comitetului societății studenților români din Paris, de S. N. Varnav, casier.

idei ruginite și anti-sociale, acelei corupțiuni și degradații morale, ce valurile cari de secolî au băntuit România, iar mai cu sémă domnia Fanarioșilor, au introdus în sinul ei.»

Raportul arată apoi dificultățile ce întâmpină și descurajarea pe care le-o însuflă lipsa sprijinului ce sperau din țară și la care aveau drept; arată asemenea calomniile prin care vrășmașii luminării înegriau societatea; apoi constată izbânda tinerimei (1) și în fine încheieă astfel :

«Credem că Românii au început a simți poziția lor și mărirea la care pot ajunge de se vor grăbi a pași cu inimă către lumină. . . .

«Rămâne la junime a se prepara cu inimă pentru misiunea la care este chemată și a nu uita că această misiune a ei este numai morală și intelectuală; că ea trebuie să caute a deștepta, a întări, a realța marele suflet al României, vîrsînd într'însul lumina, care-l va face a cunósce legea datorinței, legea dreptății și iubirea, această aripă a inimilor care le apropie una către alta, le înfrățește și le înalță împreună către Dumnezeu».

Vrednice, mari și sfinte cuvinte, pe cari mărêța generațiune ce le-a rostit, știut-a să le și făptuiască, spre a ei glorie și nemurire și spre a patriei înălțare și fericire!

Inimóșii tineri ai generațiunii, care făcu pe 1848, nu se opriră aci. Impinși de iubirea neamului, lucrară pentru ca ómenii cari ilustraú națiunea francesă să cunósacă pe sora ei latină de la Dunăre, s'o iubească și s'o ia sub a lor puternică ocrotire.

Sfântă și rodnică muncă!

Cităm numai câte-va din faptele acelei tinerimi.

Ei căutară a câștiga diare în favórea României, spre a face cunoscut poporul român, Franciei. Ast-fel C. A. Rosetti la 1845, când se afla la Paris, se asociă cu tinerii cari înființară diarul *les 'Ecoles* al căruia prim număr apăru la

(1) În lista donatorilor societății, găsim cu sume mai însemnate pe d-nii : Várnáv S. V. 3.000 fr.; d-na Florescu A. 1.190 fr.; Brătianu D. 1.190 fr.; Brătianu I. C. 1.190 fr.; Ghika I. D. 650 fr.; Ghika D. I. 595 fr.; Cazimir Mich. 22 015 fr. lăsați prin testament, care însă era nul din cauza neîndeplinirii formelor și a minorității testatorului (frații promisera totuși a-l executa); A. C. Goleșcu adunase în țară 7.000 fr. pentru societate și suma s'a și primit.

Numărul celor subscriși în Paris, pentru anul 1848, era de 137 cu cotisații de fr. 978 pe lună.

1 Iunie 1845, redactat de un comitet, sub preşedenţia lui Louis Blanc.

Aderenţii diarului formaū o societate democratică al căreia centru era la diar, rue Saint-Jacques. Aci se organisaū manifestări, ca cea care fu cu ocasiunea suspendării cursurilor lui Quinet şi Michelet.

Maī câştigară şi diarele *Réforme, Débats, National* şi altele.

Căutaū tinerii români neconţenit să-şi creeze, să-şi îmulţescă relaţiuni, pe care să le facă favorabile patriei lor şi isbutiră la aceasta prin intrarea-le în societăţile francmasonice. Ast-fel, chiar în 1844 saū 45, Rosetti şi cu ambii Brătienī aū intrat în loja *l'Athénée des Etrangers*, care era una din cele maī republicane din Paris, şi în care se trataū cestiuni de economie socială. La întrunirile ce se ţineau luaū parte Frederic Bastiat, Odillon Barot şi alţii; se puseră asemenea în legătură cu comitetele opoziţiunii, etc.

La 1847, cu ocasiunea anului nou, Româniī câţi se aflaū în Paris se înţeleseră a trimete unora din bărbaţii, cari represintaū maī bine ale lor simţiminte, un album, o pancartă acoperită cu semnăturile lor. Intre aceşti bărbaţi fu şi Quinet, care respunse prin scrisórea sa din 3 Ianuarie, în care citim următoarele cuvinte:

«Nesciind cum am putut merita acest preţios suvenir, trebuie să vĕd în el un apel serios ce-mī este adresat în numele naţionalităţii moldo-române. Mī-aduceţi aminte prin acĕsta, d-lor, că e de datoria mea d'a mă ocupa de acĕstă naţionalitate ameninţată astă-dī şi de a-ī apăra drepturile, după ale mele slabe puteri. Sunt fericit d'a contracta către D-v. un angajament de acest fel, fie că-mi se va redeschide catedra de la Collège de France, fie că voiū fi redus a-mī continua cursurile prin mijlóce cu totul altele.»

Iacă cum scia tinerimea să atragă pentru România simpatia şi sprijinul moralmente puternic al unor ómenī ca Quinet şi alţii.

La primirea acestei scrisorī, în colonia română, fu o bucuriă fără marginī. Toţi otăriră să se ducă, în corp, să mulţumescă aceluia care aşa de bine înţelesese patrioticul lor scop. Intr'adevĕr, Dumineca viitoare, tinerii Români se şi presintară la Quinet.

Dumitru Brătianu, în numele tutului, rosti un discurs

cum numai el scia să facă și în care palpita vii durerile și lacrimile României, alături de speranțele ei pentru viitor.

Traducem aci, cât de lung este, acest *cantic* trist și dureros, care se încheie însă printr'o fanfară de speranțe sigur realizabile.

D. Brătianu țise : (1)

Domnule,

Omagiul pe care am îndrăsnit să vi-l oferim cu ocazia anului nou a fost foarte slab. De ce n'am avut însă curagiul să lucrăm după inima noastră? De ce aveam să ne temem lângă voi? De nimic, o scim acum. Ar fi trebuit s'o scim mai d'înainte, pôte o și sciam. Dar vai! când de vécuri toate ușile ne sunt închise, când de vécuri mâna palpitantă pe care o întindem la toți este totuși respinsă cu nepăsare, cu dispreț, cum am fi putut îndrăzni, necunoscuți cum eram de voi, sunt acum câte-va zile, să batem fără a tremura la ușa însuși a lui Quinet?

Scrisoarea bine-voitore, generoasă, cu care ne-ați gratificat, scrisore pe care o iubim ca cel mai frumos titlu al naționalității noastre, ne permite astă-zi să îndrăsnim mai mult. Primirea simpatică, al cărui obiect suntem în acest moment, ne dă puterea și demnitatea ce convin unor omenii liberi, și ne dă și certitudinea că Dumnezeu nu ne va părăsi nici o dată, pentru-că voi, nu este așa, nici odată nu ne veți părăsi!

Obicnuit cum sunteți a vă da din belșug inima și sufletul pentru tot ce suferă, v-ați întrebat :

«Ce am făcut ca să merit această primă dovadă de simpatie?» O, Domnule, nu voi veți contesta Moldo-Românilor dreptul de a fi venit să sôrbă valurile de consolație și de speranță pe cari, din înălțimea catedrei, le-ați revărsat asupra omenirii!

De câte ori nu ne-am simțit cuprinși de un fior divin la auzul acelei voci profetice care, în fie-care zi, ne aducea adevăruri nouă; de câte ori, cu ochi scăldați în lacrimi, n'am scos strigăte de bucurie, n'am sărit de pe bancă, când voi și ilustrul vostru amic, ca doi mari preoți, singuri depozitari ai secretelor Providenței, smulgeați înaintea noastră lințoliul ce acoperă pe eroica Polonie și ne lăsați s'o întrevădem plină de viață și de putere, trebuind să apară în curînd pe pămîntul celor vii, înfrumusețată cu toate suferințele pe cari au făcut-o să îndure.

De câte ori, eșind de la curs și intrînd a casă, intrînd în noi înșine, n'am vărsat lacrimi, lacrimi amare! Să nu vă pară însă rău de ele: nu sfășierile morței ne tortura înimă; durerea nó-

1) Aceste discursuri, cum și scrisoarea, sunt imprumutate dintr'un manuscris al lui Bataillard din 1847, aflat între hârtiile lui I. C. Brătianu.

stră era durerea copilului care se nasce; suferiam pentru că ne simțeam renăscând!

De câte ori nu ne am ȃis, în disperarea noastră: Ce, numele României nu va răsuna nicădată între zidurile Colegiului Franței? Ce, Quinet refușă-va botezul noiei revelațiunii copilului care plânge și crede? Ce, România naște în ȃilele cele mai frumoșe ale omenirii; cerul spre a sêrbători nascerea ei, a dat lumii charta Libertății și a iubirei; Dumnezeu s'a pogorit din ceruri, s'a făcut om și a legănat copilăria ei cu propriile l mâini; vulturul român a abdicat la imperiul lumii, și-a lepădat trăsnetele, s'a făcut Român, a luat crucea și a urmărit sôrta acestui copil; toți barbarii, toți eroii Asiei, Hunii și Goții, Baiazet și Mahomet, profeții și ȃei, toți s'au plecat înaintea acestui copil, ori s'au sfărîmat de el; aruncat singur, pe un pămînt străin, a străbătut 18 vécuri de foc și de sânge, tot-deauna în picióre, tot-d'a-una copil, tot-d'a-una tîner, tot-d'a-una Român; și ore peri-va, în ȃilele vóstre, copilul acesta, pe care Dumnezeu l'a născut ca simbol al iubirei și al puterei sale, ca imagine a acelora cari se iubesc și cred în el?

Fi-va dar un geniú al rēului mai puternic de cāt Dumnezeuul nostru și de cāt Dumnezeuul părinților noștri, geniú care, după ce a lăsat pe acest copil să vadă gróza celui din urmă supliciú a o sută de popóre cădute împrejurul lui, ar veni să-l jertfescă cel din urmă, spre a-l face să sufere mai mult și a umili pe tata?

Ce, în anul 1847, când, după vécuri de ghiețuri și de întuneric, o primăvară vecnică începe a spunta pentru lumea morală, când tóte popórele se ivesc la lumina ȃilei ca semințele pămîntului cari, în fie-care primă-vară, simțindu-se că trăiesc, sfărâmă tirania colosului care părea că le-a înmormîntat pentru tot-deauna, es de sub pămînt, își ridică capetele către cer, se acoperă de foi, se încoronéză cu flori și, spre gloria Creatorului, umplu universul de armonii fără număr, de colorii și de parfumuri; când inimile tuturor popórelor, atrase de centrul lor de gravitate, de Dumnezeu, se agită, prind putere și intonă imnul Libertății, întocmai ca mi-riadele de mici ființe pe cari le vedem la prima raȃ a sôrelui, pline de bucurie și de speranță, aruncând slabele lor imbarcațiunii pe marea nesfărșită a cerurilor, făcend să răsune aerul de mi l de cantece, amestecate cu sgomotul melodios al delicatelor lor lopeți și căutând să se înalțe mai sus, tot mai sus, în lumea necunoscută a spațiilor; când tot însuflețesce, când tot ȃea viétă, tot creșce, tot se ridică, România singură, fiind-că a trăit tot-d'a-una, a luptat tot-d'a-una, pogorise-va ore în momînt plină de viață și de libertate, fără să lase în urmă-l un suspin o lacrimă, o părere de rău?

Ce, nu este de ajuns pentru Dumnezeu, când s'a arētat printre noi, că a însuflețit ceea-ce n'are viață; trebue să omóre și pe cel vil ca să ne dovedescă puterea lui? Trebue, pentru mărirea lui, ca imnurile de bucurie și de veselie ale celor ce primesc viața

să fie vecinic amestecate cu plânsetele și scrișnirea dinților ale aceloră căroră ea li se smulge?

Ce, Dumnezeuul creștinilor să fie mai crud de cât deii păgînismului și n'a renunțat la jertfa mieluşelului de cât spre a face ca altarele să fumege sub cel mai nevinovat sânge al familiei omenesci?

Ce, trebuie ca un popor să moră din momentul în care începe a-și înțelege sorta? Și Dumnezeuul pe care îl preamărim, Dumnezeuul a tot puternicieii, teme-se că-și perde prestigiul, dacă s'ar face cunoscut omului?

Ce, acela ce și-a dis fiul omului, acela care ne'a chemat fiul lui Dumnezeu și care e Dumnezeuul lumii, ore să nu mai vrea să sălășluască întru noi și ore sufletul, care face parte din el, care se simte liber, trebuie să moră pentru pământ și să sbóre în ceruri?

Nu, nu ! Acestea sunt blesteme ! Nu, România nu va muri ! Dacă ea ar muri, nenorocire, nenorocire ție, omenire ! Vulturul roman pierind, a luat cu el trăsnetele lui; vulturul român părăsindu-te, ți-ar lua crucea.

Nu, nu ! Sufletul care. di și nópte, plutesce între cer și pământ; flacăra aceia tainică care străbate în locașurile celor morți, înflăcăreză spiritele a miil de eroi sfințiți prin martiriu și le face să intre în sufletele popórelor pe cari le au botezat cu lacrimile și sîngele lor. Sufletul acesta mare, care planază peste mări și munți, merge de ia din cer sufletul lui Dumnezeu și 'l pórta în Grecia, în Spania, în Polonia, în Italia, pretutinden unde aude un strigăt, pretutinden unde vede o lacrimă.

Nu, sufletul acesta nu putea lipsi României; ea n'a văduț încă hidosul și sfâșietorul spectacol al ciocilor Libertăței lumii, cari vin să surprindă copilul în rugă și să sape gropi în jurul lui; ea n'a așteptat ca copilul s'o chieame prin țipete, și a aler-gat înaintea lui.

Prin puterea sufletului vostru, ne-ați descoperit nouă înși-ne; ați ghicit starea sufletelor noastre, și ne-ați dis : «Sunteți, ați fost și veți fi tot-d'auna; mă voiu ocupa de naționalitatea voastră amenințată și-ı voiu apăra drepturile, după slabele mele puteri. Sunt vesel că contractez cu voi o legătură de acest fel, fie că catedra de la Colegiul Franței imi va fi deschisă, fie că voiu fi silit a-mi continua învățămîntul prin alte mijlóce». Ei bine, înaintea lui Dumnezeu și înaintea voastră, și noi jurăm pe altarul Patriei să murim cu toți pentru învățăturile Maiestrului.

Templul ne a fost închis; nu ne mai este îngăduit să ne rugăm împreună, și totuși, Domnul fie lădat, nimeni nu va veni să ne insulte religia, nimeni nu va îndrăsni să urce treptele catedrei vóstre. Doctrinile vóstre luaseră o prea mare extensiune ca să mai pótă fi mult timp închise între zidurile unui templu, fie el chiar Colegiul Franței. Vă trebuia drept templu lumea; drept altar, inima fie-căruia din noi. Le aveți. Dumnezeu nu ne-a despărțit de cât ca să ne unescă mai bine.

Slabele vóstre puterî, pe carî popóarele și regiî le cunosc, slabele vóstre puterî sunt Franța, Franța Jeannei D'Arc, Franța de la Fleurus și Austerlitz, Franța de la 1830, Dumne-deu și tot ce are viață în omenire. Numai în România vă așteptă opt milióne de credincioși, obicnuîți să facă minuni, căci n'au trăit de cât din minuni.

O, Românie, Românie, dacă Quinet te-ar cunoște! Dar te va cunoște, viața ta îl va fi povestită. Da, vă vom spune-o; vă vom da trecutul și prezentul nostru; voi ne veți da viitorul, ni l'ați și dat!

Quinet răspunde:

Domnilor,

Mi-e frică, în emoțiunea de care mă vedeți plin, că-mi vor lipsi cuvintele; căci simt că pasul pe care îl faceți în acest moment nu se adresază de loc mie, ci are o însemnare mai adîncă și chiar străină persónei mele.

Cine sunt și ce am făcut eu ca să merit a asculta asemenea cuvinte? Nu le-ași putea înțelege, dacă n'ar fi pentru mine strigătul unei naționalități care trăesece, care fierbe în voi și pe care nimic în lume nu o va puté stîrpi!

Mi-ați amintit încă odată că este datoria orî-cărui om public, în Franța, să mîergă înaintea popórelor carî cerî să renască; primesc aceste cuvinte sfinte, ca o prevestire sigură pentru născerea poporului moldo-român.

Sunteți o națiune creștină. Pentru ce se gândesc uni să vă instrăineze, să vă vîndă? Deși slab, în aparență, pe voi se desfășură totuși cea mai mare afacere a vécului, cestiunea Orientului. Trece-veți în tăcere, ca o pradă, din mânele Turciei într'ale Rusiei? Dar cine v'a supus? Nimeni! Ați încheiat tractate, carî n'au fost urmarea unor înfrîngerî. Aveți tot ce dă dreptul nemuritor, o tradiție, o literatură care se deșteptă, o limbă propriă și rudă cu a noastră. În sfîrșit, naționalitatea vóstră ne este necesară; dacă periți voi, noi înșine suntem isbiți în același timp; sunteți stavila noastră la mîedă-qi, după cum este Polonia la mîedă-nopte.

Voi, carî veniți să căutați în Franța aerul liber ce vă lipsește adesea; voi carî reprezentați tinerimea moldo-română și carî sunteți speranța țerei, să nu vă descuragiați din cauza greutăților. Ce sunt ele față cu scopul ce urmăriți? O naționalitate de apărat, sufletul unui popor de păstrat, de scăpat, este, orî-ce s'ar întîmpla, cea mai slăntă misiune ce se póte oferi ómenilor. Nu socotiți nici numărul vostru, nici pe al dușmanilor. Sunteți înconjurați, învăluiți de inimi puternice, Turcia, Rusia, Austria; dar e ceva mai presus, mai puternic, mai invingibil, mai indestructibil de cât tóte puterile pămîntului: sufletul care trăesece în cuvintele

ce rostirăți, lacrimile pioase ce vă curg din ochi; spiritul național și eroic, pe care îl arătarăți, simțirea nemuritoare ce vă subjugă în acest moment; dacă acest spirit se propagă, nimic pe lume nu vă va putea nimici; din potrivă, fie-care dă vă va întări și, fiind că toate cuvintele ce rostim aci sunt serioase, trebuie să adaog că nu aveți numai o patrie de apărat, ci că veți fi datorii o face, poște chiar cu prețul sângelui!

Fie ca aceste cuvinte să străbată până în Moldova și în Muntenia. Ele vor dovedi părinților voștri, amicilor, compatrioților, că Franța nu este pentru voi, nici pentru ei, o țară străină, că sentimentul țerii voștre nu face de cât să să călăască printre noi, și că alianța dintre Francesi și Moldo-Români este în sine un lucru sêvârșit în spirite.

Ceea-ce ați făcut, domnilor, nu este numai o dorință, e făptuirea unei naționalități vii și neperitoare, în inima generațiunei care este stăpână pe viitor!

Entusiasmul ce produse între Români de față acest răspuns era atât de mare și de comunicativ, în cât unul din ei, Vârnav, luând cuvîntul, după ce arată strînsa unire ce lega pe toți tinerii Români, ceea-ce le promite forță, strigă: *Sa jurăm toți de a muri pentru patrie!*

Și toți jurară.

Tinerimea câștigase definitiv românimei pe Quinet. Pe lângă Lamartine și Quinet, ea câștigă causei române și pe alți bărbați, ca Michelet, Louis Blanc, Béranger, etc., toți bărbați dintre cei cari inspiraū și călăuziau opiniunea publică francesă și sciu a-i face simpatici causei redeșteptării României, arătând-o pe acêsta și făcînd să fie recunoscută ca o soră mai mică a Franciei, dar cu atât mai vrednică de iubire, cu cât era mai izolată de națiunile surori.

Isbucnirea revoluțiunii de la 1848 în Franția fu, pentru tinerimea română din Paris, încă un bine venit prilej de a atrage, și în cercuri mai mari, bine-voitoarea și frățesca atențiune a Francesilor asupra României.

Mulți din Români luară parte la mișcarea Francesilor, luptară, munciră, se expuseră, împreună cu ei, și prin aceste jertfe din parte-le stabiliră relațiuni pe cari pericolul comun le nasce, pe cari numai mórtea le întrerupe și cari mult folosiră României mai apoi.

După isbucnirea revoluțiunii și formarea guvernului provisoriu, tinerimea școlară română se înfățișă guvernului în grupă, cu stégul său, și-i arată a ei căldurosă simpatie pentru

Francia și pentru guvern. Fură primiți de d-nrî Buchez, Barthelemi Saint-Hilaire și Adam.

D-l Buchez, ajutor la primăria Parisului, le răspunse următoarele la discursul ce ținură:

«In numele guvernului provisoriu, primim cu recunoștință acest semn de simpatie ce ne dați d-vastră.

«Noi nu ne mirăm că d-vastră vă aflați, împreună cu noi, pe baricade. In Franța, se proclamase de mult principiul fraternității națiunilor și d-vastră trebuie să ne socotiți ca pe frații d-vastră. Noi aflăm cu noi oameni din toate popoarele Europei (aflători în Paris) împlinind acelaș lucru. Așa, ceea ce se făcu în Paris nu este numai un lucru francezesc, ci este un lucru european. Ceea ce pe Franța a oșebit-o tot-deauna este că ea primi pururea în sinul său pe toți oamenii, cari au trebuit a se jertfi și cari voră a se uni cu dinsa spre a face lucruri de jertfire.

«Europa, domnită îndelungat de guverne monarhice, își sfîșie ea însuși lanțurile sale.

«Principii Europei, insuflați de egoismul de a stăpîni, se certau pentru provincii, și în același timp mahometanismul călca Orientul, el călca și Europa până la Dunăre.

«Voi singuri, slabi cum erați, prin al vostru curagiū și prin silințele vōstre, trăserăți luarea aminte a Europei; slabi cum erați, și mai fără nici un ajutor, voi ați și câștigat, nu libertatea, ci totuși nădejdea că peste puțin o veți avea. Avem cuvînt a crede că Europa, liberă odată și ne formînd de cāt o singură națiune, va arunca ochii în părțile Orientului, de unde îi veni și ei acēstă lumină pentru care voi vă rugați, și că ea (Europa) va scăpa atunci pe frații săi. Acēsta e datorința sa de fraternitate.

«Aci, nu se vorbesce de popōre cari se tem de vre-o subjugare, de care mândria francezescă se sfiesce; aci nu mai e întrebarea de acea aplecare a națiunilor de a intra la prepusuri; aci e vorba de un mare lucru al civilizației; e vorba pentru a se înapoia civilizației acelei țări unde unele orde, în trecerea lor slărîmară tōte, înfătoșînd acel fenomen singular al unui popor domnitor, care într'aceea piere, prin chiar păcatele sale.

«Voi aveți a face lucruri mari, pentru că voi sunteți avangarda Europei înturnată către Orient.

«Nu putem pătrunde viitorul; avem însă cuvînt a crede

că acest veac nu se va încheia (1900), până nu se va asigura deplina sôrtă provinciilor dunărene și nu va domni libertatea în țările cari fuseră primariul ei leagăn. Noi nici de cum nu putem uita întâiele serviciiuri ce făcu poporul vostru. Istoria le păstră pe acelea și voi aveți dreptate a vă lăuda (d'être glorieux) cu trecutul vostru și eu cred că fiii voștri vor fi vrednici de străbunii voștri 1).»

După acestea, deputațiunea română, cu cuvinte de bucurie, dete guvernului provisoriu un steag.

D-l *Buchez* primindu-l dîse: «Primim steagul vostru, și îl vom alătura la acele steaguri numeroase ale națiunilor Europei, cari tôte sunt aici întrunite, ca un simbol al uniunei popórelor.»

Solemnitatea se închee cu strigarea: *Vive la Republique! Vive le gouvernement provisoire!*

Tinerii români, patrioți înainte de tôte și încălziți de cele ce vîduseră și în parte și faptuiseră, precum și de cuvintele de inimi înălțătore ce auăiseră, se hotărîră să se întorcă în țară, spre a lucra la a ei regenerare.

Intre cei dintâi cari plecară, tură frații D. și I. Brătianu; ei se opriră la Viena și vîdură și cunoscură și se înțeleseră cu studenții români de acolo, între cari cel mai entusiast, cum spun Notițele rîmase de la I. C. Brătianu, era Nicolae Popea.

PREGATIRI ÎN ȚARA

În țară, starea de lucruri era atît de rea și de nesuferită în cât toți doriau, voiau și așteptau o schimbare.

Dar dacă toți doriau schimbarea, scopurile ce urmăriau nu aceleași erău.

Intr'adevăr boierii cei mari, poftitori ca tot-d'a-una de tron, voiau și lucrau la resturnarea lui Bibescu, pentru a-i lua locul, rîmânînd ca în urmă, când numai unul dintre toți s'ar face Domn, cei-l'alți să se unescă în contră-i și ast-fel se repete la infinit acele înlîntuiri de intrigi și de lupte sterpe și uciđetóre, numai în vederea dobândirii tronului.

1) Traducerea făcută în *Gazeta Transilvaniei* din 1848.

Partidul național însă, nu un scop așa de josnic urmăria; el voia reînvierea României, intrarea ei, prin modernizare, în familia statelor europene și întocmirea unor instituțiuni care să ajute, să provoace chiar, propășirea generală morală, culturală, civică a tuturor Românilor și prin aceasta chiar propășirea țării întregi; el voia ca Românii să devie toți de o potrivă înaintea legilor; să aibă toți drepturi, iar nu unii numai drepturi și alții numai sarcine.

Mulți erau în tinerețea de atunci care nutriau aceste aspirațiuni; inima lor le doria, cugetul lor le impunea să lucreze și iubirea patriei îi împingea la tot felul de jertfe.

Cât despre popor, birnicul nenorocit, care gemia turtit sub greutatea dărilor și a nedreptăților, el aștepta mântuirea cu nesăturată însetare; căci cuțitul ajunsese la os, paharul suferințelor era plin și nemaî lipsind de cât o picătură, pentru a-l face să se reverse.

Domnia Bibescuului în Muntenia și a lui M. Sturdza în Moldova, fu acea picătură.

De la un cap la altul al țării, apăsarea făcuse să se nască uri. cari se înfiripau în cântecul:

Din Cerneți la Dorohoi

Țara-î plină de ciocoî

.

Bate, Dómnă, pe ciocoî

Cum ne bat și ei pe noi.

apăsarea făcuse asemenea să se nască și să crească dorința fierbinte de o schimbare, căci pururea răul, în chiar excesul lui, pedépsă își are și lecuirea o provocă.

Dar nu numai poporul și negustorimea — singurii birnici și singurii numai cu datorii fără drepturi — nu numai ei doriau și voiau schimbarea în bine.

Femeile cu a lor inimă de tot răul milósă, deteră și dînsele sprijin spiritului de reforme. D-șóra Magheru, spun Notițele lui I. C. Brătianu, câștigă pe tatăl-său pentru cauza poporului; îl rugă, îl imploră, îi cădu în genuchi și astfel deslipi pe Magheru de regimul d'atunci și dăte poporului și causei lui pe acel bărbat, care fu unul din stîlpii mișcării.

Mamele și surorile asemenea se simțiau atrase spre fiii și frații lor europenizați și, cu drag, încurageau pe duelgii

și bonjuriști — cum îi numiau în batjocură bătrînii boeri ruginiți.

Boerii cei mici, cari și ei purtau cu silă jugul regimului ce-i umilia și-i ținea în pozițiuni inferioare, silindu-i a cheltui ale lor merite pentru tolosul boerilor nedestoinici, cari ocupau pozițiunile superioare, boierii cei mici, dicem, voiau și ei schimbarea, pentru a putea să aibă rolul la care le da drept munca și meritul lor.

Numai Domnii dar, și pușinii lor amici, căroră singurî starea de lucruri le folosia, numai ei o susțineau, numai ei voiau ca ea și mai departe să dăinuiască.

Când dar atmosfera în țară acésta era, izbucnirea revoluțiunii în Francia și întinderea ei până la Viena, făcu pe toți să dică: *a sosit momentul!* și să se pună pe lucru.

Inceputul îl făcură Moldovenii.

1848

IN MOLDOVA

Tinerii moldoveni, cari doriau propășirea și binele țerii, după ce de mai multe ori se întâlneau în taină; după ce statorniciră între dînșii mai multe puncte de vederi comune, hotărîră ca mișcarea lor de regenerare să o săvîrșască pe o cale cu totul legală. Stăpînirea aflînd de întrunirile aceastea, întrebă pe d-nii C. Rolla, Lascar Roseti, M. Iepureanu, P. Cazimir, N. Ghica și V. Alexandri: cari sunt dorințele obștei?

Dînșii răspunseră că nu pot lua asupra-și acésta sarcină de a vorbi în numele obștei, fără să se fi sfătuit mai întăi cu acea obște.

În acest scop, în séra de 27 Martie 1848, se ținu o întrunire la hotel Regensburg, vecin cu palatul Domnitorului; luară parte la întrunire vre-o 2000 persóne din tóte stările sôciale, Ieșeni și de prin județe; asistă chiar ministrul din lăuntru Stefanaki Catargi și aga (prefectul poliției) Pruncu.

D-nii Rola, Roseti, Ghica și cei-lalți arătară celor întruniți dorința ministrului și adunarea numi un comitet ca să redigeze cererile «pentru îmbunătățirea Românilor din Moldova»; comitetul se întruni, lucră, și a doua-zi, la întru-

nirea de la logofetul Costache Sturza, supuse obștei lucrarea. Iată textul chiar al acelei lucrări:

Fraților

În prējma doveđilor vederate de suferințele ce se simt de poporul Moldovei și a neapăratelor îmbunătățiri ce cere starea țerei, ocărmuirea, prin organul d lui ministru, s'aŭ adresat la câte-va persoane din locuitorī, spre a se da opinia publică în privirea suferințelor și a îmbunătățirei stărei poporului Moldovei. Acele persoane răspunđend d-lui ministru că nu pot lua asupra lor însărcinarea de a arēta opiniile obștei, până a nu cerceta în sinul ei, s'aŭ îndatorit a merge în sinul obștei și a asculta glasurile sale, spre a le împărtăși ocărmuirei, D. ministru nu numai că a primit această propunere, cunoscēnd singur bóla țarei și neapărata ei trebuință de vindecare, ci a făgăduit să vie însuși în mijlocul fraților sēi, ca un om ce, fiind însărcinat a păzi regulamentul țerei, trebuie să fie însuflețit de dorința binelui obștesc.

Decī, în 27 Martie 1848, seara pe la 7 ceasuri, adunāndu-se numerosă obște, alcătuită de tóte stările din țeră, precum și din străinī de tóte națiile ce locuiesc în Moldova, acea obște aŭ ales un comitet în care și-a depus tótă încrederea sa și l'a însărcinat a arēta cărmuirei simțirile și dorințele de care este pătruns fie-care.

Comitetul dar, adunāndu-se astă-đi în 28 Martie 1848, și ceretānd starea critică de astă-đi a societăței, s'a încredințat în cuget curat și nemișcat de patimī, că pentru de a pune Moldova pe o cale de fericire, mijlócele cele mai sigure și mai neapărat trebuitóre sunt următórele:

1. Sānta pădire a Regulamentului, în tot cuprinsul sēu și fără nici o restālmăcire:

2. Săcarea corupției prin pravilī înadins făcute și a abuserilor ce isvorāsc din acea corupție.

3. Siguranța personală, adică nimenī să nu pótă fi pedepsit de cât pe temeiul legilor și în urmarea unei hotărāri judecătorești.

Fieșce-care arestuit să fie înlățoșat în vreme de 20 ceasuri dinaintea tribunalului competente.

4. Grabnică îmbunătățire a locuitorilor sātenī atāt în relația lor cu proprietariī moșiilor, cât și în acelea cu cărmuirea, precum contenirea tuturor beilicurilor cunoscute sub numirea de plată și cele-l'alte.

5. Alcătuirea unei nouī catagrafī, spre a scăpa de împilare pe toți nenorocițiī locuitorī, carī sunt astă-đi asupriți prin măsurile catagrafiei trecute.

6. Maziliī, ruptașiī, ruptele vistieriei și cele-l'alte clasuri privilegiate să fie ocrotițiī, potrivit Regulamentului, și să nu mai fie ntrebuințați în trebile particulare.

7. Privighetorii să se aléghă, după glăsuirea Regulamentului, fără nici o înrîurire a cârmuirii.

8. Reforma școlilor pe o temelie largă și națională, spre răspândirea luminărilor în tot poporul.

9. Desarmarea grabnică a arnăuților și a altor ce s'au înarmat de ocărnuire și închezășuirea lor pentru viitor că nu vor mai fi pricină de turburare publică.

10. Ridicarea pedepselor trupesci înjositoare caracterului de miliție națională, îmbunătățirea hranei sale și mai ales dréptă înaintare în ranguri după merite personale,

11. Militarii cari au slujit patriei și cari au câștigat recușoșința obștască să fie scutiți de orî-ce dăjdi, când vor eși din slujbă.

12. Miniștrii să aibă deplina libertate pravilnicască în lucrările lor, pentru ca să pôrte tótă răspunderea acestor lucrări.

13. Desființarea poșlinei(1) ca una ce este vătămătoare agriculturii și comerțului țerei.

14. Îmbunătățirea portului Galați, ca cel mai mare canal al înfloririi comerțului și agriculturii țerei.

15. Rădicarea morală și socială a clerului.

16. Păzire cu sfințenie a legilor pe cari se rézimă creditul public, și acesta în privirea tuturilor, fără osebire, pentru siguranța relațiilor comerciale.

17. Informarea unui tribunal de comerț în Iași; codul de comerț al Franței, consfințit de Regulament, să fie tâlmăcit în limba țerei.

18. Bani de rezervă să fie întrebuințați în formarea unei bance de scont pentru înlesnirea negoțului țerei.

19. Hrana obștei de prin tîrguri să fie subț cea mai de aprópe îngrijire a stăpînirii, spre a nu se mai face mijloc de îmbogățire particulară.

20. Aședarea poliției tîrgurilor pe principii omenesci în privirea nenorociților arestați.

21. Liberarea tuturilor arestaților în pricinii politice atît civile cît și militare; reîntórcerea driturilor politice acelor cărora li s'au ridicat nedrept pentru asemenea pricină.

22. Nestrămutarea din posturi a ampioiaților vrednici și cinstiți și înaintarea lor în posturi mai înalte, potrivit Regulamentului, precum și sporirea lefilor lor spre a le înlesni mijlóce de o viețuire cinstită și neatîrnată.

23. Toți ampioiații să fie răspundători pentru faptele lor în lucrările slujbelor, ce le vor fi încredințate.

24. Înființarea unui banc național pe cel mai sigur temei.

25. Grabnici reforme de îmbunătățiri în condica criminală, în proceduri și în sistemul pedepselor.

(1) Poșlina era o taxă de export asupra grânelor, al cărei produs Obștesca Adunare îl hărăzise Domnului, peste lista civilă fixată de Regulament și chiar contra lui.

26. Impărțire dreaptă și potrivit Regulamentului, a banilor pensiilor și îndreptarea abuzurilor ce s'au introdus în împărțirea acestor bani.

27. Ofisurile slobozite până acum de ocârmuire în ramul judecătoresc și administrativ să se supue voturilor Obșteșcei Adunări, și pe viitor să se contenască de a se slobozi asemenea ofisuri, fără a fi cercetate de Adunare.

28. Seansele tribunalelor să fie publice.

29. Seansele Obșteșcei Adunări să fie publice. Ținerea bunei orîndueli în sînul ei să atîrne de acesta însuși, iar nu de vornicia de aprodi.

30. Tot pămînténul să aibă dreptul de a adresa jalbă Obșteșcei Adunări.

31. Deputații să nu pótă fi în slujbă, să nu pótă primi nici ranguri, nici mulțumire bănescă în vremea deputăției lor.

32. Chipul ce s'a întrebuintat la alegerile deputaților, fiind în potriwa legilor și în urmare și Obșteșca Adunare de astăzi fiind rodul acestui chip, nu insufilă nici o încredere obștei, decî această adunare să se desființeze și îndată să se însgebe o nouă Cameră, fără nici o înrîurire asupra alegătorilor din partea cîrmuirii, pentru ca acea Cameră să fie adevărată representație a nației și adevărată închizășuire a fericirii patriei.

33. În puterea art. 57 din Regulament, Camera să aibă dreptul de a face Domnului punere înainte a tot felul de lucruri privitoare la folosul obșteșc.

34. Rădicarea censurei în privirea tuturor trebilor și a intereselor din lăuntru țarei.

35. Informare grabnică a unei guardii cetățene prin toate ținurile țarei, alcătuită atît de Românî, cît și de străinii proprietari.

(ss) *Iorgu Sturza, C. George Cantacuzino*, (mădulari ai Comitetului).

Adunarea aprobă toate cererile și până séra le și subscriseră peste 800 persóne.

Insuși Mitropolitul Meletie puse a sa semnătură pe actul dorințelor obștei.

Comitetul împărtășii ministrului copie, spre a o supune Domnului, nădăduind că Măria Sa se va ține de făgăduiala ce dase de a împlini dorințele obștei.

Aceste dorințe — precum se vede — erau fôrte moderate; căci afară de libertatea presei, responsabilitatea ministrilor și garda națională, toate cele-lalte cereri numai și numai dreapta și fară abuzuri aplicare a Regulamentului o cereau. (1)

(1) Trebuie să spunem însă că tinerimea și-a mărginit cererile la cele 35

Domnul, însă după cum spune Alexandri (1), rămase surd la cererile obștei și porunci miliției să aresteze pe turburători (?); iar el se închise în cazarmă.

Şese sute de soldați și pompieri calcă casa logofetului Sturza și negăsind de cât pe stăpânii casei, alérgă la locuința lui Alecu Mavrocordat. Acolo se aflău câți-va tineri cari așteptaū răspunsul de la Domn. Membri comitetului, cari fuseseră la ministru. se întorc și spun că Vodă nu primesce cererile.

Maî în acelaș timp, soldații năvălesc în casă, lovesc cu patul puscilor, prind și tîrăsc cu ei pe tineri, și-i duc la casarmă după ce aū sfărîmat mobilele din casă. Se maî calcă casa cneazului G. Cantacuzin, casa Roseteștilor, a lui N. Docan, Lupu Balș, Vîrnav și altele multe, arestându-se peste 200 persóne.

Trei-spre-dece dintre cei arestați și anume: Alecu Moruzi, Lascar Roseti, Răducan Roseti, Dim. Roseti, Alecu Cuza, Romolo, M. Iepureanu, Moldovanu, N. Catargiu, Filipescu, B. Cantacuzin, P. Balș și Miclescu, sunt legați în căruțe de poștă și porniți spre Galați și apoi trecuți la Măcin, fără să fi fost nici judecați, nici osândiți de vr'o autoritate, potrivit legii.

Se fac liste de proscripții pe județe și se dau ordine ca tinerimea de la Paris să fie oprită de a se întórce în patriă. (2).

După aceste isprăvi, Domnul publică următorul *ofis* cu No. 134, din 29 Martie 1848.

Iubiților noștri orășeni de tóte treptele din Capitală !

Cu o vie măhniciune am privit neliniștea ce v'a învăluit în curgere de câte-va zile, care s'a pricinuit de câți-va netrebnici cu cugetări tulburate dintre boeri.

Dragostea părintescă ce Domnia noastră avem pentru d-v. ne a îndemnat de la început a lua măsurile cuvenite pentru alinarea

puncte, pentru că nădăjduia că ele primindu-se și prin urmare și disolvarea adunărei, va putea în urmă să propună reformele democratice maî aceleia ce doria și pe care maî târziu în August 1848 le-a și redactat și publicat M. Cogălniceanu în Bucovina, sub titlul de: *Dorințele partidei naționale din Moldova*. Aci se cuprindea : egalitatea drepturilor civile și politice ; adunare obștească compusă din reprezentanții tutor stărilor ; instrucție egală și gratuită ; contribuția generală ; oborirea rangurilor ; oborirea boierescului și împroprietărirea sătenilor, etc.

(1) *V. Alexandri*, Protestația în numele Moldovei, a omenirei și a lui Dumnezeu.

(2) *V. Alexandri*, Protestația în numele Moldovii, a omenirei și a lui D-zeu.

neodihnei ce numiții au împrăștiat în sânul pacinicilor d-v familii, însă aceeași simțire părintească ne-a povățuit iarăși, ca mai întâiu să întrebuițăm toate chipurile de blândete, de care pururea am dat dovadă, cu nădejde că se vor întorce de la sine cu datornica rînduială.

Vedînd în sfîrșit că în această blândete pomeniții, restălmăcind-o, s'au obrăsnicit din mult în mai mult, dăpă care părinteasca noastră inimă n'a mai putut suferi a vă vedea în necazurile îngrozirei, ce făcea cu singură țintire, de a sminti și răsturna dreptățile ocărmuirii și liniscea obștască. Noi am întrebuițat măsuri pentru împrăștierea turburătorilor, și prindîndu-se pe cei mai vinovați dintre dinșii, s'au și luat cuvenitele măsuri asupra-le, și pentru restatornicirea liniștei de care v'ați bucurat cu necurmă de la suirea Noastră pe scaunul Domniei țarei și până acum.

Iubiții noștri orașeni! Mai multe dovezi v'au dat încredințare despre prielnicele cugetări ce păstrăm pentru d-v, în cât trebuie să credeți cu neîndoire că vestirea ce vă facem pentru conținerea pricinii de ne-odihnă ce ați avut, și cari v'au precurmat relațiile de negoț, este de multă mîngăere pentru noi, care ne-am interesat pururea cu osebire pentru buna petrecere și fericirea d-v.

Ne rămăindu-ne dar de cât a vă mulțumi pentru dragostea ce ne-ați dovedit și la acest prilej, prin încrederea ce ne-ați arătat, așteptînd cu lăudată răbdare punerea la cale a obștescului d-v. părinte; ne grăbim tot-de-o-dată a vă încredința despre sfărîmarea cu totul a complotului urzit cu viclene închipuiri și ademeniri și vă sfătuim ca, încredințându-vă în părintele d-v., să depărtați totă îngrijirea ce ați avut, și fieș-carele să-și urmeze ca și mai înainte îndeletnicirile sale fără nici o îndoire, rămîind desăvîrșit încredințați că ocărmuirea a luat toate măsurile trebuitoare ca să vă apere de suferinți.

Iași 29 Martie 1848 No. 134.

Ast-fel, luând mișcările pe capii ei și o de mai nainte organizare neesistînd; ér pe de altă parte, teroarea stăpînirii îngrozind pe toți, mișcarea din Moldova se putu privi ca stinsă.

Stinsu-s'a cu adevărat sgomotul ce s'a făcut și tăcerea mormîntului început-a iarăși a domni; dar rămas-a în inima tinerimei și a poporului neatins și crescut-a și învigoratu-s'a încă prin persecuțiune, dorul mîntuirii patriei, prin care isvorit-a nu tîrziu: *Dorințele partidului național din Moldova*, publicate de Cogălniceanu.

Causa dréptă, causă avînd martirii, mai curînd saũ mai tîrziu trebuia să isbutescă și a isbutit. ...

PREGATIRILE IN MUNTENIA

Societatea secretă, înființată de Constantin Golescu, (1) nu muri cu mórtea lui; ea fu urmată de I. Câmpinenu și în urmă de nepotul său Ion Ghika, iar pe la 1843 luă numele: *Dreptate-frăție*. N. Bălcescu, făcea parte și dñsul fu care inițiă pe căpitanul Christian Tell.

Bălcescu fu apostolul cel mai ager și zelos; cu timpul el atrase în acéstă societate pe maiorul Voinescu II, Boliac, Bolintinénu, Deivos, Al. G. Golescu, Marin Serghiescu, Filipescu și alți civili și militari (2). Căpitanul Tell inițiă pe d. Al. Christofi (3).

Societatea literară asemenea, esista și-și urma lucrarea; ea n'avea nimic ascuns; dar faptul întrunirei sa un loc a mai multor ómenī, vóind binele țerii, nu fără efect putea rămâne, chiar din punct de vedere politic; ea apropia pe ómenī, îi făcea să-și comunice unii altora vederile și, chiar din acest schimb, nu putea să nu isvorască o apropiere și pe alte terenuri de cât cel literar.

Când isbucni revoluția francesă din 1848, societatea *Dreptate-Frăție*, care acum coprindea pe toți tinerii doritori de reforme, hotări și ea ca să se misce.

Librăria lui C. A. Rosetti și Winterhalder — situată în fața actualului Club regal, cam unde e magazinul Regiei, deveni loc de întrunire a tinerimei; toți veniau acolo spre a afla scirile din Europa și a-și comunica unii altora vederile lor asupra ce erau și ei datorī să facă.

Intruniri, negreșit mici, și numai între cei din societatea *Dreptate-Frăție*, se ținură la Rosetti, în strada Isvorului, mai spre centru de Grădina cu cai și urmară acolo până când poliția începu a înconjura casa în fie-care nópte. La acele întruniri, luaū parte Ion Ghika, Golesciū, Voinescu II și alții.

După ce întrunirile nu se mai putură ține la Rosetti, se ținură la Golesci. La una din acele întruniri să și întocmi co-

(1) Veđi mai sus pag. 15.

(2) *Ion Ghika*. Scrisori către Alexandri, ediția 1887, pag. 689,

(3) *Al. Christofi*. Biografie.

mitetul revoluțiunii, care — cum spune *Pruncul Român* — însărcină pe Rosetti să se ducă la Domnitor și să-l roge, în numele tuturor, a se pune în capul lor și a înființa reforma și regenerarea României.

«Bibescu, adauge *Pruncul*, refuză, pretextând că n'ar fi venit vremea și că națiunea română nu e în stare să se rădăce(1).»

(1) La Academia. În condica No. 8 a Mitropoliei Bucuresci se găsește următoarea petițiune, nesubscrisă de nimeni, și adresată Domnitorului. Ea cere reforme, dar e sigur că nu e pornită din comitetul revoluționar, de vreme ce pentru săteni nu cere dreptul electoral și menține dependența externă a țării. O reproducem totuși, spre a se vedea că reforma se agita și în alte cercuri, afară de cele revoluționare.

Prea Înălțate Dómnne,

O tristă încercare de 18 ani ne-a dovedit că măsurile cuprinse în Regulamentul organic nu sunt o cheazăuire destoinică în potriua grozavelor călcări ale administrației. Nemulțumirea publică crește din zi în zi și va aduce fără îndoială o turburare socială, ce ne amenință de o sfîșiere nepilduită între deosebitele clase ale locuitorilor principatului.

Prea Înălțate Dómnne! Este vremea a uni aceste deosebite clase, și a le cufunda în interesul comun al patriei, și acesta este singurul mijloc de a statornici odihna publică și de a opri marea nenorocire, care ne amenință.

Deci dar, cereni de la Înălțarea Vóstră să bine-voiți a lua îndată măsurile acelea, cari au ajuns a fi de trebuință neapărată și dorința norodului luminat de nenorocire și apăsare.

Aceste măsuri mântuitoare sunt cele următoare :

- 1). Desființarea clăcii și slobozenia țeranului.
- 2). Darea pe veci saú pe un termen de 100 ani a unui număr de pogóne fie-cărui locuitor cu un preț anual hotărît o-dată pentru tot-d'auna, și care preț să fiá potrivit valórei adevărate a pămîntului, iar nu venitului de astăzi.
- 3). Desființarea a ori-ce fel de beilic.
- 4). Desființarea tuturor rangurilor.
- 5). Intinderea dreptului de alegere la toți cei ce sunt proprietari de pămînt fără osebite de religie și de naționalitate; la toți aceia, ce plătesc patentă de întăia clasă; la toți ce exercită o profesiune liberală: medici, avocați, ingineri, profesori și artiști.
- 6). Dreptul de a da fie-care jalbă Obșteșcei Adunări.
- 7). Numărul deputaților la Obșteșca Adunare să se reducă la 120 și să fie români.
- 8). Re ponsabilitatea miniștrilor și a celor-l'alți funcționari publici.
- 9). Publicitatea desbaterilor Obșteșcei Adunări și desființarea censurei.
- 10). Dreptul de-a nu plăti nici-o daré către stat, dacă nu va fi votată mai întâiú într-acei an de Obșteșca Adunare.
- 11). Nesiluirea domiciliului locuitorilor.
- 12). Intocmirea juriului în priciní criminale și corecționale.
- 13). Nestrămutarea judecătorilor.
- 14). Dreptul de a trage fie-care în judecată pe judecătorii concusioneri, fără de a avea trebuință pentru acesta de vre-o deslegare.
- 15). Punerea în lucrare a desevirșitelor hotăriri judecătorești fără întărire Domnască.
- 16). Desființarea taxelor și a cheltueleur de judecăți.
- 17). Neatirnarea sfaturilor orășenesci și cercetarea budgetelor lor de comisia permanentă orînduită de Obșteșca Adunare.
- 18). Punerea în lucrare a măsurării pămîntului generale, a îmbunătățirii soiurilor de dobitoce și a felului semințelor.

Ne oprim aci, spre a constata că comitetul reformelor își da pe deplin sémă de gingășia situațiunii și de interesele multiple, nu numai interne, ci și externe, ce puteau fi puse în joc, prin reformele ce proiecta pentru înălțarea și regenerarea țerii El nu voi dă să complice mișcarea pentru emancipare și regenerare cu răsturnarea Domnitorului; voia din contră să convingă pe Domn și să-l atragă în cercul de acțiune a comitetului, pentru ca ast-fel mișcarea să fie accentuată și caracterisată neîndoios numai ca o mișcare de emancipare, atât internă cât și externă.

Domnul însă, nu înțelese, nu voi, sau nu putu, ci din contră se grăbi a lua măsuri aspre și rigurose, pentru a înfrâna proiectata mișcare.

Pe atunci, se întorseră din Paris, Dumitru și Ion Brătianu și se alăturară la comitetul *Dreptate-Frățid*.

Veniți dintr'un oraș unde luaseră parte la o revoluțiune, ei aduceau în comitet otărîre, spirit de întreprindere și de sacrificiū și în sfîrșit acel curagiū necesar unei revoluțiuni, pe care li-l insuflase participarea lor la revoluțiunea francesă.

Comitetul fu compus din următoarele persoane :

Ștefan Golescu
Nicolae Golescu
Radu Golescu
Alec C. Golescu
Dum. Brătianu
Ion Brătianu

19). Punerea în lucrare a recrutații prin sôrtă și primirea măsuri care se asigureze sôrta soldatului când iese alară din slujbă.

20). Intrarea în veniturile statului a comunităților religioase particulare și străine; chibzuindu-se mai pe urmă de Obștesca Adunare felul despăgubirei numai în bani, ce s'ar cuveni pentru aceste din urmă, luând drept temeiū prețul pămîntului, după desființarea drepturilor feudale.

21). Intocmirea unei gvarđii naționale.

22). Inființarea unei bănci naționale.

23). Chemarea îndată a unei Obștesci Adunări extraordinare, care să revizuescă Regulamentul și să-l pună în armonie cu principiurile de mai sus și ca să facă cunoscute cererile nostre și înaltelor curți a căroră generôsă protecție ne a sprijinit drepturile nostre politice în tótă vremea.

Cerind, Prea înălțate Dómnne, cooperația înălțimei Vóstre pentru lucrarea împăciuirii și a înfrățirii tuturor Românilor, astădî, că a sosit acea și însemnată de provedința divină pentru curata expresie a dorinței românilor, Vă facem cunoscut și acésta, că norodul crede, că acele mai multe nenorociri vin din lăcomia, din neomenia și din nedestoinicia miniștrilor din lăuntru, al finanțelor și al poliției, a căror depărtare și pedépsă pilduitoare este o condiție a liniștei publice.

N. Bălcescu
 C. Bălcescu
 Al. G. Golescu (Arăpila)
 C. A. Rosetti
 C. Boliac
 Ion Ghika.

Acest comitet însărcină pe N. Bălcescu a scrie proclamațiunea și apoi o aprobă la o întrunire ce se ținu la N. Golescu. Acesta fu proclamațiunea care se tipări mai târziu în tipografia lui Eliade și se împărți la Islaz și în totă țara, când izbucni revoluțiunea. (1)

Comitetul mai alese din sine un comitet mai restrâns numit executiv și care se compuse din Ion Ghika, N. Bălcescu și Al. G. Golescu, cu deplină putere d'a organiza și a conduce acțiunea.

Organisarea consta în grupări de câte zece, fie-care frate cunoscând numai pe șeful său imediat, adică pe acela care îl inițiase.

Acastă organizare pe care o arată I. Ghika, în opera numită, mi-o confirmă și d. Axente Sever, care spune că a venit la dînsul într'o sêră Rosetti, I. Brătianu și un Golescu—nu scie care—conduși de Aaron Florian, că l'a înțrebat de vederile sale despre o mișcare și l'a însărcinat a se ocupa cu organisarea tabacilor și a măcelarilor.

Axente, care era profesor și locuia la Dobrotêsa, în apropiere de acei muncitori, s'a și pus pe lucru, avênd la fie-care două-șeci de case un om cu care sta în comunicare.

Se subscriseră bani, depunêndu-se la Rosetti, care fu numit casier; să cumpărără chiar arme în taină. Écă cum se proceda: Rosetti depunea bani la neguțătorii cei inițiați și când voia să se cumpere o armă, scria neguțătorului: «dați aducătorului un ghiudem și doi cârnați»—ceea ce însemna: «dați-i bani pentru arme.» (2)

Se pare că înainte de Pascile din 1848 organisarea era destul de înaintată, de vreme ce comitetul otărîse izbucnirea revoluției la Islaz, la Vâlcea la Prahova și la București, otărînd și pe acei din membri săi, cari trebuia să mêrgă prin acele localități.

(1) I. Ghika: Scrisori către Alexandri, pag. 705. I. Eliade: Memoires sur l'hist de la Regener, pag. 53.

(2) I. Ghika, opera citată.

Intr'o ȃi ȃnsă, spune Ion Ghika, (opera citată) consulul frances Nion chiemă pe C. A. Rosetti și-ȃ arătă că Lamar-tine, atunci ministru al trebilor din afară al Franciei, ȃ scria să prevestescă pe Rosetti că ministrul trimetea ȃnadins la Bucuresci pe un amic al sėu credincios, pe doctorul Mandl, care avea să le facă importante comunicaȃiuni din partea sa și că, ȃnainte sosirei 'trimisului sėu, să nu se facă nici o mișcare.

Comitetul a trebuit dar să amâne isbucnirea.

ȃn ajunul Pascelor ȃnsă, fraȃi Golești se duseră la moșie, chieamară pe clăcași și le propuseră desființarea clăcei. Se ȃnțelege că ei, de și la moșia Goleștilor nu puteau fi într'o stare așa de rea ca clăcașii de pe alte moșii cu proprietari nu drepȃi, umanitari și iubitori de sătean ca Goleștii, totuși cu bucurie primiră; căci vėduseră ochii lor a lor mântuire. Stăpânirea ȃnsă, care veghia la ȃnlănțuirea sătėnului, sė temu de puterea ispititoare a exemplului și, prin amenințări de aspre pedepse, ȃn taină rostite, sili pe sătėni ca, ȃn cele din urmă, să nu primescă propunerea bunilor proprietari.

Tot cam pe vremea când acestea sė lucrau ȃn comitetul *Dreptate-Fraȃieș*, se ȃntocmia ȃn Bucuresci și un alt comitet al căruia cap era Ión Eliade; din societatea *Dreptate-Fraȃieș*, Alecu Dedu, propuse lui I. Ghika, din partea lui Eliade, a se vedea amėndouȃ (1). Autorisat de comitet, Ghika se ȃntȃlni cu Eliade sub teii de la Colentina—ceea-ce și Eliade confirmă —și se ȃnvoiră ca să ȃntre și Eliade ȃn comitetul *Fraȃieș*.

Ast fel, comitetul ajunse la 13 membrii.

Acȃiunea lui se urmă mereu ȃnainte, ȃntinđėndu-șȃ cercul din ce ȃn ce.

Sosind doctorul Mandl la Bucuresci, comunică comitetului din partea lui Lamartine, că trebuie să se ȃnțelėgă cu Turcii ȃnainte de orȃ-ce mișcare și că generalul Aupick, reprezentantul Franciei la Constantinopole, primisė instrucȃiuni de a lucra ȃn acest sens și a ajuta pe lăngă Turci pe un trimis al Romănilor.

Comitetul care scia de ce folos ar fi mișcării lor sprijinul Turcilor și se găndise dejă la mijlőce de a-l dobăndi, vėdu cu bucurie sprijinul Franciei și se grăbi a ȃnsărcina pe Ion

(1) Ión Ghika, opera citată.

Ghika să se ducă la Constantinopole cu depline puteri din partea comitetului. Ghika plecă la 17/29 Mai din Brăila, cu o scrisoare din partea doctorului Mandl către generalul Aupick și cu plenipotență și cu Instrucțiuni din partea comitetului (1).

Comitetul înlocui pe Ion Ghika cu C. A. Rosetti în comisiunea de inițiativă. Ceilalți își împărțiră rolurile astfel:

Eliade, Ștefan Golescu se însărcinară a merge la Islaz, unde aveau să găsească pe Tell și pe căpitanul Pleșoianu cu trupele lor, N. Bălcescu, la Prahova, spre a lucra împreună cu Christofi, iar C. Bălcescu la Vâlcea.

În București, I. Brătianu fuse însărcinat cu școlile și C. A. Rosetti de sigur cu negustorimea, și muncă multă, ca și prudență mare, trebui membrilor din comitet rămași în București, pentru că aci era mai greu, de vreme ce autoritatea era mai puternică de cât la județe și asemenea pentru că, dacă mișcarea n'ar fi isbit la București, în celelalte părți mai lesne era stăpânirei s'o înăbușe.

Să lucră dar cu ardore, dar și cu prudență, așa că mișcarea din București, de și se simțea, de și se vedea chiar în iritația spiritelor, nu era însă palpabilă. Domnul părea asigurată și la Paști se felicită înaintea boierilor, că în România e liniște, pe când alte state sunt bătuite de revoluțiuni; simțea totuși stăpânirea că ceva se pregătea și Aga Iancu Manu, stăruia des a se face arestări.

Nu fu însă arestat nimeni; stăpânirea se mărgini la măsuri tainice până la 7 Iunie când, vedând proporțiunile ce mișcarea lua în țară, Domnitorul adresă, sătenilor următoarea circulară, care se respândi prin toate satele:

Viind la cunoștința noastră că niște oameni pierduți și cari nădăduesc a-și face stare din turburările ce ar putea aduce în țară, s'ar fi ivit la unele sate, muncindu-se a amăgi pe locuitori cu cuvinte măgulitoare și cu făgădueli mincinoase, cari nu ar putea de cât să aducă nenorocirea celor ce ar avea slăbiciune să'i creză, noi îndeplinim datoria părintescă, dând de scire vouă, tuturor locuitorilor sătenii, ca să vă feriți de asemenea oameni ca de cei mai mari ai voștri vrășmași, socotindu-vă la câte ați pătimii tot-de-a-una sătenii la orîce vreme de turburare, și că înmănătățirea sorței voștre, care este cea mai vie a noastră dorință, nu se poate dobîndi de cât printr'o liniștită petrecere.

Povățuim dar pe toți și poruncim ca, la întîmplare de a se arăta

A se vedea textul scrisorii și textul plenipotenței în Ion Ghika: *Scrisori către Alexandri* 1887, pag. 721—722.

în mijlocul vostru asemenea ómenî numai de cât să'i prindeți și să' aduceți la cârmuirea județului, precum și ori-ce hârtie s'ar împrăști de dînsii, și cu acésta veți îndeplini o sfîntă datorie către țeră și către oblăduire».

În acelaș timp, în Bucuresci, se pregătia arestarea capilor mișcării; asemenea ordine se dedese spre a face arestări la Telega, la Ocele mari, unde se lucrase pentru izbucnirea revoluției.

9 IUNIE LA ISLAZ.

Inceperea mișcării fiind otărită, Eliade și Ștefan Golescu plecară tainic la Islaz, în ziua de 7 Iunie. Acolo veni și maiorul Christian Tell, aflat la Giurgiu cu trupa ce comanda, și în care se găsia și praporgicul Grigore Serurie, cunoscutul mai târziu cetățen al Bucurescilor.

La Islaz, se mai afla căpitanul Pleșoianu cu compania sa, inițiat și călduros părtinitor al mișcării.

Sosiți la Islaz, în ziua de 8 Iunie, delegații comitetului revoluționar se ocupară a pregăti mișcarea; sfatul lor, preoți, poporul sătén și locuitorii fără osehire, îl primesc cu bucurie; Pleșoianu trimite preotului Șapcă pe care-l inițiasse, o scrisóre mai dinnainte otărâtă: «*Vino cu crucea și evanghelia, spre a cununa mirésa*» ceea ce însemna: a bine cuvîta mișcarea.

Preotul sosi și a doua zi, Mercuri la 9 Iunie dimineța, se săvârșesce de preotul Șapcă, însoțit de alți doi preoți, slujba religioasă pentru bine-cuvîntarea mișcării și a stindardelor ei, în mijlocul delegaților comitetului revoluționar, al armatei și sătenilor din împrejurimi.

Se citește proclamația, pe care o publicăm mai jos și toți jură pe evanghelie și pe Constituțiunea coprinsă în proclamațiune.

Să proclamă apoi un guvern provisoriu compus din:

Preotul Șapcă
 Ștefan Golescu
 Chr. Tell
 G. Magheru
 N. Pleșoianu
 I. Eliad.

Zarul era aruncat; cel d'întăi pas se făcuse; atîrna acum de națiune ca să-și croiască o sôrtă mai bună, susținînd revoluțiunea din tôte puterile și cu tôte ale ei mijlôce și. . . o susținu.

Iacă acea proclamație:

ÎN NUMELE POPORULUI ROMÂN

«Dumnezeu e Domnul și s'a arătat nouș; bine este cuvîntat cel ce vine întru numele Domnului.»

Respect către Proprietate—Respect către persône.

Fraților Români,

Timpul mîntuirii nôstre a venit; poporul Român se deșteptă la glasul trâmbiței îngerului mîntuirii, și își cunoște dreptul său de Suveran. Pace vouë! pentru că vi se vestesce libertate vouë.

Poporul Român se scôlă, se armază, și nu spre a se lupta o clasă asupra alteia, nu spre a rumpe legăturile sale de relații din afară, ci ca să ție în frâu și în respect pe voitori de rău al fericirii publice. Strigarea Românilor e strigare de pace, strigare de înfrățire. La această mare faptă a mîntuirii, tot Românul are dreptul de a fi chemat, nimeni nu este scos afară; tot Românul e un atom al întregii suveranități a Poporului: sătén, meseriaș, neguțător, preot, soldat, student, boer, Domn, e fiu al Patriei și după sfînta noastră credință e și mai mult, e fiu al lui Dumnezeu. Toți avem acelaș nume de Român. Acesta ne înfrățeste și face să înceteze tôte interesele. să se stingă tôte urele. Pace dar vouë! Libertate vouë!

Scularea acesta e pentru binele, pentru fericirea tuturor stărilor societății, fără paguba vre-uneia, fără paguba însuși a nici unei persône. Nu se cuvine a perde cei mai mulți pentru cei mai puțin, căci este nedrept; nu se cuvine iară a perde cei mai puțin pentru cei mai mulți, căci este silnic.

Poporul român, în cât către cele din afară, nu supără pe nimeni, respectă tôte puterile și cere a respecta și ele drepturile lui stipulate prin tractaturile lui Mircea și Vlad V, recunoscute de tôte tractatele încheiate apoi între I. Pórtă și Rusia, și protestă asupra orî-cărei fapte ce s'a făcut împotriva acestor tractate. Poporul român voesce cu o voință tare a-și păstra neatîrnarea administrații sale, neatîrnarea legiurii sale, dreptul său

suveran în cele din năuntru, și rămâne în aceleași legături și mai strînse prin luminele vécului cu I. Pórtă. Acéstă voință e legală, e pe credința tractatelor și nu e în paguba nimului.

Poporul român lépědă un Regulament care este în potriua drepturilor sale legislative și în potriua tractatelor ce-î recunosc autonomia. Acéstă lepădare este însuși în tolosul Inaltei Porți ce va fi arbitrá dimpreună cu Franța, Germania și Englitera, cărora Româniî le reclamă judecată și ajutor la orî ce asuprire ce li s'ar face.

Poporul român decretă și hotaresce responsabilitatea ministrilor și cu un cuvînt a tutulor funcționarilor publicî; și fiind-că ne-responsabilitatea nu este drept al nimănuî, nicî de moștenire, nicî de învoire, prin urmare nimenî nu perde nimic și hotărîrea poporului e sfîntă.

Poporul român voiesce o Patrie tare, unită în dragoste, compusă de frați, iar nu de vrăjmași, prin urmare decretă, după vechile sale datine aceleași drepturi civile și politice pentru tot Românul.

Cine nu voiesce acéstă e vrăjmaș al fericirei publice, e un alt Kain ucigător de frate în sînul mamei noastre Patrii.

Poporul român va să dea dreptate și dreptatea e a lui Dumnezeu. Dreptatea nu suferă a purta numai sáraciî sarcinile țării și bogațiî să fie scutiți. Prin urmare decretă contribuție generală după venitul fie-căruî. Acéstă înavușesce Patria și o Patrie avută e în folosul tutulor și prin urmare în paguba nimănuî. Acéstă chiamă pe toți la aceleași drepturi și datorii într'o Patrie dréptă, înfloritóre și care cu tot dreptul nu va mai putea suferi control străin.

Poporul român dă înapoi la tóte stările, dreptul cel vechiú de a avea reprezentanți în generala adunare; decretă de ađi înainte alegerea largă, liberă, dréptă, unde tot Românul are dreptul de a fi chiebat și unde numai capacitatea, purtarea, virtuțile și încrederea publică să-î dea dreptul de a fi ales. Acéstă pe cei bunî, pe cei dreptî nu-î păgubesc întru nimic, și Româniî aű fost tot-deauna bunî. O sciú străiniî, și o scie proverbul cel vechiú: «bună țară, rea tocméla.» Acéstă decretare nu e în paguba nimeni, va să schimbe numai tocméla.

Poporul român decretă tipar liber, cuvîntare liberă, adunări libere spre a vorbi, a scrie cele de folos, spre a arăta adevérul. Adevérul, ideile, cunoscînțele vin de la Dumnezeu, în tolosul general al ómenilor, ca sórele, ca aerul, ca apa, și prin urmare sunt proprietate universală; și dacă se cuvine a fi respectată însuși proprietatea particulară, cu atâta mai virtos este sacrá și neatinsă proprietatea universală. A îneca adevérul, a stinge luminele, a împedeca folósele, prin împedecarea tiparului, este o vîndare către Patrie, o apostasie către Dumnezeu. Libertatea tiparului nu póte păgubi pe nimenî de cât pe fiiî întunerecului.

Poporul român voiesce pace, voiesce tãrie, voiesce garanția averilor sale materiale, morale și politice; decretă dar gvardie națională în care tot Românul se nasce al ei soldat, tot Românul

e un gvardian al fericirii publice, un garant al libertăților publice. — Acésta nu păgubește pe nimeni de cât pe conspiratorii asupra drepturilor Patriei.

Poporul român chiamă toate stările la fericire, recunósce facerile de bine ale comerului, scie că sufletul lui este creditul, care nici o dată n'a vrut să-l înlesnescă sistema trecută. Decretă dar o bancă națională, însă cu fonduri naționale.

Poporul român, în generositatea și evlavia sa se închină locurilor sfinte și va trimite de acum înainte la sfântul Mormînt și la alte aședăminte religioase unt-de-lemn, tămâie, făclii și însuși bani spre ținerea de școle, de preoți, spre lauda lui Dumnezeu; și tot spre adevărata laudă a celui ce s'a restignit spre desrobirea celor săraci, decretă ca prisosul veniturilor mănăstiresci să fie al țarei spre desrobirea și ajutorul celor săraci și reclamă moșiile mănăstirilor închinat a le scóte de sub orice mîncătorie. Poporul român dă lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu și ia de la farisei ceea ce nu este al fariseilor ca să dea săracului care e fratele Domnului. Acésta nu e în paguba Românilor, ci spre mîntuirea lor și lauda sfințelor locuri.

Poporul român împarte dreptatea de o potrivă la toți, și dreptatea o dă pentru toți și mai virtos pentru cei săraci. Săracii, sătenii, plugarii, hrănitorii orașelor, fii Patriei cei adevărați ce au fost defăimați atât în delung cu numele glorios de Român, ce au purtat toate greutățile țarei prin munca lor de atâtea vécuri au lucrat moșiile și le au îmbunătățit, au hrănit pe strămoșii proprietarilor, pe moșii lor, pe părinții lor, pe acești proprietari însuși și au drept înaintea generosității proprietarilor, înaintea dreptății patriei, își cer o părticică de pămînt îndestul pentru hrana familiei și vitelor sale, părticică rescumpărată de atâtea vécuri cu sudorile lor. Ei o cer și Patria le-o dă; și Patria iară ca o mumă bună și dréptă va despăgubi pe fie-care proprietar de mica părticică ce o va da săracului ce nu are pămîntul său, după strigarea dreptății, după glasul Evangheliei, după inima cea frumoasă a Românilor, în care au aflat parte străinii în tot-d'a-ună, necum frații lor, hrănitorii lor, tăria lor cea adevărată. Claca dar și acea infamă iobăgie se desființéza; lucrarea la lucru drumurilor se desființéza; săténul fără pămînt se face proprietar și tărie neînvinsă celor mai avuți în folosul tuturilor și în paguba niménui, vistieria va despăgubi pe toți.

Poporul român, după vechile sale drepturi, voesce ca Domnul în care este personificată suveranitatea acestui popor, să fie tare prin dragostea publică, drept, luminat, voitor de bine patriei, bărbat întreg; și ca să-l pótă afla la alegere ast-fel, decretă după vechile sale drepturi, a-l căuta în toate stările societății, în totă nația, iar nu într'un număr mărginit de ómenii. Domnia nu e drept de moștenire a nici unei familii, domnia este a Patriei. Ea o dă celui ce va socoti de cuviință dintre fii săi. O asemenea alegere strînge și mai mult legăturile noastre cu I. Pórtă,

pentru că per puținele persoane ce se pot influența în paguba I. Porții și a poporului român.

Puterea suverană purcede de la Dumnezeu și în totă țara se află unde va. În țara Română este în poporul român ce are dreptul de a numi pe capul cel mai înalt al Patriei. Prin urmare, poporul având dreptul suveran poate revesti cu dînsul pe oricine va socoti de cuviință și pe câți ani i-se va părea că-l este mai de folos. Așa dar, decretă ca Domnia să se dea celui ales numai pe cinci ani, spre a se tăia rivalitățile și urele îndestulate, și spre a pune o emulație între cetățeni a fi buni, întregi și folositori Patriei ca să tragă încrederea publică.

Poporul român lepădă de la sine orice titlu ce i s'a introdus prin corupție de la străini în potriua vechilor sale datine. Domnul este ales unul dintre cetățeni și după domnie rămâne iară cetățen, fiu al Patriei. Domnul nici nu a fost, nici nu este prinț; domn e tot cetățenul, domn e și capul țarei. Asta e titlul cunoscut de toți Români. Vorba de prinț e cunoscută numai de cei ce știu din limbele Europei. Vorbele de Prea Înălțat, prea luminat sunt nisce traducții din limbagiul fanarioților iubitori de titluri.

La multe trebuințe ce are Patria acum pentru despăgubire și atâtea cheltueli spre înaintarea Patriei, Poporul român nu mai poate da Domnului o listă civilă atât de mare, și mai virtos că, și fără acesta, vede că este de neapărată nevoie ca Domnul să dea exemplu mai întâiu de simplitate și de viață cumpetată.

Vorbele: Nobil, Nobilitate, sunt necunoscute între poporul român. Fapta asemenea e și mai necunoscută; căci nimic n'a fost de moștenire în țara acesta, nici rang, nici titluri, de cât proprietatea și numele familiei. Poporul român decretă dar desființarea tuturor rangurilor titulare ce nu au funcții și a căror nume nu aduc aminte de cât nisce timpuri de barbarie și de servilitate.

Poporul, protestând asupra măsurilor arbitrare și nelegiuite de a se pune o taxă la învățatură, de la care săracul, orfanul, fiul văduvei e scos afară; protestând asupra relei cugetări de a degrada și a ucide naționalitatea prin scoterea limbei naționale din școle, decretă o învățatură pentru toți egală, progresivă, integrală, pe cât va fi cu putință după facultățile fie-căruia și fără nici o plată; decretă în Bucuresci o școală politehnică, câte o universitate în Bucuresci și Craiova și câte liceu cum și pensionate pentru amândouă sexele; câte un liceu asemenea și un pensionat în fie-care județ; câte o școală normală în fie-care plasă și câte o școală începătoare bine întocmită în fie-care sat. Decretă științele ca și până acum în limba Patriei și cultura și înflorirea acestei limbe, după natură și după origina ei, cu literele sale, atât în cărțile profane, cât și în cele sacre, cum și introducerea literelor în toate cancelariile.

Despre acest capitol al învățătorei, guvernul va fi dator sub a sa răspundere a pune cea mai activă stăruință, spre a se înființa aședemintele de educație publică; și precum nu se poate

lăsa nici un creștin a se nasce și a muri nebotezat, asemenea nici un fiu de cetățen din câți se află aji în vîrstă de doi-spre-dece ani și câți se vor nasce de acum înainte, să nu rămăie neîmpărtășit de învățătură; căci pe dînsa se întemeiază viitorul țerii și punerea în lucrare cum și garanția cea adevărată a aședemînturilor Patriei.

Poporul român lăpădă de pe sine neomenia și rușinea de a ține robî și declară libertatea Țiganilor celor particulari. Ceî ce aŭ suferit pînă acum rușinea păcatului de a avea robî sunt iertați de poporul român; iar Patria, ca o mumă bună, din visticieria sa, va despăgubi pe orî-cine va reclama că aŭ avut pagubă din acéstă faptă creștinescă.

Poporul, decretând o dată drepturile civile și politice ce le-a avut în to-tă auna tot cetățenul, declară că tot Românul e liber, tot Românul e nobil, tot Românul e un domn. Prin urmare, de aji înainte desființeză orî-ce pedepsă cu bătaia și rumpe în obrazul gîzilor orî-ce biciu și orî-ce vargă ce degradă demnitatea cetățenului. Bătaia dar se ardică de la orî-ce dregătorie și cu atăta mai vîrtos din rîndurile soldaților.

Poporul român, de și nu cunoșce ființa pedepsei cu mörte, însă pentru că adesea prin judecătoriile criminale, judecătoriî de sistema cea vechie aŭ cutezat a da atără nisce sentințe de mörte, fără să fi putut a se pune în lucrare, Poporul decretă desființarea cu totul a pedepsei cu mörtea, atît în lucrare cît și în sentințe.

Poporul român vędënd întrerumperile sale de relații cu În. Pörtă, mai vîrtos de la 1828 încóce, vędënd că reprezentantul sėu la Constantinopole e un străin, reclamă a-și avea relațiile de-adreptul cu În. Pörtă și reprezentant al sėu la Constantino-pole însuși dintre Români.

Pe scurt, Poporul român, recapitulând, decretă:

1. Independința sa administrativă și legislativă pe temeiul tratatelor lui Mircea și Vlad V, și neamestec al nici unei puteriî din afară în cele din întru ale sale.

2. Egalitatea drepturilor politice.

3. Contribuție generală.

4. Adunanța generală compusă de reprezentanți ai tuturilor stărilor societății.

5. Domnul responsabil ales pe câte cincî ani și căutat în tóte stările societății.

6. Imputinarea listei civile—ardicarea de orî-ce mijloc de corupere.

7. Responsabilitatea ministrilor și a tuturilor funcționarilor în funcția ce ocupă.

8. Libertatea absolută a tiparului.

9. Orî-ce recompensă să vie de la Patrie, prin reprezentanți sėi, iar nu de la Domn.

10. Dreptul fie-căruia județ de a-și alege dregători sėi, drept care purcede din dreptul poporului întreg de a-și alege Domnul.

11. Gvardie națională ;
12. Emancipația mânăstirilor închinată ;
13. Emancipația clăcașilor ce se fac proprietari prin despăgubire.
14. Desrobirea țiganilor prin despăgubire.
15. Reprezentant al țării la Constantinopole dintre Români.
16. Instrucție egală și întregă pentru tot Românul de amândouă sexele.
17. Desființarea rangurilor titulare ce nu au funcții.
18. Desființarea pedepsei degrădătoare cu bătaia.
19. Desființarea atât în faptă cât și în vorbă a pedepsei cu mărtea.

20. Aședeminte penitenciare unde să se spele cei criminali de păcatele lor și să iasă îmbunătățiți.

21. Emancipația Israelitilor și drepturi politice pentru oricare compatrioți de altă credință.

22. Convocare îndată a unei adunări generale extraordinare constituante alese, spre a reprezenta toate interesele sau meseriile nației, care va fi datore a face Constituția țării, pe temeiul acestor 21 articole, decretate de Poporul român.

Acastă adunare va lăsa în moștenire viitorimei, Constituția aceasta, și va fi datore încă a o încheia printr-o legiuire, prin care neapărat la fie-care 15 ani, din dreptul său să își aleagă poporul deputați extra-ordinari cari, venind în adunare extra-ordinară să introducă reformele cerute de spiritul epocii. Cu acesta se împedică d'acum înainte vrednica de plâns nevoie de a se cere reforme cu mâna armată, și vor fi feriți copiii și strănepoții noștri de necesitatea în care s'a aflat astăzi poporul român.

Aceste decretări vin din glasul general al țării; sunt drepturi vechi ale ei, sunt după legi, sunt după tractate. I. Pörtă, atât în generositatea cât și în interesul său le primește. Rolul Rusiei este de a ne asigura drepturile când ar fi călcate din afară și mai virtuos când voim a ne reîntregi într'nsule. Când ea ni se va împotrivi, va dovedi lumii întregi că a avut gând rău asupra noastră și asupra Turciei. Arhipăstorul țării le va bine-cuvînta, dacă este păstor după legea lui Christos; va suscrie decretul acesta în capul tuturilor de va voi să ne mai păstorească și de va fi pătruns de duhul Evangheliei.—Domnul țării nu poate sta contra, pentru că este alesul ei, și nu poate împedica această faptă fără a-și trage numele de trădător al țării și rebel către I. Pörtă.

Boierii n'au nici un cuvînt a nu primi pentru că nu perd nimic și mai virtuos că prin învoirea lor vor da lumii o dovadă de frumosul suflet ce caracterisă tot-d'auna pe cei mai mari ai țării. Strămoșii noștri ne-au asigurat cu sângele lor o Patrie. Misiunea boierilor este a statornici dreptatea, cerului, dreptatea evangheliei într'însa; misiunea lor de astăzi are și mai mare preț înaintea lui Dumnezeu.

Negutătorii, meseriași, sătenii bine-cuvîntă decretatele acestea; le reclamă, le cer, de și n'au avut până acum glas, le-au cerut

cu ochii, cu mâinile, cu toate mișcărilor, fără a scote o vorbă după cum cere mutul ars de sete, apa, după cum cere cel astupat, cel înecat, aerul.

Frați Români! Soldați cari sunteți fiii și frații noștri, preveghiați a ține buna orînduială, pentru că datoria voastră acésta este. Nu ascultați însă când voitorii noștri și ai voștri de rău vă vor porunci a da în frații voștri și a vă întina mâinele în cei ce se scólă pentru binele vostru și al părinților voștri. Punerile la cale, legiurile cele noui ale Poporului român vă înalță la trépta de om, desființéază vergele de pe spatele vóstre cu cari erați socotiți în starea vitelor; vă înalță la trépta de a putea și voi a vă face ofițeri, când veți merita; și ușuréază, daū drepturi părinților și fraților voștri. Când veți lăsa pușca din mână, de ađi înainte vă așteptă o Patrie, iar nu claca și biciul dorobanțului. Cei ce vă vor da porunci a face foc asupra fraților voștri, însemnați-i, că aceia nu sunt români; saū de vor fi, sunt vînduți și vă vînd și pe voi ca să mergeți a împlea șanțurile cu trupurile vóstre, bătându-vă împotriva voitorilor de bine ai omenirii!

Ofițeri români! Camarađii voștri din Europa v'au dat exemplul. Europa luminată e cu ochii deschiși asupra vóstră. A-ți încins săbiile spre a ține buna orînduială și a vă lupta asupra vrăjmașilor Patriei. Țineți buna orînduială, și voi pricepeți mai bine de cât soldații voștri, și cunoșteți pe adevérații vrăjmași ai Patriei. Scóteți săbiile, faceți-le să lucéscă înaintea sórelui dreptății și al libertății Patriei. Iată calea cea mai gloriósă în analele Patriei vi se deschide vouă. Fericiți-vă că v'ați aflat în capul camarađilor voștri în acéstă ăi mare, ce a venit de la Dumnezeu și care intrând în eternitate, se va înfățișa iar înaintea lui Dumnezeu cu misiunea sa împlinită și cu fruntea încoronată de numele vóstre ca de niște stele de mîntuire a Poporului român. Iar dacă capi voștri vă vor comanda asupra fraților voștri, n'a-veți să ascultați de cât glasul Poporului Suveran.; frângeți-vă săbiile înaintea orî-cărei comande vărsătore de sînge. Niște asemenea comandanti vor fi însuflați de duhul lui Satan. Și el asemenea a fost un căpitan în cetele cerești și îngerii păcii și ai dragostii îi smulseră aripele. Smulgeți și voi asemenea spatetele din umerii orî-cărui căpitan trădător, ce va comanda să se verse cea mai mică picătură de sînge.

Cuvioși Egumeni, protopopi, preoți, voi împliniți locul Apostolilor, și astăđi se proclamă niște legi pe temeiul Evangheliei. Este sarcina voastră, datoria voastră a eși cu crucea în mână și a pecetlui cu dînsa tunurile și țevile purtătore de mórte. Christos a înviat și s'a doborât mórtea și robia. Voi trebuie să spuneți lumii că este Antichrist tot omul, ce face mórte asupra fratelui său, tot omul ce mai voesce robia, tot omul ce n'are milă de sêrac, de vêduvă și de orfan. Luați vestmintele vóstre, armați-vă cu crucea și cântați psalmul 108 împotriva orî-carui vîndător al Patriei

Boierî, voi ați fost generoși cu străinii, i-ați primit, i-ați hrănit, ia-ți avuți, ia-ți chemat a se împărtași de drepturile noastre și nu veți fi voitori de rău pămîntenilor fraților noștri, nu veți face rușine Patriei în străinătate; nu veți suferi a se pune o pată pe numele vostru; nu veți lăsa un blestem peste copiii voștri, nu-i veți osîndi a se rușina de numele ce le veți lăsa în moștenire. Dați din frumosul vostru suflet tericirea fraților voștri, fără paguba voastră, căci Dumnezeu vă va da însutit și aședă-mintele cele noui și drepte peste curând vor înzeci veniturile vóstre. Cu toții întindeți mîna a închea toate clasele societății într'un singur corp pe care să-l putem numi fără rușine **NAȚIE**

Cetățenî în general! Preoți, Boierî, Ostași, Neguțători, Mese-riași, de ori-ce tréptă, de ori-ce nație, de ori-ce religie, ce vă aflați în capitală și prin orașe, Greci, Sîrbi, Bulgari, Germani, Armeni, Israeliți, armați-vă spre a ține buna orînduială și a ajuta la fapta cea mare. Patria este a noastră și a voastră. Vouă vă place a ședea într'însa și ea vă primesce. Sistema cea veche nu va chemat și pe voi la masa de obști. De ați înainte o masă avem cu toții; un ospet de frăție ni se întinde; aceleași drepturi vom avea cu toții.

Și voi, o bine-cuvîntați sătenî, frați ai lui Christos; munca noastră, pâinea și vinul se prefac în trupul și în sângele Domnu-lui; voi sunteți fiii cerului, fiii păcei și ai tăriei; voi sunteți hră-nitori noștri; voi ați plâns și vă veți bucura, voi ați însătoșat de dreptate și vă veți răcori; pe voi v'a fericit Mântuitorul lumii. Fericiți sunteți și în lumea acésta și în cea-laltă. Stați dar la locul vostru că diua a venit; cătați-vă de câmpurile vóstre ce vi le dăruiește astă-zi Patria, care rîd înaintea voastră și vă chiamă la tericire. Iar pentru că duhul răului, Satana, póte să mai ațițe ore-dare vrăjmași ce vă pismuesc mîntuirea și fericirea, trimeteți din fie-care sat câte un preot cuvios și câte trei inși împuter-niciți a vă cere dreptatea ce vi se cuvine. Dreptatea v'o dă totă lumea cu mîini pline și cu lacrămile în ochi. Iar preoții vor citi blestemele sfîntului Vasile spre a goni duhul răului din țară.

Măria Ta, Domnule ales al Țerei!

Plînge poporul român cu durere că te pomenesce în urma tuturilor și este la M. T. să te puî în cap. Patria te-a ales, te-a avut fiul ei cel mai scump; guvernarea ți a fost problematică: te-ai arătat în ochii Patriei și ai lumii ca fiul risipitor din Evan-ghelie. Vino înapoi și va pune Patria inel în drépta ta și va înjunghia vișelul cel gras. Noi nu-ți cerem cuvînt, pentru că ești fratele nostru, ești român. Cuvîntul îl vei da înaintea consciinței M. Tale, înaintea lui Dumnezeu. Nu scim dacă câte ai făcut le-ai făcut de bună voie, ori silit. Acum e timpul să arăți lumii că ai fost și esci român: acum e timpul să faci să se spele cele trecute, și să nu lași fiilor un nume vestejit. Patria te reclamă de fiu, ea își rumpe vestmintele, își bate peptul și alérgă și într'o parte și într'alta cerënd să nu péră nici unul din fii săi, să nu se verse nici o picătură de sânge de român. Patria uită

tot: fii dar al ei, după cum ea voescă să te aibă în cap la această mare faptă. Fă o pagină frumoasă istoriei române. Nu-ți face copii! a se rușina în sinul Franței de tatăl lor; nu lăsa țara fără cap în asemenea împregiurări în prada intrigei ce ar putea aduce anarhie, căci atunci, vai nouă! și de trei ori vai M. Tale.

Frații Români! Nu vă temeți de nici o putere nepravilnică de din afară, căci s'aun dus timpilor silei și ai dreptului celui mai tare. Țineți numai buna orînduială în întru. Intrarmați-vă în gvarde națională spre asigurarea drepturilor vostre și spre a forma cruciata înfrățirii claselor în întru, cum și a face parte în cruciata înfrățirii națiilor în afară. Adunați-vă cu toții sub stégurile Patriei. Cele trei culori naționale vă sunt curcubeul speranțelor. Crucea ce e d'asupra lor va aduce aminte Rusiei că e creștină. Crucea se va pune pe hotarul nostru, și Rusul nu va calca în țara noastră fără să calce mai întâiu crucea la care se închină. De nu se va sfii de semnul acesta, vom trimite înainte-î nu armele ce nu le avem, ci preoții noștri, bătrînii noștri, mumele noastre, pruncii noștri, cari însoțiți de ingerul Domnului ce pădesce pe cei ce se scólă în numele lui, vor țipa și se va auzi până la marginile pămîntului că Românii nu le-au luat nimic, că ei nu-î vor în țara lor. Vor pune preoții evanghelia pe care se întemeiază legile noastre, o vor pune în calea lor ca să calce pe dânsa și să vie să robescă un popor ce tot d'auna i-a fost voitor de bine, făcător de bine în resbóiele lui. Rusia până acum s'a ȑis că este chezașă a drepturilor noastre. Noi, în strigarea noastră, nu cerem de căt drepturile noastre și protestăm mai dinainte la I. Pórtă, la Franța, Germania și Engli-tera asupra orî-cării invazii în pămîntul nostru, ce ne va pismui fericirea și ne va cutropi independența noastră din întru.

Apoi poporul român declară astăȑi, în fața lui Dumnezeu și a ómenilor, că, dacă proclamația sa se vede pretutindenî insuflată de spiritul păcei, dacă ei nu vorbesc într'un ton amenințător și se țin pe drumul legilor și al tractatelor, acesta învederează caracterul lor cel pravilnic și sufletul lor ce de o potrivă adoră libertatea și a lor și a altor nații, ce voind a se reîntregi în drepturile lor, scie a respecta pe ale altor nații. Acesta îi face a vorbi ast-fel, iar nu frica: Căci sunt o nație mai mult de 8 milioane suflete și, la orî-ce invaȑie din afară ce le va amenința libertățile, fie-care va scie a-și apăra vetrele, și străinul, în cele după urmă, la orî-ce nenorocire va putea cútropi numai pămîntul, dacă va dormi Dumnezeu, iar nu și ómenii. Nicî un Român nu va mai trăi după mórtea independenței Patriei Sale.

Frații Români! respectați proprietatea și persónele, adunați-vă căt de mulți, armați-vă cu toții, însă imitați pe frații voștri Transilvanii. Vedeți cum se adunară atâtea miriade fără să se facă cea mai mică larmă, cea mai mică neorînduială. N'aveți nicî o temere de căt temerea de Dumnezeu și atunci vóe cu adevé-

rat vi se va cuveni a striga fără rușine : «Că cu noi este Dumnezeu !»

Cu noi este Dumnezeu, fraților, în numele lui sculați-vă și îngerul răsbunării dumnezeescă va stinge pe tot vrăjmașul și va doborî și cal și călăreț, carele și armele lui vor fi răsipite ca pulberea și planurile lui împrăștiate ca fumul.

La arme Români ! la armele mântuirii !

Poporul plângea lacrimile bucuriei și mulțumia D-zeirei că-i dedese mântuirea.

Scirea mișcării se respândi repede și fu primită pretutindeni cu mulțumire, cu entusiasm chiar.

Poporul sătén, în bucuria lui, făcu și cântecul :

Să trăiască popa Șapcă.

C'a scăpat țara de clacă.

Guvernul provisoriu, numi prefect la Teleorman pe profesorul Constantinescu și cu oștirea ce-l înconjura și cu poporul, porni spre Caracal, după ce puse în cunoștință pe Magheru despre cele întâmplate și adresă Domnitorului Bibescu o scrisoare în care-i cerea să primescă Constituțiunea și să se pună în fruntea poporului.

Pe drum, țeranii îl întâmpinau și-l bine-cuvîntau, pe drum fu întâmpinat și de Magheru, care de și ocârmuitor al județului Romanași, făcea parte din mișcare și fusese proclamat la Islaz membru al guvernului.

9 și 10 Iunie la București

În aceeași zi, la 9 Iunie, mișcarea trebuia să izbucnescă și în București la Prahova și la Vâlcea. Scirile de la Islaz însă sosise comitetului târziu, așa în cât pregătiri nu se putură face la București de cât pentru noaptea de 9 spre 10 Iunie.

Guvernul însă, presimțind, luă măsuri spre a împedeca mișcarea și a o sugruma, chiar nainte d'a se produce.

«Bate-voi păstorul și se vor risipi oiele» disu-și-a Bibescu, și într'adevăr o listă, scrisă chiar de mâna Bibescu, însemnă poliției persoanele ce trebuiau a fi arestate. Pe acea listă se afla numele lui Ștefan, Nicolae și Alecu Golescu, Eliade, Rosetti, Gr. Grădișteanu, Bălcescu, Brătianu, Ioan Voinescu și alții. Poliția se asvîrli asupra capilor mișcării :

St. Golescu, Eliade și Bălcescu nu se aflau în București, deși nu puteau fi arestați; poliția arestă dar și duse la cazarmă pe C. A. Rosetti și arestă la agia pe maiorul Voinescu II, pe Teologu și alții.

N. Golescu și I. Brătianu scăpară, cel d'întâiu ascundându-se la consulul engles, Colhoum, iar Ion Brătianu, pe care consulul nu voi să-l primescă, nu scăpă de cât rădându-și barba și mustățile și punând ochelari albaștri; Gr. Grădișteanu să ascunse într'o grăpă de nisip de la Sf. Stefan.

Se făcură multe arestări, căci inițiații — în urma măsurii luate ca mișcarea să izbucnescă la ora 3 dim., la 9 spre 10 Iunie, se aflau adunați la locurile destinate, așteptând semnalul. Din cauza arestărilor făcute, semnalul însă nu se dete, și cei adunați cădură cu mulțimea în mâinile poliției.

«Comisiile, agia și casarma gem de criminalii prinși, dice Aaron Florian, într'o scrisoare cu data de 10 Iunie, adresată lui G. Bariț (1).

Ast-fel, pentru moment, mișcarea fu zădărnicită.

Domnitorul, teatral ca tot-dé-una, creșdend că a înăbușit revoluțiunea și voind să-și arate bucuria și să sfideze, eși la preumblare, în trăsură deschisă, împreună cu Vilara.

Trei tineri, Gr. Peretș, D. Crețulescu și Al. Paleologu (2), trag asupra Domnului la șosea și din norocire nu'l lovesc, iar în urmă fug înainte spre Ploiesci.

Atentatul acesta nu pôte fi imputat de cât persónelor ce l'au săvîrșit; el nu e în nici-o legătură cu revoluțiunea și cu faptele ei, căci sciut este că revoluțiunea vroia nu pe-irea, ci îndreptarea Domnului pe calea intereselor națiunei.

Bibescu credea că triumfa, că era stăpân pe situațiune și voind să exploateze atentatul contra revoluțiunii, să duse la cazarmă în diminéța de 11, adună pe ofițeri, le arătă epoletul găurit de glonț, vorbi despre atentat și despre revoluțiune, înfățișând'o ca îndreptată în contra patriei și cerându-le să-î jure din nou credință. Unii abia jurară; alții respuuseră că sunt gata să móră în contra vrășmașilor țerii; dar că în potriua fraților lor nu vor ridica arma.

(1) La Academiă. Coresp. Bariț, vol. I.

(2) În Notițele de la I. Brătianu se gădesc numele Paleologu, I. Bălăceanu și Gr. Polizu (Crețulescu?).

Aceste vorbe le spuse măiorul Polizu în numele tuturilor (1).

Acésta impresionă adânc și descurajă pe Bibescu.

Revoluționarii, de și decimați prin numeroasele arestări făcute, nu se descurajaseră; ei îndrăzniră a se întruni din nou, de astă dată la Axente Sever (Notițele de la I. Brătianu) și combinară ultimele măsuri de luat pentru ziua de 11 Iunie, pe care o hotărîră pentru izbucnirea revoluției.

11 IUNIE LA BUCUREȘCI

Vineri, în ziua de 11 Iunie, la ora 4d. a., — ora otărită — se dăde semnalul. Clopotul Mitropoliei, prin îngrijirea revoluționarilor, fu sunat așa cum se convenise, și numai de cât clopotele celor-alte biserici răspunseră.

Poporațiunea, auzind semnalul mântuirii, fu în picioare și porni spre locurile alese pentru adunare.

În acelaș timp, iuncărul Magheru, însoțit de alți patru tineri, ajunsese în strada Lipscani, se sui pe o scară — alții spun pe o masă — ce se afla nu din întâmplare înaintea magazinului de lipscănie al lui Dumitru Donielopolu (2) și începu a citi proclamațiunea.

Comercianții din Lipscani — toți inițiați — închiseră repede prăvăliile și măriră grupul celor ce ascultau citirea proclamației. Într'o clipă, gruparea deveni atât de numeroasă, în cât nu se mai putea auzi ceea ce se citea; dar toți nu încetau d'a aclama Constituțiunea.

Trăiască Patria! Trăiască Constituțiunea! fură strigătele ce eșiau din pepturile tuturilor și cari se repetau din grup în grup, prin Lipscani și prin alte strade.

Comercianții scosera stindardele ce aveau pregătite și manifestanții porniră numeroși și compacți pe strada Șelari, pe lângă prăvălia lui Manole Popovici, astă-dî Becheanu, spre a merge la palat (2).

1). Veđi Not. I. Brătianu.

2). Acum acea casă transformată e ocupată de magazinul de mode la «Gustul Parisian», str. Lipscani No. 13.

3). Palatul Bibescu se afla pe locul, acum viran, dinstrada Bibescu-Vodă, în fața stradei ce urcă la Cameră.

Tot atunci, mai jos, spre biserica Sf. George, la răspîntie, Catina, autorul marșului revoluționii, citi aceeași proclamațiune și porni cu mulțimea adunată iarăși spre palat.

N. Golescu, mi se afirmă, veni în fruntea mulțimei, care sosia spre palat, din spre podul Mogoșoiei. (1)

De pe alte strade vecine cu palatul Bibescu veniau asemenea grupuri cu stindarde, și din ce în ce mai numeroase.

În acelaș timp, la barierile orașului sosea mulțime de săteni cu stindardul tricolor în frunte, cu proclamația în mână și strigând: *dreptate! dreptate!*. Ei erau fără arme și fără nimic; numai cu merinde în traistă.

Se îmbrățișează cu orășenii câți le eșiră înaintea și unindu-și glasurile strigau cu toții: *dreptate!* înaintînd mereu spre palat.

Ajunși acolo, țeranii și orășenii, împreună cu tinerimea, strigau: *Trăiască Constituția!*

Ast-fel, între 6 și 7 ore seara, mulțimea era atât de numeroasă la palat, unde și intrase în curte și în jurul lui, în cât «din odăile palatului și până la casele Fălcoianului», cum spune un corespondent, martur ocular, nu mai putea cine-va să străbată.

Parcă să golise tot orașul, adauge un alt corespondent.

Poporul cerea mereu ca Domnitorul să primescă și să subscrie Constituțiunea

Nicolae Golescu, în numele poporului, să presintă M. S. Domnului și-l supune Constituțiunea, rugându-l să-o subscrie și să contribue ast-fel la fericirea Patriei.

Poporul de afară, cu strigăte de mii de glasuri, cerea mereu Constituțiunea.

Vedînd mulțimea și stăruința ei, Bibescu înțelese că nu putea face alt-ceva de cât să declare ca priimită Constituțiunea... și o subscrie.

Nicolae Golescu, mișcat de bucurie până în adîncul sufletului, eși în balcon, spuse poporului buna veste și-l rugă să se retragă.

Atunci I. Brătianu, străbătînd anevoios mulțimea, putuse ajunge până în palat. El se temu că Vodă înșela pe

(1) I. Brătianu (Notițe) afirmă că Golescu era deja la palat, când sosi mulțimea.

Golescu și intrând în palat, urmat de popor, ceru să vadă pe Măria Sa.

Ras cum era, adjutanții Domnitorului, boerii și cele-l'alte persoane ce se aflaū de față nu-l cunoscără și se încercară cu vorbe să-l oprască; dînsul însă le spuse că poporul vrea să vadă pe Vodă și nu să duce pînă atunci.

De o dată, ușa se deschise, apăru Vodă și Brătianu îi spune că poporul nu se retrage pînă nu se va schimba ministeriul. Bibescu se așeză la masă, avînd pe Golescu de o parte, pe Brătianu de alta și scrise destituirea ministeriului, precum și formarea celui nou, din ómenii reformei.

La numele lui Magheru se bucură, căci îl socotea că e cu dînsul.

Cînd Brătianu propuse pentru prefectura poliției pe Rosetti, Bibescu întrebă: Care?

— Cel de la pușcărie, răspunse Brătianu, și Rosetti fu pus pe listă. (1).

Brătianu voise, și cele urmate îi deteră dreptate, ca Constituțiunea să fie nu numai subscrisă de Vodă, dar să aibă apărători și amici în guvern, spre a nu se mai putea reveni.

Ministerul se formă decî de Domn, în înțelegere cu N. Golescu și I. Brătianu, ast-fel:

N. Golescu, ministru din lăuntru.

St. Golescu, logofăt al dreptății.

I. Eliade, logofăt al credinței.

N. Bălcescu, secretar de stat.

Colonel Odobescu, șef al miliției.

G. Magheru, ministru de finance.

C. A. Rosetti, prefect de Poliție.

Golescu comunică poporului noul ministeriū al reformei și o bucurie unanimă cuprinse tóte inimele.

Golescu fu purtat în triumf pînă acasă. Veselia se întinse în tot orașul, pe piețe erau muzice; clopotele bisericilor sunăū și ele, ducînd departe ecoul bucuriei mulțimei; urări și îmbrățișări pretutindenī; numai era mare saū mic, ci toți frați, toți Români!

Nici în acéstă esplosiune de bucuriă frenetică, poporul re

1) Aceste amănunte le-am extras din notițele aflate la Academie și car^o aū fost culese de la Ión C. Brătianu.

cunoscător, cu a lui bună inimă, nu uită pe frații ce suferiau pentru el, și în grupe mari se îndreptă spre cazarmă, unde erau arestați capiș mișcării, C. A. Rosetti, etc.

Uită însă poporul pe cine-va, uită, voi să uite pe cei care-i amărâseră viața prin ale lor privilegii și abuzări de ele; îi uită și-i iertă: nici un fir de păr din capul vre-unuia; nici un cap de ață din averea cui-va, nu fu atinsă.

Prin acésta, revoluțiunea română se osebi fundamental și de cele dinaintea și de cele din urma ei de pe aiurea, și dete în vilégul lunei marele calități ale buneii, blândeii și civilisateii inimii a poporului român.

În mersul spre cazarmă, spre a libera pe arestați, poporul întâlnește pe căpitanul Mavrocordat care-l rugă a nu face nimic, până se va întorcede dînsul de la palat, unde se ducea ca să cêră învoirea Domnitorului pentru liberarea arestaților. Poporul, cu minte ca tot-d'a-una, când e bine sfătuit, înțelese și așteptă.

Căpitanul se întorcede curînd; arestații fură dați libertății și fraților lor, poporului, care-i primi cu urări calde, cu inime și cu brațe deschise. Poporul și miliția fraternisară.

Rosetti, pe care un ofițer îl încinse cu sabia sa, se sui pe o galerie și într'un discurs entusiast, exprimă bucuria pentru isbânda națiunii; el fu aclamat, scos pe brațe din cazarmă și cu toții se îndreptară spre agiă (prefectura poliției) unde se afla arestați Teologu și alții.

Prisonierii poliției, arestații din ultimele zile, fură toți puși în libertate.

Ast-fel se petrecu ziua de 11 Iunie 1848, ziua de încetare a renascerii naționale liberale, și democratice a României.

«Ziua de 11 Iunie 1848, ȕice Áaron Florian într'o scrisore către Bariț (1), este o zi de la care începe o epocă nouă în analele țerii românesce. Devisa popórelor civilisate: *libertate, egalitate, fraternitate* este și devisa Românilor de aici.

«Constituția proclamată ieri va fi un adevăr, și noi vom sci muri pentru dînsa. Trăiască România!»

Vêdurăm cum poporul triumfător uită pe ai lui apăsători, uită chiar pe marele vornic (ministru de interne) Vilăra, uită pe Aga (prefectul poliției) Iancu Manu, și pe pro-

(1) Academia Română. Corespond. Bariț, vol. I, pag. 218.

slăvitul stâlp și chip leit al stăpânirei de atunci, pe căpitanul Costake Chihai (chiorul cum i se dicea) care — cu biciul său cel cu șapte limbi, — îngrozise până aci pe toți și jumulise de bani pe oricine, prin amenințarea biciului ce nu-i lipsia nici-o dată din mână, ca simbol al stăpânirei pe care o slugia.

Intr'adevăr, când Căpitan Costake poftă de bani avea — și avea pururea, — o vorbă era destul: «jupân cutare, dicea el în trecere negustorului, mi-ar trebui 10, 20, 50 sau 100 rubiele, cât voia; viu în cutare și să le ia!»

Dis și făcut; bietul negustor alerga cu limba scosă pretutindeni; cumpăra rubiele (erau de aur) le încerca la tizii să fie drepte și negăurite și la diua hotărîtă le ținea gata și le da omului stăpânirei, mulțumindu-i însă și lui și lui D-zeu că lacomul trufaș mulțumitu-s'a cu atât, de și, în a lui inimă, bietul negustor blestema cu foc și pe ómenii stăpânirei și ale lor fapte tâlhăresci.

Il uită și pe acesta poporul și pe capiî lui; ei însă nu se uită; cugetul lor chiar, le spunea cât de vinovați erau și, precum Cain ucigașul, căuta al peșterilor întunec, tot ast-fel ei fugiră din Capitală spre a să ascunde; Vilara și Iancu Manu, în a lor fugă, ajunseră la Giurgiu, unde însă mâncară o chelfănelă de la popor; dar autoritățile îi făcură. scăpați și ei se ascunseră la Ienake Hurmuz, vameș atunci și comisionar de zachar al casei Zerlenidi, care-i ținu în podul casei și a doua zi îi puse taînic în câte un butoi de zahăr, în locul căpășinelor, și cu luntriî, îi trecu la Rusciuk.

Fugiră asemenea mulți alți boieri, pe care-i páscea și-î gonia păcatul f. ptelor, fugiră, spre a pune depărtare între ei și popor, pe care nu-l credea să fie atât de iertător.

Guvernul provizoriu de la Islaz.

Guvernul provizoriu de la Islaz, după proclamarea lui, numi, cum am spus, prefect la Teleorman pe profesorul Constantinescu, și porni, cum se scie, spre Caracal, unde administrator era Magheru. Guvernul adresase orașului o proclamațiune.

La Caracal.

La Caracal, guvernul provizoriu fu primit de magistrat cu pâine și cu sare, în fruntea întregului oraș și a țăranilor din vecinătate.

Guvernul numi prefect pe Ión Arcescu și făcu următoarele înaintări în armată:

Maiorul Tell fu înălțat colonel.

Căpitanul Pleșoianu fu înălțat maior.

Serrurie și Zalic „ „ căpitanî.

A doua zi, la 12, guvernul provizoriu se îndreptă spre Craiova, capitala Olteniei. Magheru porni împreună cu dênșii, însoțit de 200 de dorobanți.

La Craiova.

La Craiova, cârmuitor era I. Bibescu, fratele Domnitorului. El luă toate măsurile spre a sparge lagărul revoluțiunii, trimițând ofițeri, cari se corupă armata ce se afla în lagărul reformei și cerënd orășenilor Craioveni să se unescă cu stăpânirea în potrive revoluțiunii.

Apelul cârmuitorului nu găsi nici-un resunet în inima Craiovenilor; din contra, orășenii nu-și ascuseră desgustul pentru starea de lucruri existentă și aprobarea și simpatia, ce aveau pentru revoluțiune. Atunci ocârmuitorul ne mai putënd face alt fel, fugi din oraș.

Asemenea se retrase și armata.

Un act oficial, găsit între manuscriptele lui N. Bălcescu, «Raportul comandirului polcului I» care se afla în Craiova, dă amănunte asupra cauzelor retragerii trupelor și asupra simțimintelor ce arătaseră Craiovenii către revoluțiune. Iacă acel act, până astăzi inedit:

Domnul polcovnic și cavaler Odobescu, îndeplinitorul datoriilor de șef al oștirii.

Comandirul polcului No. 1.

RAPORT

De la plecarea d. polcovnic Garbaski din Craiova, până acuma, adică de la 8 Iunie, pentru care prin raport No. . . am avut cinste a supune cunoștinții D-văstre, au pornit 2 curieri cu raporturi, cerând deslegare cum trebuie se urmez în potrivea *rebelilor porniți din Caracal*. Vădând dar că nu primesc nici o deslegare, m'am vădut silit a mă trage din orașul Craiova cu totă comanda de oștire, aflată acolo, atunci însă când toate mijlocele le-am sleit, spre a mă împotrivi rebelilor; *căci orașenii nu numai că n'au gândit a fi în contra lor, ci încă ne-au amenințat a se uni cu dînșii și a fi în contra noastră*.

Acum însă, am luat sciință că acei curieri au fost prinși de ómenii rebelilor (ce se numesc ómenii noului guvern, primit la 13 Iunie, Duminecă, de orașenii Craioveni) fiind împănate drumul obicinuít al Bucurescilor de asemenea ómenii; tragerea mea însă a fost după înțelegerea ce am avut cu d. maior Paznaski se ardic roatele al 2-lea, 3-lea și 8 lea, care peste două zile, adică Joi, urmază a ne împreuna negreșit toate aceste părți de oștire la satul Strehaia, jud. Mehedinți. După această unire ne vom porni negreșit să atacăm pe rebeli.

Tot-de-odată cu acestea, alătur D-văstre câte una din tot felul de hârtii prinse de ariere garda noastră. Cu toate acestea însă, județele Gorj și Mehedinți se află până acum liniștite; mai adaog D-văstre că d. polcovnic Garbaski nici până acum nu s'a mai întors înapoi. Am luat sciință însă, din auzire, că se află la opreală în județul Romanați, împreună cu d. parucic Lahovary, Hagi Ioniță și praporcic Poianu, fiind foști trimiși de la polc a trage pe rebelii-cinuri de jos în partea noastră.

Numărul ómenilor noștri, cu carele am pornit din Craiova, sunt la 350 ómenii; din dd. ofițeri, se află cu mine d. căpitan Scordilă, parucicul Catopulos, Macedonski, Semezescu și praporcicul Condeescu. Mai adaog că am primit și o poruncă a aceluí guvern, scriindu mi a mă uni cu dînșii; eu cunoscând al lor vicleșug și fiind în furia necazului, am rupt acesta.

Plecat supui cunoștinței D-văstre, pe drum fiind la podul Jiului de la Tântăreni.

L-t. comandirul polcului
Maior, *Vlădoianu I.*

Aghiotantul polcului
Praporcicul *Condeescu.*

No. 600. Anul 1848. Luna Iunie 14.

De la podul Jiului, drumul Mehedinți.

Oamenii reformei fură deci primiți la Craiova, ca și Caracal, cu brațe deschise, cu bucurii, cu entusiasm.

Stăpânirea, până ieri puternică și fălăsoasă, deși reprezentată prin chiar fratele Domnitorului, peri ca fumul în fața vântului, înaintea dorului de reforme al țerei.

Constituțiunea fu afișată peste tot; pe la toate răspântiile fu citită și favorabil comentată și primită.

I. Maiorescu, directorul școlii din Craiova, om respectat și iubit, fu cel care luptă mult, îndemnând și călăuzind pe popor a nu primi sfaturile ocârmuitorului Bibescu și a îmbrățișa revoluțiunea.

Abia ajunși în Craiova, oamenii guvernului provisoriu de la Islaz, primiră de la soții lor din Bucuresci, scirea că revoluțiunea isbucnise și aci, că ea isbutise a face pe Domnitor să primescă Constituțiunea, că în sfârșit un guvern dintre oamenii reformei se întocmise și chema la Bucuresci pe cei care făceau parte din noul ministeriu. (Stefan Golescu, Eliade și Magheru).

În Craiova, scirea acéstei produse o bucurie ce nu se pôte descrie. Poporul, până aci nedreptățit, își vedea visul cu ochii și veselia isbândeii acestia nu mai avu margini.

Toți rugau pe membrii guvernului să se grăbescă a se duce la Bucuresci.

În noul ministeriu de la Bucuresci, maiorul Tell nu era cum se tipărise pe lista comitetului, și acésta se esplică lesne. Ministeriul, fiind întocmit de însuși principele domnitor, probabil că el nu consimțise a numi ministru pe Tell, cel cerut de revoluționari, ci pusese pe Odobescu, singur al seii om de încredere în ministeriul reformei.

Cine-ore, cu minte rece, limpede și dreptă, cu înțelegere deplină a gingașei situațiunii, ar fi putut imputa conducătorilor revoluțiunei acésta mică concesiune?

Cu toate acestea, li s'a imputat, uitându-se, în preocupările personale ale momentului, că revoluționarii însuși stăruiseră des pe lângă Domnitor, nu pentru ministere, ci ca să primescă reforma, acésta fiind al lor de căpeteniă scop.

Dar să trecem, ast-fel de incidente mici nu merită atențiune, când în joc este viitorul unei națiuni.

Reacțiunea — Incercarea contra guvernului.

La Craiova, reacționarii, vrășmașii progresului, de și uimiți și reduși la tăcere prin spontanea manifestare a poporului craiovean pentru revoluțiune, nu renunțaseră nici la luptă, nici părăsiseră ale lor scopuri de a ține poporul sub jugul interesului și privilegiilor lor; Bibescu, fostul prefect, de și departe, îi ațîța mereu.

Acum aveau acești reacționari o libertate, pe care până aci, ei nu voiseră s'o recunoscă celor alți, neprivilegiaților; se adunară dar în taină, se sfătuiră și veniră să cêră, ȋdice-se, explicațiunii guvernului asupra punctului din programa revoluțiunii privitor la proprietate; dar în realitate cu intențiunea d'a răsturna noul guvern.

Credeaū, orbiū și micū la suflet, credeaū cā lor, celor puțini, li se cuvine, și mai cu sēmă, cā li se va trece, sā-și impună din nou celor mulți voința lor arbitrară de a-i ține subjugăți.

Din nefericire, cei din guvern—aflăți în Craiova—de și dând explicațiunii, puteau spune cā țara are Domnitor, cā majoritatea guvernului e la București și cā acolo se va putea hotărî asupra cererilor ce se făceaū, guvernul avu slăbiciunea de a ceda amenințărilor și a da un decret prin care indirect se desființa punctul din programă privitor la sătenī. Guvernul provisoriu își tăia craca de sub picioare, își respingea sprijinul sēu firesc și puternic, lovia pe cei carī deja cāntau:

Trăiască popa Șapcă
C'a scăpat țara de clacă.

Reacționarii nu se mulțumiră cu atât, căci sciau ei cā reforma nu era mîncătoare de proprietate și reclamațiunea lor numai un pretext era; ei înconjurară școla, unde se aflaū așezați membrii guvernului, și-i amenințară din nou, vroind chiar sā-i aresteze.

Din fericire, după cum ne afirmă un martur ocular, Magheru nu era la reședință, el se afla în oraș și încunoscîntat de cele ce se petreceau, încălecă, chemă poporul în giuru-i și, în capul mulțimei, merse la școală. Acolo poporul, avēnd în frunte pe noul emancipat David, un om de o statură și putere erculeană, năvăli a rupe stoborii gardurilor vecine, spre a se repezi asupra reacționarilor și aceștia să

grăbire să fugă, ocrotiți însă, în a lor fugă, de chiar armata guvernului.

Membrii guvernului erau deci liberi și putură pleca. Poporul îi însoți cu bine-cuvântările lui, uitând prima greșală, și așteptând de la ei să urmeze la București, împreună cu al lor soți, lucrarea de mântuire publică. Membrii guvernului plecară deci spre București, unde din nou fuseseră grabnic chemați.

Abdicarea Domnitorului

În acest timp, la București, se petreceau întâmplări neașteptate sau, de cei prevădători, foarte mult așteptate.

Intr'adevăr, după ce noul guvern, numit de Domnitorul Bibescu, fu instalat, el își începu, în așteptarea colegilor ce se afla la Craiova, munca grea la care se înhămasese.

De la cel d'ântâiu pas însă întâmpină o dificultate pe care unii din membrii lui cel puțin, o creșuseră înlăturată.

Domnul, care, în fața mulțimei poporului și a cererilor lui repetate de mii de glasuri, recunoscuse și subscrisesse Constituțiunea la 11 Iunie și numise guvernul, acum liber de acea presiune, dar strâns póte de alta, de și tainică, însă asupra-i mai cu putere și mai darnică în făgădueli, adresă guvernului următorul mesagiū prin care abdică, în nóptea de 14 Iunie, încredințând puterea noului guvern întocmit de dînsul, împreună cu capiū mișcării din București.

Écă textul abdicării:

Către sfatul ministrilor

«Fiind-că simt că puterile-mi nu sunt potrivite cu cererile celor de astă-đi împrejurări și spre a nu mă bate vre o dată cugetul că am primejduit sórta țerii, fiind cărma oblăduirei mai mult de cât puțină mă iartă, o încredințez în mânele d-vóstră și intru iarăși în viața privată cu acea mulțumire ce aduce o conștiință curată (1).»

(Urméză iscălitura M. S.).

București, 13 Iunie 1848.

(1) *Buletinul Oficial*. No. 31 din 15 Iunie

Domnul și plecă spre a trece granița la Brașov, îngrijind să facă drumul până la bariera orașului în trăsura cu prefectul poliției, C. A. Rosetti.

După primirea abdicării, guvernul publică următorul comunicat și un nou guvern provisoriu se întocmi:

«Fostul Domnitor George D. Bibescu de și a consfințit sfintele drepturi ce Româniî recâștigară, simțindu-se însă acum slab de bătă și ne mai putând ține cărma în mână, astăzi la 14 Iunie, la un ceas din noapte, și-a dat demisia, lepădându-se de totă puterea.

«Patria, aflându-se acum în împrejurări grele, se numără guvern vremelnicesc mai jos însemnații Români, cari sunt ómenii ce s'au jertfit pentru patrie și jură ca și astăzi să móră pentru dînsa.

Guvernul vremelnicesc:

Prea Sfinția Sa Mitropolitul, *president*.

Ion Eliade.

Stefan Golescu

Chr. Tell.

G. Magheru.

Scurti. (1)

Secretarii guvernului vremelnicesc :

C. A. Rosetti.

N. Bălcescu.

A. G. Golescu.

I. C. Brătianu.

Ministerul vremelnicesc:

Ministru din lăuntru, N. Golescu.

» dreptății, I. Câmpineanu.

» trebilor din afară, Ion Voinescu II.

» finanței, C. N. Filipescu.

Obștescul controlor, George Nițescu.

(1) Comerciant lipscan,

Ministru de război, Ioan Odobescu.

» instruct. publice, Ioan Eliade.

Comandant al gardei națion., Scarlat Crețulescu.

Președintele statului orășenesc, C. Crețulescu.

Șeful poliției, Mărgărit Moșoi.

Guvernul ast-fel întocmit, putu în sfârșit lucra și, potrivit înțelegerii luate pe când încă lucrau ca comitet al reformei, lucrară toți împreună: membrii guvernului provisoriu, secretarii guvernului și miniștrii, având toți egale drepturi. El dete următoarele decrete :

STINDARDUL NAȚIONAL

In numele poporului român.

Dreptate și Frăție.

Guvernul vremelnicesc decretă :

I.

Stégul național va avea trei colorii : albastru, galben și roșu. Deviza română, care va fi scrisă pe stéguri, cât și pe monumentele și decretele publice, se va compune de aceste două cuvinte : **dreptate, frăție.** (1)

Dreptatea, această stea strălucitoare, care luminează omenirea și o povățuesce în calea binelui, voesce ca ómenii să fie mai întâi slobodî și de o potrivă, și frăția, acest sentiment străbun românesc, légă inimele pentru obștescul folos.

Membrii Guvernului provisoriu: *Neofit*, Mitropolitul Ungro-Vlachiei; *G. Scurti*, *N. Balcescu*, *A. G. Golescu*, *C. A. Roseti*, *I. C. Brătianu*.

No. 1. Anul 1848, Iunie 14.

(1) Stégul acesta e întocmit dintr'o combinare a colorilor stégului Moldovei cu stégul Munteniei; el fu privit ca simbolul unirei și de aceea cu acest decret își începu guvernul a sa activitate.

Amintesc, fiind-că mulți fac încă greșală, că drapelul tricolor național, cel decretat la 1848 și consfințit d'atunci încôce, are colorile ast-fel aședate : lângă lemn și paralel cu el, albastru, apoi galben și apoi roșu, iar nu perpendicular, cum fac unii stindardul, chiar acum.

Desființare. rangurilor.

II.

Guvernul vremelnicesc decretă:

Potrivit voinței poporului, *tote rangurile* civile se desființază pentru tot-d'a-una. Nimeni, de acum înainte, nu va mai putea a-și lua vre-un rang, în nici un act public. Singura deosebire, ce va exista între Români, va fi aceea a virtuților și a slujbelor către patrie.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, *G. Scurti*, *I. C. Brătianu*, *A. G. Golescu*, *C. A. Rosetti*.

No. 2, Anul 1848, luna Iuniu 14.

Desființarea censurei

III.

Guvernul provisoriu decretă:

Potrivit voinței poporului, censura este desființată pentru tot-d'a una. Ori-ce Român are dreptul de a vorbi, a scrie și a tipări slobod asupra tuturor lucrurilor; se înțelege însă că, întrebuițarea acestei libertăți, nu implică abuzul ce ar putea face unii defăimând viața privată a locuitorilor, sau invitând poporul la nesupunere către legi și guvern, abuzuri ce vor fi pedepsite de tribunalele competente.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, *G. Scurti*, *I. C. Brătianu*, *N. Bălcescu*, *C. A. Rosetti*, *A. G. Golescu*.

No 3, Anul 1848, luna Iuniu 14.

Garda națională

IV.

Guvernul provisoriu decretă:

Fiind-că nația Română, prin proclamația de la 11, a manifestat dorința de a avea o gvardie națională, și guvernul vremelnicesc, găsimd că o ast-fel de instituție este de

neapărată trebuință de a se întocmi numai îndată, decretă formarea acelei gvardii în totă țara, cu a cărei organizație se însărcinează ministrul din năuntru, și tot de-odată numesce de comandant al gvardiei din Capitală pe colonelul Scarlat Crețulescu.

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, G. Scurti, I. C. Brătianu, N. Bălcescu, C. A. Rosetti, A. G. Golescu.

No. 4, Anul 1848, luna Iunie 14.

Apel pentru arme.

V.

Guvernul provisoriu:

Cetățeni,

Fiind-că acum se constituie gvardia națională ce tot Românul a simțit că ea numai poate fi asigurarea unui oraș; fiind-că în țară nu se află arme de vânzare, guvernul vremelnic face un apel la tot Românul, care are două puști, să împrumute una Statului

Guvernul vremelnic sigur fiind că nația Română care știu să facă o revoluție ale căria fapte fură bazate pe poveștile evangheliei, o să asculte apelul nostru, rugăm pe cetățeni să le dea în primirea comandantului gvardiei naționale la palatul cel vechiu.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei, G. Scurti, I. C. Brătianu, C. A. Rosetti, N. Bălcescu, A. G. Golescu.

No. 5, Anul 1848, luna Iunie 14.

Desființarea bătăii și a pedepsei cu mörte.

VI.

Guvernul provisoriu decretă:

Pedepsa degradătoare cu bătaia se desființază pentru tot d'auna în țara Românească, atât în partea civilă, cât și în cea militară. Până la reformarea condice! criminale acastă

pedépsă se va reîmplini cu o închisóre de la una până la cinci ȝile.

Pedépsa cu móрте, care de atâția ani nu s'a simțit nevoie a se întrebuița în țara Românéscă, se desființéază asemenea pentru tot-d'auna.

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei; *G. Scurti*; *I. C. Brătianu*; *N. Balcescu*; *C. A. Rosetti*; *A. G. Golescu*.

No. 7, anul 1848, luna Iunie 14

Acestea fură decretele primei ȝile de guvern constituțional român.

El numi pe Ion Ghika, reprezentant al țării la Constantinopole, în locul lui Aristarki, dându-î oficial însărcinarea pe care până aci o avusese numai oficios.

REAȚIUNEA.

Reacționarii, boerii, adică foștii privilegiați, până la 11 Iunie, acei cari prin noua Constituțiune deveniau de o potrivă cu toți Românii înaintea legilor, înaintea birurilor și înaintea tuturor drepturilor și sarcinelor publice; boerii cari cu adevărat nimic nu perdeau din cele ce drepte erau, ci numai egali cu cei-l'alți deveniau și cu toții cetățeni de o potrivă al statului, boerii reacționari se încercară a doborî revoluțiunea; folosindu-se de libertățile pe care ea le dete tuturilor, întórseră numai de cât acele libertăți, ca armă ucigașă, în contra chiar a mamei lor: revoluțiunea.

În diminéța de 14 Iunie, boerii cei bătrîni, întrégă ec-paiaoa, care nu voia nici o reformă democratică, se întâl-niră la I. P. S. Mitropolitul, spre a dospî acolo izbucnirea comploturilor, ce făceau contra regenerării.

Guvernul provisoriu află și nu măsurî aspre, nu măsurî de urmărire luă, ci după devisa lui: *dreptate, frăție*, membri guvernului se duseră în mijlocul celor întruniți. C. A. Rosetti, în numele guvernului, le ținu o cuvîntare, îndemnând pe boeri la simțiminte de frăție cu poporul; ear poporul, care era iritat în contra boerilor, spre a-l liniști, îi ȝise că boerii, pierȝându-și prin reformă tóte privilegiile lor, merită din parte-î óre-care considerații.

Complotul descoperit fiind, și cu mijlocul acesta pentru moment desființat, S. S. Mitropolitul eși în balcon cu crucea în mână, bine-cuvîntă poporul și sărută stindardul tri-color.

Poporul se astîmpără, reacționarii însă, nu. Fără privilegie, ei nu puteau fi. Fură și vrură să rămână conservatorii privilegiilor pentru ei și ai sarcinilor pentru popor. Incurajați de îndemnuri din afară, ei își urmau în taină ale lor urziri de resturnare a revoluției, cum mai jos se va vedea.

15 IUNIE

Țiua de 15 Iunie fu o ȝi bună pentru mișcare. Poporul nu se mai întrunise în grupe mari de la 11 Iunie și totuși întâmplări mari și serioase se iviseră. Fu decîi chemat, pe ȝiua de 15, la Cîmpul Filaretului, care—prin decret—fu numit *Cîmpul Libertății*.

Veni guvernul, veniră miniștrii, veni Clerul cu sfintele mōște, garnisōna capitalei, funcționarii, tōte breslele cu stindardele lor. Peste 20.000 de ōmeni se aflaū pe *Șâmpia Libertății*.

Serbarea se incepū creștinesce, prin sfînta slujbă bisericească; se sfinȝi apa, se botezară stindardele și poporul. Unul din miniștrii, Voinescu, rosti un cuvînt arătînd cā «serbarea are de scop sfințirea stēgurilor naționale, carî s'aū ridicat pentru asigurarea drepturilor celor mai scumpe și mai sfînte al nației.

«Dacă stēgurile acēstea aū proclamat libertatea, sdrobirea fiarelor, izbăvirea de sclaviă și de tiraniă, Iisus Hristos nu a venit între ōmeni de cāt ca să proclame acestea și cu sîngele sēu să întărească frăția, dreptatea și sfînta libertate și egalitate.

«Frașilor, adaoase ministrul, veniți să jurăm cā vom împlini cāte ne sunt astăȝi făgăduite și vom apăra Constituția și țara, cu sacrificiul vieței noastre. Incă odată, veniți să sărutăm stēgurile și prin acēstă sărutare să întărim frăția ce trebuie să stăpînescă între tot Românul.»

Entusiasmul era în tōte inimele.

Toți depuseră jurămîntul de a apăra Constituțiunea și voințele nației; proclamară din nou guvernul provisoriu, a-

leseră cap gardei naționale pe Scsrlat Crețulescu, de și unii voiaū pe maiorul Teologu.

Serbarea se petrecu, ca la un popor cu adevărat liber, în cea mai mare rînduială și linisce, cu tot sgomotul ce făcură cei ce voiaū pe Teologu.

Corporațiunea tipografilor, ea care serba — ca toți ceilalți — inaugurarea libertății și a democrației, ea avea și alt cuvînt de bucurie: se desființase censura, sē dăduse tiparului libertate și tipografilor vedeau dīle bune și frumoșe pentru a lor muncă.

Corporația tipografilor ținu decī să iea parte la serbarea de la 15, într'un mod mai deosebit de cāt cele-l-alte bresle.

Ea împodobi un car, înjugat cu patru boi frumoși, asemenea împodobit cu panglice tricolore, aședă pe el un tēsc tipografic, spre a tipări o poezie de ocazie. Copainig și Winterhalder luară loc înaintea tēscului, ținēnd cu mîna stindardul tricolor; ér în jurul tēscului se aflaū lucrătorii.

De pecar, se răspādi pe drum, la ducere și la întorcere, și se distribui asemenea în *Câmpia Libertății*, următórea poezie:

Ce glas măreț rēsună?
Vēđ, populus s'adună.
Prin sfinta libertate
Se simte fericit
Și toți se strîng în brațe
Căci toți s'aū înfrățit.

Cu limba-ī de aramă
Frați, clopotul ne chiamă.
Stindardul libertății
Ađī, se va consacra.
Unire și frăția
Cu toți vom proclama.

Censura sē gonesce
Tiparul dobāndesce
Dorita-ī libertate,
Ce e viața sa;
Cu ea numai trăiesce
Cu ea va prospera.

D'acuma libertatea,
D'acum fraternitatea
Prin tótă România

Eterne vor domni.
 Tiparul este liber
 El le va sprijini.

A doua-ți guvernul adresă poporului următoarea proclamațiune :

In numele poporului Român

Dreptate-frăție.

Frați Români,

Țiua de 15 Iunie va rămâne o ți strălucită, o ți neștersă din analele noastre. Țiua de 11 Iunie ne dă libertatea, ne reîntregi în drepturi strămoșești. Țiua de astă ți ne întări într'însele, ni le asigură Astă-ți tot poporul din capitală totă garda națională, totă oștireă, adunată în câmpul Filaretului, în ființa Guvernului provisoriu, ascultară în religiozitate slujba sf. sfeștani; după aceea Prea Sf. Sa Mitropolitul sfinți aiasma și sfinți stégurile gardei naționale și ale armiei, și apoi cu toți jurară credință nației și acelor 21 puncturi decretate de popor. Astă-ți fu țiua în care toate clasele societății se înfrățiră. De astă-ți, țera nu mai este împărțită în clase vrăjmașe și cu intereseuri împotrivite. Astă-ți toți locuitorii țerii sunt Români, sunt de o potrivă, sunt frați. De astă ți, în țera Română, nu va fi de cât o turmă și un păstor. Un păstor-legea, ce fiind expresia voinței tuturor, va fi glasul dreptății, glasul lui Dumnezeu, și o turmă, tot poporul. Frați Români, ce nu ați avut norocire a vă afla de față la această serbare solemnă, bine cuvântați această ți de înfrățire și căutați a aduce în toate părțile înfrățirea tuturor claselor într'o singură dorință, într'un singur interes : acela al nației întregi.

Membrii guvernului provisoriu :

Neofit, Mitropolit Ungro-Vlahiei; G. Scurti; I. C. Brătianu; A. G. Golescu.

No. 16, Anul 1848, luna Iunie 16.

Tot atunci se decretă cu No. 17.

Câmpul Filaretului de aici înainte va purta numirea de : *Câmpul libertății.*

*

La 16 spre sëră, sosiră în București și membrii guvernelor cari se aflaū la Craiova și fură primiți cu bucuriă; căci se răspândise sgomotul, de alt-fel desmințit de guvern, că reacționarii din Craiova îi răpuseseră.

18 și 19 Iunie

**Intrunire.—Arestarea guvernului.—Uciderea poporului.
Liberarea guvernului.**

Din cele 22 articole ale proclamațiunei, trei și anume: art. 12, 13 și 14, privesc óre-cum interesele călugărilor străini și ale proprietarilor.

Ele prevăd:

Art. 12, emanciparea mănăstirilor închinatelor locurilor sfinte din străinătate;

Art. 13, desființarea clăcei și improprietărirea sătenilor pe pogoanele legiuite, cu despăgubire; și

Art. 14, desrobirea ȝiganilor și răscumpărarea lor de către Stat.

Călugării străini, pe care-i privia art. 12, vădându-se direct amenințați în ale lor interese; vădând că pierd acele mari moșii și venituri pe cari le exploatau după a lor bună voe și interes, începură a dospi comploturi; ei înfățișau acelor ómeni din popor, cu care puteau vorbi, și clerului emanciparea monăstirilor închinatelor ca un fapt ieretic și protivnic dumnezeirii.

Pe de altă parte, proprietarii, de și Constituțiunea prevedea că, improprietărindu-se sătenii, se va da despăgubire proprietarilor, deci din acest punct de vedere, nici o pagubă n'aveau. Își urmară necurmat intrigele; până aci, în secret se întruniseră, desbătuseră și la 18 Iunie trimiseră guvernului o comisiune de cinci ca să protesteze contra răpirei proprietăților.

Li se deteră explicări, li se arată că Constituțiunea tocmai sfințea proprietatea; dar în zadar, ei se retraseră arătându-se nemulțumiți și amenințând că vor veni mai numeroși.

A doua ȝi, la 19 Iunie, Sâmbătă dimineță, se adunară pe față, în sala Momulo, și detunară până la améđi, în totă libertatea, contra guvernului provizoriu, pentru desființarea clăcei și a celor-lalte dări către proprietate.

Guvernul trimise la adunare pe membrul său, generalul Magheru, ca să comunice proclamațiunea privitoare la cesțiunea proprietății. Nici nu voiră să-l asculte—voiaș, se

vede, s'arate că tot numai lor se cuvin toate drepturile — unii încă șoptiau să pună mâna pe Magheru și să-l desarmeze.

Nimeni însă nu cuteză.

La ameu, Magheru se retrase.

În acelaș timp, după o cerere făcută în ajun guvernului de către ministrul de război, colonelul Odobescu, trebuia să se sêvîrșescă la palat prezentarea corpului ofițeresc către noul guvern.

În realitate, ceremonia era un pretest, sub care colonelii Odobescu și Solomon adăpostiau un criminal atentat îndreptat în contra guvernului. Ei voiau să aresteze pe membrii guvernului și să-l răstôrne, în complicitate cu proprietarii și cu cei cari găsiu greu să fiă frați și egali cu toți Românii, asupra cărora, până aci, stăpâni fuseseră.

Intr'adevăr, pe când, ofițerii se presentaui, se aude de afară strigătu: *Vin proprietarii!*

Acest strigăt, se vede, era lozinca; căci soldații cari fuseseră aduși și ei, pătrund numai de cât în palat, arestază pe Eliade, Ștefan și Nicolae Goleșcu, prind, desarmază și scot din palat pe Tell, spre a-l duce la casarmă; iar Magheru, vitezul pandur, trage sabia, își deschide drum printre năvălitori și se închide într'o cameră a palatului cu doi din dorobanții săi.

Căți-va din amicii guvernului, cari veniseră s'asiste la ceremonia prezentării ofițerilor, sar pe ferestre și dau alarma.

În timpul când erau arestați membrii guvernului, maiorul Locusteanu, cu 12 soldați armați cu puști, alerga, cu sabia scosă, pe podul Mogoșoiei, ca să aresteze pe Rosetti și pe I. Brătianu, singurii dintre membrii guvernului, care nu s'afiau la palat, fiind demisionați. Din fericire, ei putură scăpa și luară parte la adunarea poporului și la liberarea guvernului.

Rosetti scăpat, se aruncă dinapoia unei trăsurii, pe osiă, spre a nu fi văduț și oprit, și se îndreptă spre palat, puse să se tragă clopetele, ceea-ce pentru popor era alarma; Rosetti găsi pe Bolintineanu, la palat, cu două pistole îndreptate asupra soldaților și-l opri d'a le descărca. Nu trebuie să se verse sânge de omeni revoluționi. (1)

(1) *Rosetti opera cit.*

Poporul sosi la palat, ca într'o clipă.

Brătianu, din parte-î, pătrunse cu mulțimea la palat și făcu ca Odobescu să fie dus sus și arestat.

Un corespondent, martur ocular, descrie cele petrecute cu următoarele cuvinte:

«Poporul, adunat cu miile, se desparte. O parte înconjură pe soldații ce duceau pe Tell, alta pe Odobescu. Să cutremurau casele de sbierete: «Tell înapoi! Tell înapoi!» Odobescu strîmătorat de mulțime, trimete ofițeri ca să aducă pe Tell înapoi. Il aduseră și se suiră în palat.

Tinerimea și poporul să încercă de trei ori să 'și facă drum printre soldați pe scara palatului; dar nu reuși, până ce un june virtos, — nu i-am putut afla numele până acum — puse mîna pe o pușcă și smulse și pușcă și soldat dintre cel-l-alti. Atunci junimea răsbi jos în palat, și începu a înbrînci ofițeri și soldați pe scară în jos. Învăluiala și înbulzela era atît de mare în cît soldații nu puteau da foc pe scară; nici să scie să fi comandat cine-va foc la punctul acesta; dar nici erau capiî de față; căci Solomon era afară la soldați, Odobescu arestat sus în palat de guvern și popor. Odobescu dintr'o feréstră comandă lui Solomon: «*la stînga.*» Solomon: «*și eă?*» Odobescu: «*toți.*» Solomon defilă în stînga și se puse în dosul palatului. Poporul strigă: «Solomon să se aresteze!» și se îmbulzia spre soldați.

De o dată Solomon: «în lături, copiiî, că e rău»; dar tot în acel minut, bine să însemnăm, tot în acel minut, se dau ofițerii în dosul soldaților și comandă în limba rusescă: «*toc.*» Se aude o descărcătură. Mulți au dat în aer, alții în mulțime; se vedură *căduți*. Poporul, care nu aștepta acésta și era ne-armat, la cea d'întăiî descărcătură, se trase ce-va înapoiî; dar îndată se îmbărbătă, se armă cu pietre, cu parî, stobori și cu ce găsea înainte și năvăli asupra soldaților.

Se aude altă descărtură și strigările de la Solomon: «în carne!» Mai cad din popor, care se retrage și iar se îmbărbătează. Se aude a treia descărcătură; dar acum se găsiră și între popor armați. Se reped iar asupra soldaților.

La a treia descărcătură ajunserăm și noi înaintea palatului. Poporul uimit, fără arme, nu știa ce se facă: rupea la garduri și porți și pardosélă, dar nu era o comandă, un cap. Cavaleria venise târduî în ajutorul guvernului, dar ce putea ea în îmbulzela aceea!

În minutele acestea, vedurăm o eroină strecurându-se prin mulțime, armată cu două pistole și strigând: «Curagiû, copii, mórte trădătorilor!» Ea venea pe podul Mogoșoiei și înainta la palat.

Mulțimea electrisată, vedënd curajul acesteî române, se înfierbântă și repetă: «mórte vîndătorilor.» Însă vîndătorul strîmătorat de tóte părțile, se trase în fugă cu soldații, alergă la casarma

nouă, luă prin mâini de soldați tunurile și, împreună cu ele, să traseră la casarma veche și se închiseră.

De venea această femeie ceva mai înainte, se făcea o măcelărie de cele mai cumplite; căci poporul ar fi dat orbesce pe puscile soldaților și 400 soldați nu s'ar fi supus ușor.

Cine este această eroină? Este d-na Anica, soția d-lui Nicolae Ipătescu, Română ce poartă arma ca orî-ce bărbat. Guvernul era acum mântuit; pompierii se aduseră în apărarea lui și poporul făcu împrejur patru baricade—spre a înfrîna vre-o nouă năvală.

Poporul alerga acum de toate părțile, mai bine armat de cât mai înainte și impresură casarma veche. Dar cine avea curajul de a o ataca, căci artileria era acolo? Nu credeam că artileria se va fi făcut necredincioasă. Solomon ceru jurămint de la soldați, că vor ținea cu el: soldații răspunseră că ei n'au știut unde îi duc; asemenea artileria nu a știut pentru ce o duce în casarma veche; declarară că ei nu mai pot face alt jurămint, de cât acela ce l'au făcut pe câmpul lui Filaret, și că ei nu vor mai da în frații lor. (1)

Descrierea crimei lui Odobescu și Solomon, precum și a mărețului devotament și a eroismului poporului, e completată de Ion Ghika, care spune că «Ion Brătianu și cu popa Tun, în fruntea poporului, au deblocat guvernul și au arestat pe cei doi coloneli, cari conduseseră atacul palatului și arestarea guvernului (2)».

C. A. Rosetti spune asemenea că «I. Brătianu, scăpând, adună popor, arestă pe d. Locusténu, veni la palat, scose de la arest pe Ștefan Golescu, luă din mijlocul soldaților pe Odobescu, îl sui sus și duse să se aresteze Solomon, care era încă în curte, comandă forțe prudentă care, de s'ar fi implinit, nu s'ar fi vărsat sângele Românilor (3).»

Lui Odobescu cel mai mare bine i se făcu, arestându-l; căci dacă ar fi cădută în mîna poporului, în acele momente de furie, ar fi fost sfîșiat, ucis. Odobescu și Solomon, împreună cu Lăcusténu care, asemenea fu arestat, fură dați în judecata unei comisii militare, prin decretul care ast-fel sună:

1) *Gazeta Transilvaniei*. No. 52 din 1848, pag. 214.

Acelaș corespondent dăce că soldații cari fuseseră aduși la palat, mai înainte fuseseră îmbătați și că chiar pănea ce li se dedese în acea zi, fuseseră dăspită cu spirt.

(2) *Ion Ghika*: Amintiri din pribegia după 1848, pag. 27.

(3) *C. A. Rosetti*: *Scriseri din junețe și din exil* (vol. II) pag. 21.

Domnule ministru de război,

La 19 Iunie, guvernul provisoriu a fost atacat și arestuit și acesta aduse și tristul rezultat de a se vedea pentru întâiași dată frate armat asupra fratelui său.

Cei de competență esecutori ai acestui atentat se văd până acum d. Colonel Odobescu, d. Colonel Solomon și d. Major Lăcustenu.

S'a rânduit o comisie spre a-i judeca, ai căreia membri sunt:

Prezident, Colonel Pleșoianu; *membrii*: Maiori Mavrocordat și Racotă, Căpitani Serghie, Ciocârlan, Hagiopolu și Dumitrescu.

S'a rânduit și judecător de instrucție, d. Ciocârdia.

Ești rugat dar, Domnule Ministru, să faci cunoscut d-lui Colonel Pleșoianu acest decret, ordonând să se înțeleagă cu d-l Ciocârdia și să încerpă lucrarea cât mai în grabă.

Membrii guvernului provisoriu:

Neofit, Mitropolit Ungro-Vlahiei; *Chr. Tell*; *I. Eliad*; *G. Magheru*; *St. Golescu*; *A. G. Golescu*; *I. C. Brătianu*.

No. 73, Anul 1848, Iunie 22.

Morți și răniți.

Victimile crimei odioase de care vorbim, au fost:

Morți.

Toma Gheorghescu	din mah.	Popa Ivașcu
Mumu lui Dumitrache	»	»
George Arnăutu	»	»
Stoica Vizitiu	»	»
Dumitrache Croitoru	»	»

Răniți.

Grigore sin Ivan (mah. Răsvan); Gavrilă Asprulea (mah. Mihaiu-Vodă); Toma Marin (Postovari); Dumitru Christea Richițenu (Sf. Visarion); Ghiță Popescu (Colțea); Dumitrache sin Iordache (Manea Brutaru); Dumitrache Vătășelul (Mântuleasa); Panait sin Ivan abagiul (Sf. Ștefan). Dintre acești răniți

aû mai murit doi, ast-fel că numărul victimelor intrigelor re-acţiune ale poftitorilor de privilegie, se urcă la şapte morţi.

Inmorm ntarea.

Duminecă, la 20, se făcu  nmorm ntare naţiional  victimelor inocente ale criminalilor urzitori de subjugare a poporului. La 7 ore s ra, cortegiul funebru porni de la palat în ordinea următore: Corporaţiile cu st gurile lor, o desp rţiire din garda naţiional , un pluton de cavalerie, preoţi, diacon ,  i arhi-mandriţi, guvernul provisoriu, ministrii  i funcţionarii statului, musica stabului ostăşesc, două care funebre, fie-care cu c te un cosciug în care se afla  trei morţi. Carele, caii  i ómenii, cari duceau caii, erau îmbrăcaţi în alb; cosciugele în roşu trandafirii  i corpurile morţilor împodobite cu lauri. După aceste două care funebre, urma al şaptelea mort purtat de  meni din popor; o altă desp rţiire din garda naţiional   i o mulţime numeros  din popor  nceia cortegiul, care se duse la Mitropolie, unde un singur morm nt primi jertfele libertăţii. Mitropolitul, cu  naltul cler, aştepta cortegiul la intrarea Mitropoliei.

Peste 30.000 de  meni erau adunaţi acolo, ca să facă fraţilor lor, prin al căror s nge curat se botez  desrobirea României, cea din urmă onóre. Eliad ţinu un cuv nt funebru  i garda naţiional  descărcă puscile în locaşul păcei, unde se odihnesc sufletele eroilor (1).

Familiilor răposaţilor li se făcu pensiuine.

O lacrimă de nesf rşit  recunoscinţă, pe morm ntul martirilor, cari a  murit spre desrobirea României.

NOI AMENIN ARI.

Intrigele celor cărora le venia greu ca, din privilegiaţi, să devie fraţi  i egali ai tutor Rom nilor, continuă mere .

C nd v dur  că, peste ori-ce aşteptare, complotul şefilor miliţiei nu isbuti, ei începură a r sp ndi în gura mare  i pretutinden  sgomotul că vin Ruşii, ceea-ce p n  aci spune  numai în taină,  i nu se mai sfir  a amenin a pe poporul

(1) *Pruncul Român* No. 4,

care luase unanim partea revoluțiunii, cu o grea răsbunare din partea armatei de invasiune.

Poporul începu a fi îngrijorat și guvernul nu mai puțin, de vreme ce chiar sciri oficiale primise despre intrarea Rușilor.

Iacă, spre exemplu, un raport de la comandirul polcului No. 2.

Domnului Ministru de război

Comandirul polcului No. 2.

RAPORT

Astă-sără se primiră scrisori la uni din negustorii din acest oraș, prin care le arată că, la Reni, se află o numărösă oștire rusescă, că la Ismail au sosit 5 vapóre de război cu o sumă de dube și o corabie cu amuniție, că erî în Galați a venit un vapor de război cu câți-va pasageri și încărcând îndată scânduri s'au pornit; și deosehit o altă sumă de oștire se dice că au și trecut în Moldavia pe la Bêrlad pentru Iași și Bucuresci; așa dar, pentru că acest polc nu are nici un fel de poruncă în asemenea împrejurări, rögă plecat pe d-v. să bine-voiți ca, în cel mai scurt soroc, să-mi sloboziți pouncă de urmare, iară prin acest într'adins trimis curier.

Polcovnic, N. Ghika.

Adjutant polcului, *Parucic Conțescu.*

No. 517, Anul 1848, Iunie 16.

Brăila

pornit la 3 ceasuri evropenesce, nóptea.

Guvernul discută mult; uni din membrii lui bănuiau o urdire a vrășmașilor nouelorr eforme și I. C. Brătianu se oferi să se ducă la frontieră, spre a se încredința dacă vin Rușii.

Brătianu plecă; dar guvernul nici nu așteptă a sa întorcere și făcu neînțelésa greșală d'a pleca și el, d'a fugi din Bucuresci, în sára de 28 Iulie.

Eliade plecase mai înainte, plecase de diminéță chiar, fără să aștepte măcar ultimul cuvînt al guvernului întreg, într'o atât de gravă împrejurare.

Acéstă greșală a guvernului, greșala de a părăsi Capitala la cel d'întăiu moment d'o mare gravitate, nu póte să găsescă o altă scuză de cât în țesătura de intrigi bine-combinate, cari înconjurau pe guvern din faptul reacționarilor.

Retrăgându-se, guvernul adresă țerii o proclamațiune în care se coprink și următoarele cuvinte :

«Români, crucea este arma vulturului nostru, crucea a fost mântuirea lumii și crucea și apărarea lui Dumnezeu vor fi apărarea noastră, dacă vom avea credință în Dumnezeu și în sfintele noastre drepturi, pe cari de acum înainte nici o putere nu va mai putea să ni le ia. Insa guvernul ales de voi, creșdend că misia lui cea grea, cu care l'ați onorat, nu s'a sfirșit, a făcut apel la toate puterile străine, cari de multe ori ne-au făgăduit ajutor de arme și pentru ca să pótă trata cu aceste puteri, ca să pótă să facă o protestație cu armele în mână, în cugetul său de român, și invitat de multe dictații, s'a socotit dator să se tragă pe munți, acolo pe culmea Carpaților, care este singura noastră cetate.

Români, în numele a 18 vécuri de suferințe, în numele libertății ce ați câștigat pentru tot-deauna, vă jurăm că nu vom lepăda sacul de cenușe după capul nostru, până ce România nu va fi liberă—drept ce, păstrați patriei acel amor ce dovedirăți în fața lumii că'l aveți—păstrați curajul și credința în puterea vóstră, ajutați ne până în sfirșit, ca și până acum, și Dumnezeu va fi cu noi.

Români, 40 de ani ovreii au fost în pustie și Dumnezeu a fost cu dînșii, până când avură credință; veniți dar să ne dăm sărutare de frăție și jurați, cu noi, să luăm în inimele noastre patria, și să nu lepădăm arma ostașului și toiagul pelerinului din mână, până ce ne vom da sărutarea învierii.

C. A. Rosetti, St. Golescu, I. Eliad, G. Magheru, Chr. Tel, A. G. Golescu, N. Bălcescu, N. Golescu, C. Filipescu.

«Funestă fu plecarea guvernului» ȃice ȃiarul lui Rosetti, *Pruncul român*, după ce tipăresce această publicație.

Dintre membri guvernului, afară de mitropolit, nu mai rămăsese decî în Capitală nici unul.

INTOCMIREA CAIMACAMIEI.

Reacțiunii îi cădu ca o pléscă acest noroc. La atât póte nici ea nu se aștepta.

Nu se aștepta, de sigur, să pótă scăpa așa lesne d'un guvern pe care-l susținea un întreg popor, așa cum susținea poporul român, guvernul său constituțional.

Ca prin farmec, strigoii eșiră din nou la lumină, mai îndrăsneji și mai trufași de cât mai nainte.

Mitropolitul, președintele guvernului plecat, dăte reacțiunii și mâna și, sprijinul și a sa archierescă bine-cuvîntare.

Îi dăte mai mult: se făcu uneltă a reacțiunii, pentru a asvirli hula asupra ómenilor cu care, până ieri, lucrase în fruntea poporului.

Ierte-l Dumnezeu cel prea îndurător, dacă iertarea lui și până la ast-fel de păcate póte ajunge.

Mitropolitul iscáli următórea publicațiune :

«Rebeliști, fugind din Capitală în nóptea de 28 și 29 ale curente, îndată ce s'aú însuciñtat că oștirile înaltelor două curți suzerană și protectriță se apropie de hotarele nóstre, grăbim vestind acéstă bună vestire tutur locutorilor țerii. Tot de o dată să le aratăm că într'o unire cu d-lor boerii, carí se află în Capitală, s'aú luat tóte măsurile pentru statornicirea liniștei obștești și cu acéstă ocașie sunt poștiți toți locutorii, de orí-ce clasă și tréptă vor fi, să primescă cu sentiment de recunoscință și de dragoste pe isbăvitorii țerii.»

Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlahiei.

1848, Iunie 29.

În același timp, se publică și următórea proclamațiune :

Căimăcămia principatului Țerei Romănesci.

«În urma întâmplării de la 11 Iunie, cunoscute obști, încetând Domnul stăpânitor George Dimitrie Bibescu de a mai cărmui țara, prin trecerea M. S. peste graniță în statul Austriei.

Noi, pe temeiut art. 18 din Regulamentul organic, luând cărma stăpânirii țerii, facem cunoscut acésta tutur locutorilor spre sciință; tot de odată și tutur acelor dregători, carí nu va fi luat parte d'a dreptul în răsturnarea guvernului în ființă, spre a 'și ocupa posturile ce li s'aú fost încredințat de Domnul țerii.»

Banul Teodor Văcărescu, Emanuîl Băleanu.

1848, Iunie 29.

Vestitul căpitan Costache, cel cu biciu-î cu șapte sfircuri, se arată din nou și biciu-î, plesnind pe toți și pretutindenî, vesti că renăscut-a vajnica putere boerescă.

«O să-mi îmbrac biciul cu piele de Român, ca să vadă libertatea ce pate, când vine pe aici» sbiera nemernicul sêlbatic, care aidoma era chipul stăpânirii reinviate; stindardele fură pretutindenî rupte și călcate în picióre; statua reprezentând România Liberată, cu simbolul dreptăței și

creștinismului, cumpăna și crucea, ce se afla în curtea ministerului de Interne, fu dărâmată din porunca lui Em. Băleanu, care în batjocură o numi: «nevasta lui St. Goleescu».

Mândră, veselă, triumfătoare, căimăcămia însciință numai de cât consulatele că s'a restatornicit cu desăvârșire vechea stare de lucruri.

Dar — nenorocire ei! N'apucă să se usce negrêla pe hârtia pe care scrisese acésta; n'apucă căpitan Costache a-și reînoda noi stîncuri la biciu, că se sculă orașul și strigoii periră iarăși — cum per toți strigoii la cântecul cocoșului.

30 IUNIŪ. RESTURNAREA CĂIMACAMIEI.

I. C. Brătianu, după ce vădu că, la Focșani, nici urmă nu e de vr'un soldat străin, se grăbi să se întorcă în Bucuresci.

Impetrit rămase de cele ce vădu și auți aci; dar tot-d'odată inima lui crescú și se înveseli; căci poporul era tot statornic, tot hotărît chiar să móră, ca să-și recapete a lui Constituțiune.

«Neguțătorii, corp vrednic de naționalitatea română, ȕice *Poporul suveran*, iaú inițiativa, un glas s'a ridicat și a strigat poporului: «iacă, lanțurile robiei iar ne amenință» și toți s'au sculat, și toți au venit ca să umilésca pe tirani și, cu una și aceeaș voință, s'asigure dreptatea și libertatea».

În corp, și urmați de popor, se duseră la mitropolie și cerură Constituția și rechemarea guvernului provisoriu. Mitropolitul se supuse și o nouă publicație, d'astă-dată după voința poporului, fu făcută:

PUBLICAȚIE

«Ceea-ce s'a obștit ieri, la 29 ale acesteia, sub iscălitura noastră, făcênd guvernul provisoriu rebel și altele, astăzi, după dorința poporului român, o refuzăm cu desăvîrșire, adevêrînd și întărînd din totă puterea mea jurămîntul ce am sêvêrșit în Cămpul Libertății în 15 ale acestia, ca să păzim tot acele 21 articole, afară de art. proprietății, care-l va otări obștésca Adunare, pe care Constituție jur că nu vom călca-o, sub orî-ce sacrificiu din parte-mi.

«Stindardele libertății se vor ridica pe toate edificiurile publice. Cocardele se vor reperta și totă poliția cea veche se va desființa prin grabnice porunci ale mele.

«Guvernul provisoriu se va chema, prin într'adins curier, și toți funcționarii orînduiți de guvernul provisoriu se vor întări în funcțiile lor.

«Acastă publicație, sub a mea iscălitură, se va obște prin glasul foilor, pe cari am subsemnat-o, de față cu deputații poporului,»
Neofit, Mitropolitul Ungro-Vlachiei.

1848, Iunie 30.

Căimăcămia și prietenii ieî intraseră iarăși în gaură de șerpe; se retrăsese în întunericul blestemat, din care nu trebuiau să iasă și să înfrunte voințele poporului.

Odobescu și Solomon însă, care fuseseră, sub căimăcămie, puși în libertate și s'afiau în fruntea oștireî, deși nu cutezară să atace poporul, se aședară totuși la casarmă, scóseră tunurile și—de și purtând la piept cocarda tricoloră a mișcărei—erau amenințători.

Somați de I. C. Brătianu, în fruntea poporului, ca să se predea, refuseră. Atunci Brătianu alergă din nou la Mitropolie, luă cu dînsul în trăsura pe Mitropolitul și porni din nou în capul mulțimeî, la casarmă.

Când trăsura intră în curtea casărmeî, Odobescu deschise ușa trăsuri și puse un genunchi jos, înaintea Mitropolitului, ca să-i sărute mâna. Atunci Brătianu sări pe capra trăsuri și începu să vorbescă oștireî. Ofițerii se repeziră la dînsul, spunendu-i cu lacrimi în ochi că 'i-a scăpat.

Situațiunea devenise grea. Odobescu își vedea scopul zădărnicit și de astă-dată și scóse stégurile revoluțiunii, ținând că el le-a păstrat, pe când guvernul a fugit.

Pe când se petreceau acestea, poporul nu sta în nemișcare; el năvălise pe porți, iar un preot, «popa Tun» (1) numit de atunci, se repezi în fruntea poporului spre tunuri, având în mână crucea.

— Dă-te la o parte din naintea morții, i-semise.

— La ce să trăiesc nelegiuitorilor, când voi călcați crucea lui Christos, care ne dă sóre și apă?

Și, fără mai departe vorbă, se asvîrli și încălecă pe un tun.

Faptul acesta de eroism și prezența crucei pe care juraseră soldații, îi deșteptă; ei se îmbrățișară cu poporul.

(1) «Popa Tun» este părintele Ambrosie de la Episcopia Buzăului.

Odobescu pieri, voind aiurea să urmeze făptuirea scolului său.

La palat, unde merseră apoi, Brătianu și poporul, găsiră pe Odobescu, Câmpineanu și alții, care spuseră lui Brătianu că s'a întocmit un nou guvern compus din Câmpineanu, Brătianu și un negustor, de vreme ce guvernul era fugit. Brătianu refusă, spunând că există guvernul cel primit de țară și când Odobescu din nou stăruie, Brătianu îi arată pe ferăstră poporul, spunându-i că-l va face arbitru (1).

Odobescu înțelese și se întocmi numai o comisie interimară.

Aci se încheie, și cu bine și fără nici o picătură de sînge, a doua mîntuire a poporului, prin sine înșiși, de sugrumătorii lui.

Țiarele d'atunci, în descrierea faptelor, nu uită pe singurul membru al guvernului, care era de față și care lucră.

Poporul suveran, ȋiarul lui N. Bălcescu, Boliac, Gr. Alesandrescu, Bolintineanu, etc. ȋice:

«Intr'acestea, un june nuse descuragează, ia crucea, o sărută, varsă o lacrimă de speranță și ese în popor, alérgă, încuragează, lucréză cu bărbaȋă, se pune în capul poporului cu mitropolitul.

«Este de trebuință să-i mai spun numele? întreba *Poporul Suveran*. Tótă lumea îl scie! Fericită Românie că ai ast-tel de fii! Fericite Brătienne, că scii să-ȋi iubesci așa de bine patria, România (2)!»

Pruncul român descriind faptele tot ast-tel, adauge:

«Numele lui toȋi îl cunosc, este d. I. C. Brătianu, un adevărat român, care a contribuit mult la dobândirea libertăȋii; dar poporul care obicnuesce să porecléscă ceea ce iubesce, vȋȋend activitatea lui, vȋȋend că este om al poporului și că umblă din mână în mână, îi dă porecla: *Firfiricul* și în ȋilele următoare când poporul era adunat și nu scia ce trebue să facă, se auȋiau aceste cuvinte: «să vedem ce ȋice Firfiricu»; saũ: «așteptaȋi, frăȋilor, așteptaȋi să vie Firfiricul (3)».

De astă-dată, cei care, cu atâta îndârjire, refusaũ frăȋia și deplina egalitate cu întreg poporul român, trebură să se recunóscă biruiȋi și, în a lor inimă—dacă ea mai putea

(1) Notiȋe rămase de la I. C. Brătianu.

(2) *Poporul suveran* No. 4 din 5 Iulie 1848, pag. 15.

(3) *Pruncul Român*, No. 9 din 7 Iulie 1848, pag. 35.

nutri simțiminte înalte — să fiă recunoscători celui de ei obijduit popor că nu le-a răsplătit răul prin rău, că nu 'și-a-șis, și n'a făcut, după scriptură: ochi pentru ochi, și dinte pentru dinte!».

În așteptare, și până la întorcerea guvernului provisoriu, lucră o comisiune interimară, cu aprobarea poporului, compusă din: Mitropolitul, I. Câmpineanu, C. A. Kretzulescu, N. Mincu și I. C. Brătianu.

Acastă comisiune primi demisiunea din armată a colonelilor Odobescu și Solomon și adresă poporului următoarea proclamațiune:

«Gloriă și de o mie de ori gloriă eroismului vostru, fiind-că numai printr'insul libertatea și cu dânsa patria fu izbăvită de patru ori și un popor, care pune nu numai atâta curagiū, dar încă și atâta stăruință, acel popor este popor ales al lui D-zeū și acesta ne face să avem o adîncă credință că nici odată nu vom mai cădea în robie.

Însă, fraților, ca să putem fi liberi, ne trebuie liniște, nu liniște ca cea a despotismului, ci o liniște cum se cade unor omeni liberi...

Până astăzi, aveți dreptate să fiți spăimântați, să fiți în picior; dar astăzi, când libertatea nămului și libertatea mădurelor guvernului este asigurată, fiind-că toți vrăjmașii au reîntreat în vizuină, ...astăzi, se nu adormim, ci să ne liniștim, fiind-că într'alt-fel guvernul nu pôte răspunde de ceea ce se pôte întâmpla, și nici nu pôte a'și împlini grăua sarcină ce ați pus asupra i, adică a asigura un viitor fericit Românilor.»

Neofit, mitropolitul Ungro-Vlachiei, Ioan Câmpineanu, C. A. Kretzulescu, N. Mincu, I. C. Brătianu.

Măsurî de organisare

Membrii guvernului, întorcându-se în Capitală, Câmpineanu și Kretzulescu se retraseră și se începu cea lucrare spornică de refacere a țării și prin noi obiceiuri și prin noi legi.

Numi administratori în județe pe:

Scarlat Turnavitul la Rîmnicul-Sărat.

Dimitrie Goleșcu, Brăila.

Scarlat Voinescu, Buzău.

Florian Aaron, Ilfov.

Dimitrie Ciocărdia, Ialomița.

Ioan Negulici, Prahova.

Costache Ciocărlan, Dâmbovița.

Ioan I. Filipescu, Vlașca.
 Nicolae Tătăranu, Teleorman.
 Ioan Hristopolu, Argeș.
 Ioan Păleologu, Muscel.
 George Băleanu, Olt.
 Ioan Arcescu, Romanați.
 Dimitrie Filișanu, Dolj.
 Costache Cerkez, Vâlcea.
 Hristodor Marghiloman, Gorj.
 Nicolae Opran, Mehedinți.

Pe lângă fie-care administrator, fu numit și unul său mai mulți propagandiști, ca comisari extra-ordinari, datorî să mîergă ori-unde trebuință va fi, spre a explica Constituția și reformele din ea isvorînd.

Intre propagandiștii numiți fură: Al. Orăscu, P. Orbescu, Apostol Aricescu, Axente Sever, P. Cernătescu, Nestor Hêruvim, C. Brezoianu, N. Florescu, Ștefan Băjescu, Costache Pădeanu, Ioranu, Al. Fotescu, Alecu Manu, Costache Florescu, Ion Rotescu, Alecu Dedu, Alecu Petrescu, Ioan Ionescu, C. Manega, Andrei Pretorian, N. Nenovicî, C. Codreanu și alții. Dar profesorii fură pretutindenî, de la sine, cei mai neobosiți propagandiști.

Numi Vornic al Capitalei pe Cesar Boliac, asemenea președinte și membrii ai sfatului orășenesc pe N. Niculescu, *președinte*; Hilel B. Manoh, George Ion Pascal, George Sulacoglu, Grigore Ipătescu, Ștefan Popa Teodosiu și Nicolae Cămărășescu, *membri*.

Decide strîngerea candidaților la școlele județelor, pentru a înființa și reînființa școle prin sate.

Numesce mai multe comisii pentru alcătuirea proiectelor de lege ce trebuiau a fi supuse adunării constituante și amune:

pentru întocmirea constituției, comisiune compusă din I. Eliade, C. A. Krețulescu, I. Voinescu II, I. C. Brătianu;

pentru reforma instrucțiunii publice, generală, obligatorie și gratuită, după glăsuirea art. 16 din constituție, compusă din: Eliade, P. Poenaru, A. Tr. Laurian; C. Boliac, N. Crețulescu;

pentru organizarea administrativă: N. Golescu, I. Câmpineanu, N. Nicolescu, C. Bălcescu;

comisiunea financiară pentru reformarea impozitelor, spre

a supune la impozite toate clasele, potrivit constituției, pentru organizarea ministerului de finanțe și înființarea Băncii Naționale, fu compusă din: C. Filipescu, G. Nițescu, E. Ghermani, C. Bălcescu, Vasiliadi.

pentru lucrările publice: N. Crețulescu și I. E. Florescu.

pentru agricultură, industrie și comerț: D. Xanto, M. Califaru.

pentru organizarea armatei și recrutarea ei, conform constituțiunii, din toate clasele: se numi asemenea în comisiune Hr. Tell, I. E. Florescu, Colonel Voinescu I, I. C. Brătianu, colonel Iablonski.

pentru organizarea judecătorească: I. A. Filipescu, St. Ferikide, M. Califaru, I. Cantacuzino, I. Voinescu II.

Aceste comisiuni trebuiau să se întrunească, la 6 August, și să prezinte guvernului, cât mai neîntârziat, proiecte deslușitoare și potrivite cu trebuințele cele de acum ale nației, cum dice decretul care le întocmesce.

Să numi asemenea o comisiune care să dea bilete de despăgubire acelor care avuseseră țigani robi:

Particularii, deșteptați prin proclamațiunea revoluțiunii, asupra nedreptății de a ține ca robi făpturi asemenea lui D-zeu, se grăbiră a-și libera robii, fără nici-o despăgubire. Ast-fel Mihalache, Costache și Petrache Pencovici, liberară 2 robi; Simeon Marcovici, 2 robi; Scarlat Voinescu 32 robi, despăgubind dînsul pe soția sa, de vreme ce acei robi erau zestre; Gr. Costescu, 4 robi; Elenca Zosima, 6 robi.

Guvernul le adresă mulțumiri și le publică numele în foia oficială.

Se întocmi o comisiune amestecată din săteni și proprietari ca să discute și să hotărască, prin bună înțelegere, cestiunea proprietății. Comisiunea se și întruni sub președinția d-lui Racoviță și vice-președinția d-lui I. Ionescu (din Moldova).

Acastă comisiune și-a și deschis ședințele la 9 August, printr'un discurs al lui C. A. Rosetti, ținut în numele guvernului.

Și, în sfârșit, prin decretul 258 din 14 Iulie, guvernul convocă pe alegători, pentru alegerea membrilor adunării generale Constituante.

După acest decret, alegător e tot Românul pămîntean sau din orî-ce parte, stabilit în țară, precum și orî-care împămîntenit, de orî-ce origine și de orî-ce religie va fi.

Numărul deputaților e de 250.

Alegerea e de două grade : alegătorii aleg deputați-alegători, cari, întruniți, în capitala județului, aleg pe deputații Constituantei.

Abia liniște se făcuse și delegațiunile din țară, care fuseseră întrerupte prin turburările întâmplăte în cursul lunii Iunie, reîncepură; mai nu rămase oraș, care să nu fi trimis delegațiune, spre a arăta bucuria populațiunii; veniră chiar din sate numeroase delegațiuni, așa în cât se vădu că nu numai capitala și județele prin care trecuse guvernul provisoriu de la Islaz, ci țara întrégă vedea cu bucurie și privea ca o fericire, noua stare de lucruri care se înființase.

La București, populațiunea răspunse cu bucuriă la apelul guvernului pentru înființarea gardei naționale și 1500 cetățeni se înscriaseră în gardă, în cele d'ântăi zile. Corpul comercianților se otări a întocmi el, cu ale sale mijloce, un corp de 6000 de gardă națională.

Sosirea lui Soleiman-Pașa

Nici de astă-dată însă, liniștea trebuitoare nu dură mult; căci, pe la jumătatea lui Iulie, un corp de 20.000 armată turcăscă sosi la Ruscuc, supt comanda lui Omer-pașa. Aceste trupe erau puse la dispozițiunea lui Soleiman-pașa, fost ambasador la Paris, când izbucni revoluțiunea din Februaru, și care fusese numit comisar extra-ordinar în principate. Primul dragoman al Porții, Emin-Efendi, era alăturat pe lângă dânsul în calitate de consilier.

Guvernul îngrijorat și voind să cunoscă intențiunile lui Soleiman-pașa, trimise pe lângă dânsul pe ministrul trebilor din afară, I. Voinescu II, spre a asigura pe comisarul Divanului despre simțimintele și dorința Românilor de a rămâne legați cu Turcia, după spiritul și litera tractatelor.

Voinescu, în calitatea-i oficială, nu fu primit; trebui să-și scotă eșarfa. Răspunsurile ce comisarul îi dete apoi, fură cu totul evasive.

Atunci guvernul trimise pe Stefan Golescu, care fu bine primit și i se deteră ore-care asigurări.

La 18 Iuliu, comisarul imperial adresă administratorului din Giurgiu, o scrisoare, prin care-i anunță că, a doua zi, va trece cu oștirile imperiale «nu cu cuget vrăjmășesc, ci

pentru unicul scop de a protege anticele drepturi și instituții ale țării și de a restabili într'însa ordinea legală».

Guvernul, vedând amenințarea de o nedreptă călcare a teritoriului țării, adresă lui Soleiman o protestare, îndreptată în acelaș timp și represintanților puterilor străine.

Protestarea conține și următoarele;

Când Imperiul Otoman a bine-voit să ne dea protecția sa, ne a asigurat întreaga și desevîrșita independență pentru cele din lăuntru. Sultanul Baiazet I și mai în urmă, la 1460, Sultanul Mahomed II, consfințiră drepturile noastre prin tratate ce sciurăm să le păstrăm cu solemnitate. De multe ori drepturile noastre fură atinse, și cu toate acestea noi, prin conduita noastră către I. Pórtă, sciurăm să unim amorul fiului cu credința vasalului; și sperăm că, având credință în desevîrșita noastră supunere, nici o dată nu va pune în uitare tratatele Padișahilor Baiazet I și Mahomed II, și că nu va voi să ne ia mai mult de cât viața, lipsindu-ne de drepturile noastre. Astă-đi însă, cu inima strânsă de durere, ne întrebăm: ne am înșelat óre? căci dacă I. Pórtă voesce să fie dreptă cu noi, de voesce să vadă milióne de eroi gata a muri de mórtea martirilor pentru Augustul lor Suzeran, de ce în mijlocul liniștei celei mai desevârșite, bagă o armie pe un pământ, care este al nostru?

Românii nici o dată nu se degradară purtând masca duplicității și de aceia tot-d'a-una Dumneđeú a fost cu dênșii. Nu ne sfiim dar să eșim înaintea Augustului nostru Suzeran și a Europei întregi, — căci astă-đi, în România, se va hotărî cestia libertăților lumei, și să ne arătăm cu frunțile senine, cu inima curată și plină de curaj și de credință, strigând cu glasul conștiinței noastre:

Nu este nici un articol în Constituția noastră, carele să atingă puterile străine, nu este nici un articol, care nu numai să nu avem dreptul să-l cerem, dar să-l și punem în lucrare, dacă mai este un Dumneđeú în ceruri și o dreptate pe pământ.

Cerem de la Esc. Ta, să vorbesci pentru noi M. Sale Padișahului a căruia dreptate este puterea noastră cea mai mare — rógă-l în numele a toței Români, care vorbesce prin glasul aleșilor ei și cere de la bine făcătorul Orientului să nu respingă amicii săi devotați și credincioși, lipsindu-i de drepturile lor, ci să consolideze sfînta lor Constituție, fericirea lor, prin retragerea unei armate, care a semănat neodihna și spaima chiar în multe inimi. Nul Mărirea Sa nu va voi să fie Suzeranul unui câmp mare și pustiú; căci dacă Românii au jurat să nu ridice nici o dată stindardul împotriva Augustului Suzeran, însă nu vor putea nici o dată să trăiască fără acéstă Constituție, pe care le a dat'o cerul, spre mângăarea atâtor mari și lungi suferințe ale lor.

Membrii guvernului: *Neofit*, Mitropolit al Ungro-Vlahiei; *Chr. Tell*; *I. Eliad*; *N. Bălcescu*; *N. Mincu*; *C. A. Rosetti*.

Apoi poporul îi adresa următoarea proclamație:

Fraților Români,

Cu totă credința noastră către Î. Pórtă și încercările ce făcuserăm, oștirile împărătești sunt a intra.

Noi știm că tot Românul este gata a muri pentru acest pământ pe care și pentru care suferit-ați 18 secolî, și de aceea vă facem cunoscut că Esc. Sa Soleiman Pașa ne dăce că trupele intră «nu cu cuget vrășmășesc, ci numai cu unicul scop de a protege anticele drepturi și instituțiuni ale țerei.»

Guvernul însă, după datorie-î, pe de-o parte arată Esc. Sale Soleiman Pașa mahnirea ce avem de a vedea atins dreptul de inviolabilitate a teritorului; iar pe de alta, vă rógă să nu uitați că I. Pórtă are pentru noi simțimente părintesci.

Român! fiți liniștiți și pacinici.

Fiți siguri că, pe cât veți fi uniți și veți cere drepturile vóstre, cu acea putere liniștită, cu care le-ați dobîndit, nimeni nu se va putea atinge de dînsele.

Membrii guvernului: *Neofit*, Mitropolit al Ungro-Vlachiei; *Chr. Tell*; *N. Bălcescu*; *N. Mincu*; *C. A. Rosetti*.

No. 329.—1848, Iulie 19.

În aceeaș sêră, se ținut o întrunire în sala teatrului. I. C. Brătianu expuse starea lucrurilor, printr'un cuvînt plin de energiă; vorbiră apoi Peretz, Maniu, Herişescu și alții și toți cei adunați jurară să apere țara și Constituția ei.

În aceeași nópte, sosi la Bucuresci Tinghir-efendi, cu o scrisóre de la Soleiman către mitropolitul.

Poporul aflând, ceru ca scrisórea să se citescă de față cu toți membrii guvernului și guvernul înștiință pe Tinghir că Eliade este însărcinat a asista la citirea scrisorii.

Fu o lungă discuțiune și Tinghir declară că nu póte a se depărta de la instrucțiunile ce are, fără a cere noui instrucțiuni.

A dóua zi, la 20, pe la 4 ore d. a. pe Câmpul Libertății, se ținut o mare întrunire, la care aũ luat parte peste 25.000 de ómeni.

I. Brătianu vorbi poporului adunat și toți, în cel mai mare entusiasm, aprobară un protest, în care se cuprind și următoarele:

«... De aceea, cu tóte că guvernul care este expresia popo-

rului, a protestat prin mijlocele diplomatice, însă poporul socotesc că nu este de prisos a protesta și el d'adrechtul înaintea Europei întregi, contra intrării trupelor turcesci în pământul român și încă mai mult: România întregă de astăzi, până când mai are un glas liber, declară:

1) Că dacă I. Pórtă va respecta drepturile Românilor și va primi Constituția ce își deteră și al căreia efect o să fie fericirea țerii, atunci Români, recunoscători bunului Suzeran, nu numai că-i jură credință, dragoste și supunere, dar încă și mai mult că vor sluji de pavăză (rempart) Constantinopolului.

2) Că dacă I. Pórtă nu-și va trage trupele de pe pământul român și dacă va căuta ca, prin putere armată, să s'amestece în trebile țerii dinlăuntru, atunci toate tratatele ce există se socotesc chiar de Pórtă desființate.

3) și că atunci nația este liberată de orî-ce îndatorire ar avea către I. Pórtă,

4) că orî-ce legi, orî-ce aședăminte se vor impune Românilor de la străini, acele legi, acele aședăminte vor fi socotite ca ilegale și prin urmare este de datoria orî-cărui Român de a nu li se supune de bună-voie.

5) că orî-ce Român va unelti său va contribui ca s'aducă armii străine în țară, său ca să oprască mai multă vreme pe celă aduse, perde dreptul de Român, este declarat de vrăjmaș al societății și prin urmare nu mai există legi pentru dînsul.

Cu toții apoi, având musica în frunte, plecară la palat, unde-i aștepta guvernul provisoriu.

Trecând pe la casa unde locuia Tinghir, strigătele de: Să trăiască Constituția! Să trăiască România! Să trăiască Sultanul! nu mai conteniau. Tinghir eși în balcon și ceru să sărute stégul. Fu mare entusiasm.

Ajunși la palat, N. Bălcescu, membru al guvernului, adresă poporului cuvinte de mulțumire și I. Brătianu îndemnă pe toți la liniște și la bună rînduială.

Poporul se răspîndi, ducându-se fie-care la casa sa, și așteptând desfășurarea evenimentelor.

Cererile Turciei.

Răspunsul așteptat de Tinghir-effendi sosi, adresa se schimbă și s'edecise a fi comunicată guvernului și boierilor, în sala adunării obștesci.

A doua zi dar, în 22 Iuliu, sala era plină; guvernul invitase și pe boieri, fără excepțiune.

Tinghir veni escortat de cavaleria română și dete citire

scrisorei, în care se spunea că un număr de indiviđi, dându se de Români, au silit pe Domn să primescă nise instituţiuni noi şi apoi au avut îndrăsnela de a întocmi ei o administraţiune; că cele întâmplate sunt nu numai incompatibile cu drepturile de suzeranitate şi cu principiile de guvernământ ale Porţii, ci şi de natură de a aduce tot felul de inovaţiuni contrarie păstrării ordinii şi liniştei în ţară; că o persoană de încredere trebuie să fie numai de cât locotenent domnesc, conform Regulamentului; că apoi o comisiune să arate plîngerile ţării, cari se vor lua în considerare, de vor fi drepte.

Adunarea discută propunerea şi numi din sînu-i o comisiune ca să redacteze răspunsul.

În acelaş timp, guvernul se preocupă de ce ar fi de făcut: a intra în conflict cu Turcii, i se păru o neiertată greşală şi decî hotărî, în majoritate, să cedeze, nu recunoscînd Porţii vre-un drept, ci numai ca condescendenţă. Pe de altă parte, St. Goleşcu, care văduse din nou pe Soleiman-paşa, aduse veştea că Constituţiunea va fi recunoscută, dacă guvernul provisoriu se va schimba în Locotenenţă.

Guvernul depuse decî puterea în mânele poporului rugându-l să alégă alt guvern, sub numele de Locotenenţă domnescă a Ţerei Românesce, carele, după regulă, va fi recunoscută şi de către În. Pörtă.

Poporul fu rugat să se adune, în aceeaşi ăi, la 4 ore, pe *Cîmpul Libertăţii*.

Intrunirea. — Locotenenţa.

Intrunirea fu impunătoare; vorbiră poporului Cesar Boliac, N. Bălcescu şi I. Brătianu şi Locotenenţa domnescă fu compusă din aceleaşi persoane care erau în guvernul provisoriu.

Soleiman ceru apoi reducerea locotenenţei numai la trei şi atunci se proclamară Locotenenţa: N. Goleşcu, I. Eliad şi Chr. Tell

Locotenenţa acésta fu salutată de Tinghir-efendi, trimisul Esc. S. Soleiman-paşa, în sala tronului şi recunoscută; i se dete asigurarea că oştirile turcesce sunt venite pentru liniştea ţerei şi că Locotenenţa, ori-cînd va cere trebuinţa, se pôte sprijini pe aceste oştiri.

Soleiman-paşa ceru să i se trimită o comisiune la Giurgiu

și fu trimis Ștefan Golescu, N. Bălcescu, Dim. Brătianu, Gr. Grădișteanu, și comerciantul Vasiliadi. Soleiman-pașa se arătă bine-voitor în discuțiunea Constituțiunii, cerând orice modificare mai mult de formă și îndemnând a se trimite comisiunea la Constantinopole.

A doua zi, se dete, în a lor onoare un banchet, la care luă parte și Eliade.

Apoi, Soleiman-pașa veni la Bucuresci, unde stătu trei zile, fiind sărbătorit: se dete un bal câmpenesc, o reprezentație de gală la teatru și se ilumină orașul.

Constituțiunea, fiind ast-fel recunoscută de trimesul Porții, și guvernul și poporul se putură iarăși liniști. Guvernul reluă a sa lucrare.

Recunoscerea de către puteri.

D. Colhoum, consulul M. S. Britanice, fu cel d'ântăi re-presentationat strein, care aduse locotenenței felicitări.

Mercuri, la 4 August, escortat de o jumătate escadron de cavalerie română, veni la palat, unde poporul vesel și mulțumit era în număr mare și cu urări însoți pe d. Colhoum, la sosire ca și la plecare.

D. Colhoum, adresându-se Locotenenței, zise:

Domnilor,

Comunicația oficială ce m'a făcut ieri d. secretar de stat, m'a umplut de bucurie, aflând că M. S. Sultanul, prin trimisul său estra ordinar, Ex. S. Soleiman-pașa, a recunoscut formal locotenența princiară.

«M'am grăbit, D-lor, să viū să vă felicit de un eveniment atât de fericit, ce este destinat s'aducă liniștea și încrederea în toate spiritele.

«Socotesc că este de prisos să vă spun cât este de sincer și cât de mare este interesul ce are pentru această țară guvernul M. S. Augustei mele suverane, și acest interes va cresce; căci noile instituții ce sunt mai în armonie cu trebuințele țării, aprobate fiind de M. S. Sultanul, acest monarch luminat ce l'a în-ărcinat provedința să protégă România, vor face ca guvernul meu să potă urma poporul român în calea progresului.

«Cât pentru mine, d-lor, pe care lunga-mi reședință între d-v. m'a făcut să iubesc țara, mă simt fericit să fiu organul guvernului meu ca să vă fac cunoscut simțimintele lui și nădăjduesc că era cea nouă ce va nasce pentru România, va vedea pe toți

fii acestei țări unindu-se și neavând de cât o singură dorință, o singură țință: «fericirea și prosperitatea patriei».

Eliade răspuse, arătând deplina recunoștință a Locotenenței și a tuturor Românilor.

Apoi consuli Prusiei, Austriei și Greciei aduseră Locotenentei felicitările lor.

Starea de lucruri, făptuită prin mișcarea dela 9 și 11 Iunie 1848, după două luni de lungi și nesfârșite peripeții, incidente și primejdii, provocate și susținute de cei cari nu voiaș să devie egali și frați cu toți Românii, fu ast-fel în sfârșit recunoscută.

Stăruința, luptele și jertfele de tot felul ale poporului capitalei mai ales, și ale guvernului, ajunseră în fine a fi încununate prin recunoșcerea ce puterile europene, împreună cu Turcia, deteră faptului îndeplinit, Constituției ce poporul își dedese și guvernului ce el își alesese.

Atunci numai, sau abia atunci, și după ce Soleiman-pașa, la o vizită ce i se făcu de mai mulți boeri, când dînsul, între altele le dîse:

«Vă recomand, d-lor, a uita toate cele trecute și bogați și săraci, bătrîni cu junî să-și întindă mîna ca frați către frați și ca părinți către fii; bătrîni să ierte junilor și junî să respecte pe bătrîni.

«Așteptați în pace răspunsul și ordinul Inaltei Porți și toate se vor împăca, după dorințele și mulțămirea tuturor.

«Am convincția că nu vă veți îndărătnici de a recunoște Locotenența și a vă supune ei ca unui guvern legitim.»

Atunci numai, și cei dintre cari unii uneltiseră contra stării de lucruri înființată prin mișcare, și alții se ținuse d'o parte, atunci numai o recunoscură, iscăbind următoarea declarație:

«Supt-însemnații, dînd desăvîrșită încredere în discursul de astă-zi al Esc. S. Soleiman-pașa, recunoșcem căimăcămia (1)

(1) Cerură ca, în act, să se pună cuvîntul: «Căimăcămia», iar nu «Locotenență», de și ênsuși Soleiman le arată că «Locotenență» nu e de cât traducerea românească a cuvîntului turcesc căimăcămia.

Aveau dar ascuns un gând rău și-și păstrau o portiță. De alt-fel, acel gând rău nu se putură unii stăpîni de a-l arăta chiar în această întrunire. Ast-fel, D. I Filipescu ceru ca Locotenența să cărmuiască după Regulament și altul, Filip Lenș, ceru să i se asigure viața în contra poporului, de și poporul nu atinsese întru nimic nici pe dînsul, nici pe alții.

Soleiman însuși nu-și putu stăpîni indignarea, care asemenea coprinsese pe toți constituționalii căți erau de față.

Refusă să subscrie banul Filipescu dîs Vulpe și alți patru cari plecară sub pretest că sunt oboșiți de lungimea ceremoniei și de căldură.

(Locotenența) de acum ca un guvern legitim, până la primirea noilor porunci ale In. Porții. Iar dacă vre-unul dintre noi va îndrăzni să cauzeze cea mai mică neorînduială, se va pedepsi după legi.»

București, 30 August 1848.

Semnați 90 boieri; dar nu s'a putut descifra, spune *Monitorul român*, de cât următoarele semnături :

Neofit, Mitropolit; I. Eliade, N. Golescu, Chr. Tell, Gr. Grădișteanu, Filip Lenș, Iancu Filipescu, C. Gr. Ghica, Al. Ghika, Ioan Roset, Iordache Dedulescu, Alexandru Lenș, D. Topliceanu, Ioan Costescu, N. Crețulescu, P. Poenaru, Gr. Caracaș, I. I. Filipescu, Ant. Arion, M. Cioranu, C. Scorțeanu, C. I. Arion, C. Ralli, M. Darvaris, Radu Golescu, N. Ipătescu, Gr. Zosima, Hilel Manoach, Alexandru Polizu, C. B. Bălcescu, G. Ioanidi, Steriadi.

Comisiunea pentru împrăștierea sătenilor.

Guvernul provisoriu, după cum arătarăm mai sus, decisese a se întocmi o comisiune numită din proprietari și săteni (18 proprietari și 18 săteni, câte un proprietar și un săten de fie-care județ) care prin bună înțelegere să găsească mijlocul practic d'a ajunge la împrăștierea sătenilor, fără a lăsa proprietarilor vre-un motiv de nemulțumire.

Ceea ce guvernul voia, ceea ce el înscrisese, ca comitet revoluționar, în programa reformelor, nu era un act socialist; el voia numai să facă pe săteni proprietari, cu plată, pe pământul pe care și până aci îl aveau și l'exploatau, însă numai ca usufructuari.

Și această măsură nici nu era o inovațiune; ea se aplicase de curînd în mai multe state germane; se aplicase de Austria, chiar în părțile apropiate sau vecine cu noi, ca Galizia, Ungaria, Bucovina și Transilvania.

Comisiunea mixtă se și întruni la 9 August.

C. A. Rosetti, în numele guvernului, rosti discursul de deschidere, din care reproducem următoarele:

«Astăzi, d-lor, mă simt cel mai fericit dintre toți oamenii, căci m'a iertat cerul să țin eu întâia vorbă în întâia adunare de Români și pentru ca întâia vorbă să fie vrednică de această adu-

nare, repet întâiele cuvinte ale proclamației: «Pace vouă, pentru că vi se vestese libertate vouă!»

«D-lor, în acest minut, nu este nici-o inimă, care nu bate de fericire; nu este nici un ochi care nu e umed de lacrimile bucuriei, pentru că această adunare este întâiul curcubeu al fericirii ce s'a arătat pe cerul libertății, pentru că cu deschiderea acestei seance, se deschide și cartea dreptății, cartea lui D-zeu.

«Socotesc de prisos, d-lor, să vă aduc aminte suferințele noastre, când fie-care dintre voi are cel puțin câte o rană nevindecată încă. Aceea ce numai mă socotesc dator a vă spune este că mormîntul din care eșirăm e gol încă și că noi cu toții suntem încă în gura lui. D-vastră puteți să-l umpleți cu nenorocirile țării și adunarea cea constituantă ne va da mână să ne urcăm cu toții pe scara lui D-zeu. Și așa va fi.

«Singurul nor ce a întunecat libertatea noastră a fost cestia proprietății, însă acum nu ne mai temem; nu ne mai temem, pentru că această adunare, în care se află unul lângă altul cel bogat cu cel sărac, cel fericit cu cel nenorocit, cel ce avea totul cu acela ce nu avea nimic, acela ce era stăpân cu acela ce era rob, în această adunare, dic, făcută întocmai după cuvintele lui Christos, D-zeu va fi în mijlocul ei și acolo unde este D-zeu, toți sunt frați și gurile, când se deschid spre a vorbi, resuflând aerul cel curat al fericirii, vor rosti negreșit legea lui D-zeu.»

După ce adresază staturii sătenilor d'o parte, proprietarilor de alta, Rosetti încheie ast-fel :

«D-lor, opt-spre-zece vécuri ne luptarăm și étă-ne tot tari, tot Români, pentru că Românul are pe stindardul lui crucea mântuirii. Pe crucea aceea dar se jurăm că vom muri Români, cu crucea în mână să strigăm: Trăiască România! Trăiască atâtii aleși ai nației române!»

Eliade, care se afla față, improviza un cuvânt prin care dovedi cât de drept este art. 13 din Constituțiune.

Ședința se deschise apoi sub președenția lui Alexandru Racoviță și vico-președinția lui I. Ionescu.

Ce frumoase cuvinte! Ce interesante discuțiuni urmară!

Nu le vom reproduce însă, pentru a nu lungi prea mult această cercetare, ci ne vom mărgini la scurtul, dar esactul resumat ce dă Ubicini.

«De la început, dice Ubicini, cestiunea a fost rezolvată în drept, de vreme ce comisiunea a admis în unanimitate aceste trei principii esențiale: dreptul de proprietate, libertatea muncii și espropriarea pentru cauză de utilitate publică.

«Dar când veniră la aplicare, adaugă Ubicini, și când fu vorba de a hotărî numărul de pogone trebuitor fie-cărei familii, pre-

cum și condițiunile și modul rescumpărării, réua voință a boierilor începu a se da pe față. Era vedit că toate silințele lor ținteau a face ilusoriu dreptul ce recunoscuseră sâtenului, și — după lungi și furtunoase desbateri — guvernul, desperând de a regula cestiunea prin bună-învoială, se vădu silit a decreta:

1) Suspendarea ședințelor comisiunii;

2) A-și da fie-care deputat cerințele în scris către guvern.

Guvernul se obligă apoi a da un proiect, în care, «din tot cugetul și din tot sufletul, își va pune toate puterile într-o împăca interesele, a reasigura mințile și a aduce învoirea și pacea între fiil aceleiași patrii».

Școle. Iertare de biruri

Guvernul mai decretă înființări de noi școle:

În Bucuresci, încă 4 școle de fete, pe lângă singura ce exista, a Domniței Știrbei;

Monăstirile Șerban-Vodă, Sf. Spiridon și Episcopia Buzăului vor bine-voi a da încăperile necesarii până la Sf. Dumitru;

În județe, neaflându-se școle de fete de cât la Craiova, Slatina și Ploesci, să înființeze și în cele-lalte județe câte una.

Să face apel la tinerime de a se înscrie în armată.

Să iartă sâtenilor banii pentru drumuri pe 1847 și 1848.

Comitet electoral

Se întocmesce, în Bucuresci, un comitet central în vederea viitoarelor alegeri pentru Constituantă.

Comitetul se compune din: Căsar Boliac, I. Brătianu, D. Bolintineanu, Alecu Golescu, C. Bălcescu, C. A. Rosetti, părintele Snagoveanu, C. Crețulescu, Duca, R. Golescu, Gr. Grădișteanu, A. Zane, Ion C. Cantacuzino, Ion A. Filipescu, C. Rótă, Gr. Pereș, Al. Orăscu, Kiriloff, P. Teulescu.

Arderea Regulamentului. — Blestemul lui.

Suferise destul poporul de pe urma Regulamentului boieresc, pentru ca, în starea de fierbere în care se afla, să nu se gândească a săvârși un act de răzbunare în contra acestei legiuri, pe care o privia ca izvorul relelor ce îndurase, precum și contra archondologiei (cartea boierilor) care era semnul trecutelor nedrepte privilegii.

Poporul voi dar să ardă și pe una și cea-laltă carte.

Se adună deci în mase mari la palat și ceru cu stăruință a i se da Regulamentul și archondologia, le luă, de și locotenența îl sfătui să renunțe la acest fapt și, puse pe care mortuare, duse cele două cărți la mitropolitul, rugându-l să le facă sfeștania morților și să le afurisească.

Mitropolitul se învoi și ceremonia se săvârși. Regulamentul și archondologia fură, foiă cu foiă, aruncate pe foc și nu rămase din ele de cât cenușa, pe care vîntul o împrăștiă.

Apoi, mitropolitul, în ornatul său sacerdotal, și cu crucea în mână, rosti următoarele cuvinte:

«Afurisesc Regulamentul care fuse ars; afurisesc și pe aceia care ar voi să mă guverneze după legile lui și binecuvintez poporul creștin al țării Românesce».

Poporul ascultă în ghenuchă și cu capul descoperit acestea, apoi se împrăștiă și totul reîntră în liniște.

Politica Turcilor se schimbă

Moderațiunea ce Soleiman-pașa arătase, după ce se încredințase că Constituțiunea era voită de poporul român și că acest popor înțelegea să respecte și să păstreze neatinse legăturile cu imperiul Otoman, statornicite prin tratatele încheiate între Sultani și Domniile române; asemenea recunoscerea Locotenenței domnesce de către acest trimis al Porții erau fapte care, în momentul când să îndepliniseră, cadrau cu politica împărăției Otomane.

De atunci însă, acea politică se schimbase radical.

Revoluțiunile căduseră pretutindenă și în zadar Turcia se uita și căuta pe unde-va sprijin.

Isolată, ea părăsi pe Români.

Soleiman fu rechemat și înlocuit cu Fuad-Pașa.

Comisiunea compusă din St. Goleșcu, N. Bălcescu, D. Brătianu, Gr. Grădiștenu și Vasiliad, trimisă de locotenență la Constantinopol,—după chiar sfatul lui Soleiman-Pașa, care-i dădese și o scrisoare favorabilă cererilor ei,—din cauzele mai sus arătate, nu putu isbuti în scopul său.

Ea, nu numai nu dobândi recunoșterea oficială a Constituției, ci nici măcar nu fu primită oficial de către marele Vizir Reșid-Pașa și de către ministrul de externe, Aali-Pașa.

Amândoi miniștrii însă primiră, în particular, pe trimișii Românilor.

Comisiunea se vădu deci silită a pleca din Constantinopole, după ce protestă printr'un memoriu, care și el rămase fără nici un răspuns.

Venirea oștirilor turcești la Bucuresci.

Ca urmare a noiei politice a Turciei, oștirile ei în număr de 30.000, înaintară în țară, ajunseră—după mai multe popasuri—până la Bucuresci și-și aședară lagărul aprópe de mănăstirea Cotroceni, în ziua de 10 Septembrie 1848.

Care era scopul acestei oștiri? Se presimția, dar nimeni nu-l scia.

Guvernul, de și recunoscut de către predecesorul lui Fuad-Pașa, nu primise nici o comunicațiune și nu putu dobândi nici una.

Mai multe deputațiuni, între care una, având în frunte-i pe mitropolitul și pe alți demnitarî ai bisericeii, merseră înaintea lui Fuad ca să-i presinte urările și felicitările poporului. Nici una nu fu primită.

Ștefan Goleacu, căruia Fuad-Pașa, îi dedese o întâlnire secretă la Călugăreni, așteptă două zile, fără ca Fuad să fi venit la acea întâlnire.

În fața acestor fapte, la Bucuresci, era mare agitațiune; poporul se întrunise pe *Câmpul libertății* și strigătul: *la arme* începu a se auđi pretutindenî.

Afară din oraș, ȃce Ubieini (1) erau mai mult de patru-ȃeci de mii de săteni din județele Vlașca, Ilfov, Ialomița, Dâmbovița și Prahova, grupați pe sate și însoțiți de preoți; ei umplu strîmtul spațiu dintre lagăr și oraș. Ei sunt acolo de două zile și două nopți, dormind pe pămînt și așteptând pe Turci, înaintea cărora veniseră, ca înaintea unor liberatori.»

Locotenența se teme de un conflict, și spre a-l preîntîmpina, dă ordine celor două escadróne de cavaleriă și bateriei de artileriă, ce erau în Bucuresci, de a se uni cucorpul lui Magheru, care se afla în vechiul lagăr al lui Traian.

Acum, de sigur, Locotenența trebuie să se fi convins că

(1) *Provinces roumaines*, pag. 191.

era bine, și în interesul țerii, ca să fi ascultat la timp pe tinerii din guvern, care cereau neconținut armarea poporului.

Iacă descrierea unui martur ocular (1) despre mersul evenimentelor și despre cele petrecute:

Sosirea Turcilor.

În ziua acésta, sosi totă armată turcă la Sîntestî.

E de însemnat că, în lagărul turcesc, erau reacționarii din Giurgiu drept pesodromi, cari aveau comunicare cu cei din capitală. Aceștia pe lângă mulțimea calomniilor vîrsate asupra guvernului, mai speriară pe Turci dicînd: că, pe lângă numeroasele glóte ce se vîd nearmate lângă Bucuresci, mai sunt și altele bine armate cu lănci, pistóle, puști și tunuri și pîndesc, prin porumburi, minute favorabile ca să dea năvală asupra Turcilor. Frică mare a cuprins pe Turci, ca pe unii ce pribegeau în locuri necunoscute, de aceia Sâmbătă trimiseră o trupă de călăreți ca să cerceteze după arme în porumburi, în jurul Bucurescilor. Tot odată căutară și un loc mai sigur pentru năvălirea în capitală.

Sâmbătă diminéța, ne însciințară, că Duminică vor intra negreșit, și așa poporul țeran rămase iar în câmp; iar poporul capitalei se reîntorse pe a casă.

La două ore după prînz, se respîndi vorbă în orașiu că Turcii intră. Urla pămîntul de sunetele clopotelor, călca om pe om, trăsura pe trăsura, alergînd la barieră să opréscă intrarea Turcilor. În fine, se adevéri că nu era nimic, dér poporul îngrijat, vîdînd pe ispititorii de sus alergînd în jurul Bucurescilor, ar fi dorit să-î întîmpine cum se întîmpină aceia ce nu vor să intre pe pórtă cea adevărată. Sgomotul acesta însă adăogă mult la frica Turcilor.

Sâmbătă séra, veni o hîrtie din armata turcésă către mitropolitul ca să împace pe popor și să aștepte în linisce venirea lor pe a doua zi; țeranii însă să se întórcă pe acasă, ca unii ce sunt aduși cu biciul.

Mitropolitul a răspuns, Duminică, că el nu se amestecă în trebî politice, a lui este biserica. Dar este guvern recunoscut de Soleiman, în numele Sultanului, și de corpul diplomatic din Bucuresci, și că-î pare reu că Fuad nu vrea să se înțelégă cu guverul.

A doua zi, tabăra turcésă se ridică de la Sîntesci, nu ține drumul drept pe la Văcăresci, unde era poporul român adunat, ci o taie peste câmp, peste drumul Craiovei; nu intră nici în Bucuresci, ci se aședă în câmp în dreptul Cotrocenilor și al Spirei. Poporul nu-și perde cumpétul, se ridică și el și se mută

(1) *Gazeta Transilvaniei*, No. 78, pag. 323.

ca să formeze barieră din partea aceia. Turcii coprinseră mănăstirea Cotroceni și aședară ceva munițiuni într'ênsa. Și așa stătură și poporul și Turcii până a doua zi, fără a face o parte sau alta vre-o mișcare neplăcută.

Tot Duminecă eși corpul diplomatic în tabără ca să-și facă datoria către Fuat ca către un trimes al puterei suzerane; dar turcul îi lăsă să aștepte în anti-cameră ori anti-cort ca la o oră. Sêra pe la opt ore se lăți iar vorba că intră turcii în capitală: Uetul clopotelor și țipetele mamelor într'un pătrar de oră puse în picior 40 mii locuitori ai Capitalei bine armați. Nu se putea să nu înțelégă Turcul de acest sgomot, frica și întăritarea lui crescu și mai mult.

Deputațiunea la Fuad.—Arestarea.

Luni de dimineța, veni în capitală Kerim Pașa și cu Saliet Efendi cu o scrisore către Mitropolitul, ca să iese în ordie Sfîntia Sa cu notabilitățile boeresci, cu capi corporațiunilor și cu cei mai inteligenți și mai capabili, care parte să asculte instrucțiunile sale, parte să arate plîngerile poporului.

După severitatea cu care s'a purtat Fuat până atunci, după știrea noastră de la Constantinopole și după muiarea lui Fuad din ziua aceia, cine se mai îndoia, că nu își va fi primit Fuad alte instrucțiuni consunătoare cu cerile noastre și cu înștiințarea noastră?

De și sciam că în ziua aceea este să se resolve problema între noi și Pörtă, totuși, plin de curaj, plecarăm, ca la două sute de deputați către Mitropolitul, ca să l luăm să vie în fruntea noastră în lagărul turcesc și pe Kerim și pe Saliet îi vedurăm la Mitropolitul, de unde dupe ce se strînsesă și deputații reacționarilor, plecarăm toți împreună în lagăr.

Primirea era să fie la ora unu, dar cu adunarea noastră se amână până la două după prânz.

După ce Fuad ceti o hârtie în limba franceză, pe care dicea că o are drept instrucțiuni de la Sultanul—ce din stilul și din prospetele împrejurări se vedea a fi compusă în lagăr; căci de unde scia Sultanul că, la una din barierele Bucureștilor, așteptă pe Faud glóte de Români aduși cu biciul? etc.; apoi ne numi comuniști, sciind bine că noi vom striga contra astui fel de calomnie. Mai dîse că suntem numai vre-o câți-va cari vrem constituțiune și că e numai pretest că vrem să ținem cu Sultanul.

Atunci noi strigarăm să caute să vadă decile de mii de popor cari veniră să cêră dreptate; strigarăm: *să trăiască Sultanul și Constituția!* și că mai bine mîrim de cât să primim Reglementul! Atunci poeni o pușcă la spatele nostru și îndată fuserăm încungiurați de 500 soldați pedestri.

Pe Mitropolitul și pe aristocrați îi luă Faud cu sine și îi duse în alt cort.

Lupta din Délul-Spirei.

Ca peste o jumătate de pătrar de oră, vedurăm vre-o câte-va miî de Turci pedestri, formându-se în marș regulat, plecând spre oraș precedați de muzică ce cânta marșul iute și războinic. În urma lor, o călărime numeroasă însoțită de vre-o câte-va tunuri mari de câte șese cai.

Poporul vedând apropierea armatei formă o barieră tare în câmpul liber, în cât pedestrima, ne putend străbate nici de cum, fu silită să facă loc călărimii. Poporul își îndoi curajul, prindea de frânele cailor și întorcea îndărăt chiar și pe cavalerime. Foc încă nu se comandase, călărimea începu la stratageme, începu a se forma în șiruri strimte, a se cam trage într-o parte și într'alta ca, trăgându-se poporul după ei, să afle trecere ușoră prin mijloc. Tote de giaba; căci tăria poporului era mai neclintită de cât stratagemele lor.

Ingenuchiau înaintea cailor ca să trecă peste ei, dacă au curajii și atunci se sdobiră vre-o trei de picioarelele cailor și alți vre-o patru fură străpunși și tăeți de sabie, și ast-fel își făcură loc; și în drumul lor alergară drept la casarma veche din délul Spirei, unde erau ca la 120 soldați români, avend strînsă poruncă de a nu da foc.

La aceștia se mai adăogară pompierii, în număr de o 170, sub comanda căpitanului Deivus (1); toți aveauseveră poruncă a nu comanda foc; dar nu aveau instrucțiune ca să depună armele înaintea Turcilor.

Așa, vedend că Turcii năvălesc să intre în casarmă, garda se făcu trei șire tari înaintea porței. Vedend Turcii că nu le lasă liberă intrare, traseră în soldații Români; aceștia vedendu-se atacați cu foc, s'au încercat a se apăra și ei cu asemenea putere. Incepură a lua la ochi pe Turci, cari cădeau șire întregi și dacă Turcii nu aveau tunurile încărcate cu cartice, abia tirdiu ar fi putut muia pe Români, căci aceștia isbutiră a coprinde chiar și două tunuri de la Turci, dar le perdură iar, loviți de alte tunuri.

Perderea Românilor este de 46 persoane, a Turcilor de la 4—5 sute. Deivus, după ce a tăiat în stînga și în dreapta, vedend că 'i vine rîndut să cadă, întinse sabia unui Turc și prin acesta își căpătă scăpare. (2)

Radu Golescu, comandantul regimentului, se răni rău, în cât este până astă-zi în spital, iar tînerul ofițer Dincă, (3) după ce tăie 6 soldați și un ofițer turc, al optulea cădu și el.

O parte de tunuri și armată alergară la palat și la curtea administrativă, unde găsiră pe d. Nicolae Golescu și pe d. Tell, cari așteptau cu sânge rece. D. Eliad se retrăsese mai înainte cu

(1) Maiorul Papazolu, care a luat parte și alții spun că pompierii au fost comandați de căpitanul Zăgănescu.

(2) Papazolu spune că, în această luptă au murit locot. Dănescu și sublocot Stărostescu.

(3) Acesta este Dincă Bălșenu, fost mai tirdiu căpitan al călărașilor Mehedinți.

ceva și acum se afla în lagărele d lui Magheru peste Olt. D-nii Golescu și Tell sunt liberi în capitală.

Ce urmă în capitală?

Fuad numai de cât restabili ordinea regulamentară, făcu Caimacan pe Cantacuzino, mai mare al armatei pe Omer-pașa, polițaiu pe Maiorul Voinescu I și pe Salief Etendi; pe soldații români, care avură norocirea a scăpa de sabia barbară i-a desarmat și i-a trimis pe acasă. Se publicară porunci severe ca nimeni să nu poarte cocarde, nimeni să nu vorbească mai mult de Constituțiune, nimeni să nu poarte arme, pe ulițe să nu umble mai mulți de trei și numai pînă la opt ore, neguțătorii să-și deschidă prăvăliile. Însă jafurile care le făcură barbarii de Turci în partea locului de către İsvor, uciderea a câtor-va femei și bărbați, tăerea căprarului Austriac Bodea, despoierile diua mare pe drum, căutarea în buzunare la orî și ce persoană, hoțiele și stricăciunile făcute chiar în casa Sfințieii Sale părintelui Mitropolit, spargerea ferestrelor prin vecinătate, nu dau nici o garanție de siguranță, de pace și de onoare personală. De aceea poporul bucurescean, umbla cete-cete pe ulițe, cerând Constituție și dreptate.

Iar noi, cari fuseserăm închiși în lagăr, auzind tunurile la casarmă începurăm a ne îngrija de viață cu atât mai virtos, cu cât custodiile noastre, auzind și ei pocnetele în Bucuresci 'și căutați puștele dacă au cremenî. Săra pe la orele opt ne strămutară între o mie de armați pedestrime și călărime cu totul în mănăstirea Cotroceni, unde ne ținură 24 ore nemîncăți.

Toamnă Marti, la două ore, veni Kerim pașa și cu polițaiul Voinescu, și din 216 — căci printre deputați se virăseră și alți curioși, chiar și din aristocrați — aleseră un număr de 26 și la cei-l-alți ne dederă drumul, dicînd că și pe cei rămași îi vor libera după ce se vor mai așeza lucrurile».

Să povestim câte-va incidente, care nu sunt fără însemnătate.

Sentinela.

Soldatul de pază la casa regimentului (regim No. 3) stătuse nemișcat la locul lui, în timpul luptei; el rămase acolo și după ce lupta se sfîrși.

Vedetele turcesci, vizitînd camerele, deteră peste dînsul și-i dîseră să se predea.

Soldatul făcu semne că nu înțelege și s'aduse un interpret. Somat să dea arma, răspunse:

— Să vie efliterul.

— Dar, a murit.

- Să vie praporcicul.
- A murit și el.
- Să vie căpitanul, sau orî-cine d'ai mei.
- Aū murit toți.
- Atuncî, în lături că nu mă dau.

Și în același timp, îmbrânci ușa, o închise și începu a trage pe feréstră în Turci și trase până nu mai avu cartușe.

Atuncî, Turcii năvăliră, sparseră ușa, și-l uciseră.

Românul sentinelă fu vrednic Român: muri, pentru a-și face datoria.

Comercianții.

Intre arestații de la Cotroceni, erau nu numai membrii ai guvernului revoluționar, afară de Locotenentă; erau și comercianții cei mai însemnați.

Aceștia, când prefectul de poliție al noului regim veni în închisore și voi să libereze pe unii din comercianți, Manole Popovici, în numele tuturilor, răspunse ;

— Nu eșim d'aici de cât toți împreună. Dacă suntem vinovați, suntem toți. Orî dați-ne drumul la toți, orî la nici unul.

Și comercianții, câți erau acolo, se uniră toți cu vorbele lui Popovici.

Pe de altă parte, comercianții cei liberi, la toate stăruințele ce se făcură pe lângă dânsii, refuseră a-și deschide prăvăliile, pênă nu fură eliberați cei arestați.

Suflase peste toți un vînt de libertate și ómenii crescuseră în ei înșiși, în morala, în onórea lor civică și în demnitatea lor.

Exilarea revoluționarilor

Reacțiunea reluase puterea prin vîrful miilor de baionete turcesci și-și aședase scaunul pe sângele vitejilor morți și în mijlocul hulei și al blăstemelor poporului. Ce-î pása ei énsă de popor, avea cu ea baionetele străinilor și atât destul îi fu; căci ea, de la popor, nu putere, ci bani cerut-a tot-d'a-una. Puterea i-o deteră străinii acum, cum i-o dedeseră mereu și mai nainte.

Cel d'ântéiū act al nouei stăpâniri fu un decret de esil, ast-fel motivat:

«Asupra raportului ministrilor, luând în băgare de sémă

că fețele însemnate în alăturata listă, întărâtând turburările al căror teatru a fost Țara Românească, în curgere de mai mult de trei luni, aflorea lor în țară nu se poate împăca cu odihna și siguranța publică, decretăm că aceste persoane să se trimită peste graniță și nu vor pute să se întorcă în principaturi, fără o poruncă într'adins a Măriei Sale Sultanului și că dacă vre-unele dintre dênsele va îndrăsni să calce această măsură cerută neopărat de mântuirea statului, să se a-resteze și să se pedepsască, după totă strășnicia legilor.

«De aceea, se poruncesce d-lui Ministru din lăuntru/ pe de o parte să publice această prin Buletinul Statului, spre cunoștința tuturilor; iar pe de alta să privegheze, cu activitate, prin autoritățile însărcinate cu paza graniței, ca rîndurile acestui decret să se îndeplinescă întocmai, sub însu-și a sa răspundere.

Numele exilaților cuprinși în acest decret sunt:

I. Eliad, Hr. Tell, N. Golescu, St. Golescu, C. Bolac, Gr. Grădișteanu, C. A. Rosetti, C. Balcescu, Gr. Ipătescu, N. Ipătescu, I. Voinescu, D. Bolintineanu, A. Zanea, Snagoveanu, I. Brătianu, D. Brătianu, Ionescu-Moldoveanu, Deivos, Moșoi, N. Apoloni, C. Aristia,

în total, și numai de o cam-dată, 22.

Se vedea că reînviase domnia veche a arbitrarului și bunului plac; ea născoci o nouă crimă: crima iubirei de țără și a jertfirei pentru ea, și o nouă pedepsă — pedepsa gonirei din țără a ómenilor, care nu alt-ceva păcătuiseră, ci numai munciră și se jertfiră pentru a țării fericire.

Câtă și cât de mare osebite între regimul cel nou și vechitura pe care poporul cu gróză o gonise de la sine!

În timp de trei luni, nici un boier nu fu atins; făcură intrigă, întocmiră comploturi, lucrară pe față pentru răsturnare, chemară chiar pe străini în țară — și regimul revoluționar le respectă nu numai drepturile înscrise în Constituțiune; le trecu, le iertă și chiar abuzările cu acele drepturi, nădăduind că, în sfîrșit, kâmâni fiind și ei, sfîrși-vor prin a se potoli, a se îmbuna și a se îmbrățișa și confunda cu poporul.

Regimul revoluționar și poporul nu vrură mórtea greșilor și păcătoșilor, ci cu drag acceptău să se îndrepte și să fie bine.

Regimul boieresc renăscut, reluă însă numai de cât topuzul și abuzul — care fost-au pururea a lui putere — și lovi cu góna din țără, fără judecată, și cu temniță — printr'o judecată fariseică — pe cei cari nu-î plăceau.

Exilații, după trei zile în șir, de suferințe și maltratări, fură porniți, sub escortă, spre a fi dați afară din iubita-le țără.

Să alese nóptea—ca pentru orî-ce crime calculate—spre a se esecuta și acesta. Să temeau ștrigoii ca leul înlănțuit, poporul, să nu se deștepte iarăși la sgomotul lanțurilor arestaților și, pe ascuns, la adăpostul negurilor și în tăcerea nopții, porni pe esilați.

Vre două ore, făcură drum spre granița Transilvaniei, d'o dată însă gădii, care-î petreceau, schimbă drumul și să îndreptară spre Dunăre. Ajunși la Giurgiu, esilații fură aruncați în temniță alături cu tâlharii.

Eliad și Tell plecaseră singuri de la București în Transilvania.

În temnița de la Giurgiu, esilații găsiră și pe N. Golescu, care pornise spre Constantinople, dar fusese arestat aci.

Apoi, asvirlți în ghimi, sub pază de soldați turci, fără nici o îngrijire, aprópe fără hrană și fără adăpost, exilații fură duși în susul Dunării.

Trei-deci lungi zile și nopți ținú această călătorie, acest chin, chin cu peripeții diverse și cu cruđimî sêlbaticé; dar nimic să păreau ele acestor apostoli ai României, pe lângă durerile ce sciau că îndură a lor țără prea iubită.

Călătoria acesta fost-a immortalisată de marele Michelet, în *Legendes du Nord*, sub titlu de Mme Rosetti, o carte care fu testamental morții morale a despotismului ce sugruma România.

Ajunși din sus de Orșova, după semnele ce le făcu d-na Rosetti, care urmase pe uscat acelaș drum cu prizonerii, ei săriră din ghimi lângă un sat românesc și frații Români d'acolo înconjură și goniră pe pázitorii Turci și redeteră prizonierilor libertatea, ce ei atât luptaseră a o da României.

Poporul român le răsplăti deci cu bine, și cu dragoste la primul lor pas, binele ce luptaseră să facă României și dragostea ce-î dovediseră.

Regimul întronat la București și impus Românilor prin miile de baionete turcesci nu să opri aci.

El trebuia să bage gróza în toți Români și, după programa lui căpitan Costache, voi să arate «ce poate libertatea când vine în România», pornindu-se pe noi exiluri și deschidând largi porțile temnițelor celor cunoscuți că au luat parte la mișcare.

Mai fură deci trecuți peste graniță încă 69 ; anume :

Cei trecuți peste graniță.

Ión Negulici, Gheorghe Vălcănu, Hristopolu, M. Constantinescu, Ión Arcescu, Ión I. Filipescu, George Goleșcu, Opran, (fosti administratori), 2 frați Alexandrescu, Ștefan Andronic, Nicolae Rusu (fost sub administrator), Gr. Marghiloman, (din Buzău), Mih. Marghiloman (idem), Frații Moșoi, (Tache și Mărgărit), Vernescu George Ion (din București), C. Serghiad, Petre Teulescu, C. Telegescu, (propagandist) Al. Fotescu (idem) Frații Florescu, (Dumitru și Costache, propagandiști) Scarlat Filipescu, Andreescu (Militarul), Alecu Manu, (propagandist), Ioranu (idem), Marin Naționalul, Caracaș, Tache Giuvara, Diaconu Nichifor (propagandist), Costache Pădeanu (idem), Baronschi, Ștefan Băjescu, (propagandist), Maior Teologu (șeful gardei), C. Palăceanu, Hristofi, Colonel Ilesoianu, Unteroțier Dincă, Nicolae Florescu, (profesor și propagandist), Ión Melic (arhitect), Iscovescu (pictor), Vasile Coculescu, C. Brezoianu (propagandist), Apostol Aricescu, (idem), Vasile Arcescu, Rosental (pictor), Petre de la Vinterhalder (tipograf), Nicolae Crețulescu (Comisar general în România), Ghenadie Poenaru (Egumen) Nazar Armeanu, Laurian (profesor) Dura (Prefect de Ilfov), Zaharia Boerescu (profesor), Bărcănescu, Cioran, Miltiad Costescu, Zalic (ofițer), Zossima Grigore, Căpitan Serurie Grigore, Lazureanu (ofițer), Giurescu George, Nepotul Magherului, N. Zatreanu, P. Cernătescu (propagandist), Simion Călugărul, M. Duiliu, Nestor Heruvim, (propagandist), C. Racoviță.

Să deschiseră și temnițele și cei cari pentru libertate lucraseră, fură condamnați la muncă silnică a temnițelor.

Ast-fel fură condamnați :

Intemnițați.

Tănase Macovei 6 ani la Snagov; Costache Zaman și Ale-

xandru Petrescu 6 ani la munca Giurgiului; *Boicea Radianu*, 3 ani la Snagov; *Ión Rătescu*, *Pavel Zăgănescu*, *V. Cuculescu*, *Filip Ionescu*, *Grigore Mihăescu*, *Costache Ciochinescu*, *T. Lăzărescu*, 6 ani la Snagov; *Scarlat Turnavitu*, *Ión Bunescu* și *Scarlat Voinescu*, 6 ani la Giurgiu; *Costache Manega* 6 ani la Snagov.

Din acești 15, numai 11 au fost trimiși la Mărgineni, iertându-se *Macovei*, *Zăgănescu*, *Coculescu* și *Filip Ionescu*.

Nu fu destul atât: se proclamă un fel de stare de asediū, îndatorindu-se locuitorii a nu mai eși din casă după 8 césuri séra; se luară armele ce aveau particularii, amenințându-i cu aspre pedepse, de nu le vor aduce; se opri tragerea clopotelor cât-va timp; se îndatoră mitropolitul a da tuturor deslegare de jurămintul ce făcuseră pe Constituție, ba încă se ceru și patriarhului de la Constantinopole, ca mai mare în rang. o și mai mare deslegare; se goniră pe la mănăstiri preoții și călugării cari propagaseră revoluția și mai presus de toate, armata imperială turcăască răspândi gróza întru toți și dete cadavrului de domnie boeréscă aparența unei puteri ce n'o avea.

Și se puse din nou în lucrare Regulamentul organic, cu jugul lui greu și apăsător pentru popor, pentru comerciant și pentru sătean, și cu favoriși drepturi și privilegii pentru boieri.

Reacțiunea triumfă . . . tot așa însă cum triumfară Evreii când puseseră în mormînt pe mântuitorul lumii.

După trei zile el înviă și altă lume creă.

Ast-fel fu și cu România.

Se statornici violent o așa ăisă liniște, dar fu liniște numai la suprafață; căci inima Românului colcăi mereu și dorul ei după *Dreptate* și *Fratie* crescuse, se învigoră și deveni al lui ăilnic *Total Nostru*.

Gustase Românul trei luni din fructul cunoștinței binelui; gustase trei luni libertatea și egalitatea și nimic nu-i mai putu stinge saū impuțina dorul d'a le mai avea; «căci revoluțiunea lăsase în pămînt o sēmînță bună și vie, care avea negreșit să dea rodul ei».

De altă parte, exilații, prin *N. Bălcescu*, *N. Golescu*, și *C. A. Rosetti*, deteră Românilor, în numele comitetului revoluționar, următoarele sfaturi:

«*Credința, inima și răbdare, iacă tot ce vë cerem, în numele*

suferințelor vóstre, în numele libertății și al României întregi.

«Stați liniștiți; căci tiranul, ce vede bine peirea lor, vă întind curse.

Suferiți durerile, suferiți cruciarea, suferiți să vă impungă costele, să vă adape cu fiere; căci va trece și paharul acesta și învierea a vóastră va fi.»

Și, precum în proclamațiunea de la 22 Iunie, făgăduiseră:
«că nu vor lepăda sacul de cenușă de pe cap, pînă ce România nu va fi liberă.

«că nu vor lepăda din mână toiagul pelerinului, pînă ce nu-și vor da cu toți Români, sărutarea învierii.»

Așa și făcură: fură neobosiți, alergară, vorbiră, scriseră, propagară, răscoliră lumea, făcînd România cunoscută tuturor, ei, — cari cum le dîsesse Quinet — înscriseseră deja actul ei de stare civilă, în cartea națiunilor europene.

În 9 ani de exil, lucrară pentru iubita-le Românie, cât în 90.

Și D-zeul Românilor îi ajută și-i susținu că vedură cei mai mulți dintre ei, cu ochii lor, și iarăși prin a lor și a altora muncă, România renăscută, România liberă și respectată.

DUPĂ 50 DE ANI

(In loc de concluziune)

Incheiând, arunca-vom asupra prezentului o ochire, punându-l față în față cu marea programă a aspirațiunilor și visurilor de la 48 ale Românilor.

Reformatorii ceruseră în acea programă:

independența administrativă și legiuitoare sub suzeranitatea Turciei.

Astă-đi, avem independența completă, independența națională, fără nici o suzeranitate.

Avem chiar *Unirea* celor două țări, pe care atunci o dorieă, dar nici măcar îndrăsniaă să-și dea pe față dorința.

Ceruseră Domn, ales pe cinci ani.

Astă-đi avem un Rege, ales de popor, prin plebiscit, un Rege, care sciut-a să-și taie—pentru sine și pentru ai săi moștenitori—o corónă regală din chiar oțelul tunurilor, cucerite de la vrășmași, pe câmpul de bătaie.

Ceruseră libertatea presei.

Astă-đi, o avem nemărginită și garantată, prin Constituțiune, ca nică-iurî în lume.

Ceruseră desființarea clăcei și improprietărirea sătenilor.

Le avem; clăca a fost desființată și foștii clăcași im-

proprietării; împroprietării fost-au și însurăței, de cari la 1848 nici nu se vorbise și datu-li-s'au ușurări de plată a pământului, așa în cât nici să nu simtă greutatea răscumărării.

Ceruseră desființarea rangurilor boierimei și egalitatea înaintea legilor.

Și rangurile se desființară; și astă-dă, nu e alt rang de cât al științei, al meritelor și al luptelor pentru binele public.

Nu mai avem legi, care să dea unora numai drepturi și altora numai sarcine.

Suntem toți una înaintea legilor țării;

La sarcinele statului toți contribuim;

La datoria și sarcina oștirei, alică la apărarea patriei, toți luăm parte.

Ceruseră Adunare legiuitoare, compusă din reprezentanții tuturor claselor.

O avem; și din adunarea sătenilor cu cei l'alți cetățeni în *Divanele ad hoc*, eși Unirea; din adunarea tuturor claselor eși acea propășire, care este aproape o minune, în comparare cu ce eram la 1848.

Mănăstirile închinat fură liberate și redată țării.

Instrucțiunea deveni egală, completă și gratuită, pentru toți Românii de ambele sexe.

Ast fel, programa de la 1848, care era atunci crezul aspirațiilor reformatorilor, este acum, la anul 50 de la acea mântuitoare revoluțiune, nu numai făptuită, ci în multe părți și întrecută.

Voit-au Românii—și au putut.

Acésta este caracteristica esențială a luptătorilor măreței generațiuni, care făcu pe 1848 și cu el, și prin el, ca urmare și efect al lui, România modernă.

Inregistrând dar, în acéastă lucrare, numele tututor câți luat-au, mult sau puțin, parte la acea mișcare de regenerare, îndeplinim o scumpă și sfântă datorie a generațiunii actuale, care este rodul politic al ideilor atunci semănate.

Făcut-am acésta, spre a aduce—la depărlare de o jumă-

tate de véc—luptătorilor de atunci, omagiul meritat pentru al lor curagiū, ale lor lupte și nesfârșite sacrificii.

Făcut-o-am asemenea, pentru că scim că istoria unui ném, din amintirile trecutului său se întocmesce, și că amintiri de ómenī și de fapte—cum fură ómenii și faptele și jertfele de la 1848—înaltă, purifică și călesc sufletul națiunilor, cari avut-au ómenī cu așa fapte, cu așa însușiri.

Omagiul adus lor este nu numai o datorie pentru generațiunea actuală și pentru cele viitoare; este chiar o programă.

Când dar, sărbătorim pe 1848 și ne bucurăm de multul bine ce ne a adus el, și cei 50 de ani ce au urmat, datorī suntem să ne aducem aminte de cuvintele apostolului Luca și din ele programa muncēi nóstre pentru țară să ne facem:

«Ori-căruia i-s'a dat mult, mult se va cere de la el și căruia i-s'a încredințat mult, mai mult i-se va cere de la el».

Să ne silim, Români, a fi ce trebuie să fim!